

Карлос Фуентес
ПЕСЕН
ЗА СЛЕПЦИ

ИЗДАТЕЛСТВО
·ХРИСТО Г. ДАНОВ·
ПЛОВДИВ

КАРЛОС ФУЕНТЕС ПЕСЕН ЗА СЛЕПЦИ

Превод: Райна Стефанова

chitanka.info

Пластичност на повествованието, рязка смяна на асоциативната композиция, майсторско боравене с мита за реализиране на авторовата идея — това е основната художествена тъкан, върху която са изваяни необикновените, шокиращи със своята трагична съдба герои на Фуентес. И в същото време авторът прониква зад екзотичния интериор, за да разруши сътворения мит и да стигне до сърцевината на дълбоките закономерности, движещи житейската съдба на мексиканеца, а оттам и на всяко човешко същество.

АНИ ЛЕВИ

СЕДЕМ РАЗКАЗА ЗА ЛЮБОВТА

НОВА СРЕЩА С КАРЛОС ФУЕНТЕС

За мексиканския писател Карлос Фуентес (роден в 1928 г.) се заговори в края на 50-те и началото на 60-те години, когато латиноамериканската белетристика изведнъж привлече вниманието на целия читателски свят на планетата като крупно, забележително явление в световната литература. Карлос Фуентес бе сред тези, които й отвориха пътя към всички ценители на високото майсторство, на оригиналното перо. Много се спори дали става дума за „бум“ на испано-американския роман, както много критици на Запад окачествиха това явление, или за закономерно обусловен разцвет на една литература, набираща сили и черпила сокове от историята на латиноамериканските народи в течение на редица векове, от тяхното литературно и художествено наследство. Може би наименованието „бум“ беше удобно за някои, за да могат да ограничат явлението само до малък брой подбрани от тях произведения и да оставят без внимание други, появили се по-рано, едновременно или по-късно. Обаче латиноамериканската белетристика, която наистина нахлу на европейския литературен пазар с един издателски (sic!) бум, не се ограничи с тези „първи лястовички“. Тя получи нов подтик от интереса, който те запалиха сред читателите по света, и продължи със същата „скорост“ да изгражда едно безспорно литературно богатство.

Основната причина за това бързо въздигане на авторитета на латиноамериканската белетристика изтъква видният кубински поет и литературовед Роберто Фернандес Ретамар: „Ние знаем, че литературата помага за изследване на действителността или на отделни нейни страни — тези от тях, които невинаги привличат вниманието по естетически причини, но към които тъкмо литературата е способна да насочи вниманието и по чисто художествени причини. Това наблюдаваме през последните години в Латинска Америка.

Събитията от 1959 година (победата на Кубинската революция — А. Л.) събудиха в целия свят най-жив интерес към тази част на планетата, привлякоха вниманието включително и към литературата ѝ. И тогава се разкри, че в Латинска Америка има литература, която е показала своята зрелост още много десетилетия преди това, която е създавала и продължава да създава произведения със световно значение и същевременно носещи печата на латиноамериканската специфика“^[1].

Известната съветска изследователка на латиноамериканската литература Вера Кутейщикова също подчертава този аспект на проблема: „Днес (...) става очевидно, че високите художествени постижения на писателите от този континент не могат да бъдат разглеждани извън световния литературен контекст, извън връзката им с общата криза в идеологията на колониализма и европоцентризма, а още по-малко извън връзката им с националноосвободителната борба, която водят народите от «сражаващия се» континент“^[2].

Между първите (след класиците основоположници Мигел Анхел Астуриас и Алехо Карпентьер), които завладяха европейската сцена, бяха Хулио Кортасар, Габриел Гарсия Маркес, Карлос Фуентес и Марио Варгас Льоса. Но историята не спря дотук. След тях дойдоха още имена и чрез всички тях европейският и световният читател откриха и други, непознати дотогава, но ценни, значителни произведения. И така, явлението продължава и създава нови и нови творци и творби, които преодоляха географските разстояния, преминаха бариерата на океана и днес хората по света познават латиноамериканските народи и говорят за тях не като за някакви екзотични племена, а като за народи, от чиито културни достижения могат много да вземат, много да научат, с които могат равностойно, многопосочно да общуват. За всичко това изключително много допринесе латиноамериканската литература през последните години, като отговори едновременно и на интересите и възжеланията на своите борещи се за правда народи, и на интереса на световния читател към живота и борбите на континента.

Латиноамериканските писатели се противопоставиха на ограничаването на постиженията в литературата на континента в рамките само на няколко значителни произведения, които първи откриха пътя. И за да защитят позициите и становищата си, те сами се отдадоха и на литературнокритическа и теоретична дейност. Един от

тези, които посветиха цяла книга на латиноамериканския роман, бе Карлос Фуентес. През 1969 година той издаде сборника с есета „Новият испано-американски роман“, в който защитава традициите на испано-американската литература и показва, че новото не се е появило на празно място. Той посочва слабите и силните страни на първия етап от историята на романа и доказва закономерното му развитие в едно общество, достигнало друга фаза: „... традиционният роман на Латинска Америка (романът от годините преди Мексиканската буржоазнодемократична революция от 1910 година — А. Л.) е една статична форма в едно статично общество. (...) първата качествена промяна се извършва в литературата за Мексиканската революция. За пръв път в Латинска Америка сме свидетели на една истинска социална революция, която има за цел не само да замени един генерал с друг, а да измени коренно структурите на страната.“^[3]

С появата си на литературното поприще младият Карлос Фуентес заявява, че две теми го привличат най-много — град Мексико — „тайнствен и отблъскващ“ — и социалната действителност в страната. Той веднага прави впечатление на търсец творец, който не се задоволява с постигнатото от писателите преди него както в тематично и в сюжетно отношение, така и в художествената форма. Той търси новото, иска да разбере Мексиканската революция и нейните дейци, и нейните противници, и буржоазията, и земевладелската аристокрация, и миналото, и настоящето, да прозре в бъдещето... Иска да проумее кои са пътищата към човешкото щастие.

Една от главните му сили на творец, с която веднага завладява читателя, е майсторското рисуване на психологическите състояния. Дори и в най-социалния си изобличителен роман — „Смъртта на Артемио Крус“, който се счита и досега за ненадминат в неговото творчество, за шедьовър в световната проза (и който още веднъж доказва, че най-високи върхове един творец достига тогава, когато засегне най-важните страни на социалната действителност, когато обхване картината и на политическия живот в родината си, че мащабността на писателя и на неговите творения зависи от мащабите на социалните и човешките отношения, които той изследва и рисува), той дълбоко сондира човешката душа.

С новия си поглед към явленията — от една страна, и с новите си, непривични художествени похвати — от друга, още с първия си

роман — „Най-прозрачната област“, излязъл през 1958 година, четири години след първата му литературна изява — сборника разкази „Дни с маска“, Карлос Фуентес предизвиква буря от възторзи и възмущения. Днес този роман единодушно е признат не само за безспорно постижение на писателя новатор, но и за едно от най-значителните произведения на мексиканската литература. В него Карлос Фуентес показва състоянието на своята страна през периода, последвал буржоазнодемократичната революция от 1910 година. Книгата е едно голямо и сложно по проблеми и по композиция платно, на което писателят изнася, чрез разсъжденията на героите си, различните възгледи, съществуващи за историята и бъдещето на Мексико. Карлос Фуентес постига едно пълнокръвно представяне на социалната действителност, при това с проницателна психологическа характеристика на образите. Той е подбрал за свои герои хора от отделните слоеве на мексиканското общество, което прави картината многообхватна. Немалко място е отделено и на метиския характер на страната — важна особеност за Мексико, както и за всички страни на континента — и която дава силно отражение върху тяхното цялостно развитие.

Във втория си роман — „Смъртта на Артемио Крус“ (1962 г.) — Карлос Фуентес показва ясно какво е станало след героичната, самоотвержена революция, първата народна по характер революция на латиноамериканския континент. Героят на романа, младеж от народа, увлечен в пороя на борбата, се превръща по-късно в милионер, който на смъртното си легло прави равносметка на целия си живот. Виждаме до каква степен са прогнили обществото и господстващата класа, която се е възползвала от всенародната борба за безскрупулното си забогатяване и завладяване на всички позиции. Майсторски е описано цялото падение на напълно корумпираната буржоазия; тук виждаме продажността и на религията, и на печата — на всички институции. Посочено е и участието на вечния грабител на латиноамериканските народи — САЩ. Карлос Фуентес показва на читателя онова страхотно огорчение и разочарование, останало като рана след провала и жестокото погазване на идеалите на революцията. В разговорите на Артемио Крус с неговата съвест са отразени и много моменти от историята на Мексико, както и възможните перспективи — осъществени и несбъднати. С голяма психологическа дълбочина са

разработени интересни и извънредно сложни характери на мъже и жени, които оставят незаличими следи в паметта ни. По нов начин осветлява Карлос Фуентес два постоянни проблема в испано-американската литература: силната личност и смъртта. Писателят ни кара да се замислим за дълга, за смисъла на човешкия живот, за щастието. В тази творба много внимание е отделено и на любовта: ту всеотдайна, чиста и безкористна, ту извратена и продажна, огледало на продажното общество.

Карлос Фуентес е автор и на романите „Чиста съвест“ (1959), „Свещена зона“ и „Смяна на кожата“ (1967), „Тера ностра“ (1975), повестта „Аура“, пиесата „Нощем всички котки са черни“ и др. Героите на писателя са все хора, които търсят щастието си, борят се с препятствията, но най-често остават излъгани и разочаровани в най-чистите си надежди и мечти. И навсякъде, при всички обстоятелства, Карлос Фуентес ни среща и с любовта — друга негова предпочитана тема, на която са посветени основно някои от споменатите творби, както и разказите от втория му сборник — „Песен за слепци“ (1964).

Мотото на сборника е из класическото произведение на испанската средновековна литература „Книга за праведната любов“ от Хуан Руис, известен като автор не толкова с името си, колкото с църковния си сан — Арсипресте де Ита — протопрезвитер от град Ита:

*Нивга не можем постигна я
чрез плътта си прокажена,
сляпа, безволна, окаяна.*

То веднага ни насочва към тематиката на книгата: Карлос Фуентес е събрал в сборника седем разказа за любовта. Тоест авторът още с мотото си ни заявява, че ще говори за човешката „сляпа, безволна, окаяна“ плътска любов, още от началото ни разкрива както темата, така и становището си — ние гоним „праведната любов“ (в най-богатия смисъл на тази дума — истинската, пълна, щедра човешка любов), но не можем да я постигнем „чрез плътта си прокажена“.

С това навлизане веднага в проблема Карлос Фуентес ни казва и какво иска от нас като читатели — да вървим през книгата не пасивно,

а редом с героите му. Той сякаш подчертава: „аз открито споделям с вас своите намерения, включете се да ги осъществим заедно“. И той така разказва своите истории, с такива очаквани и неочаквани обрати, че ние наистина го следваме и съпреживяваме с него и с героите му: техните надежди и копнежи дълбоко ни вълнуват.

Карлос Фуентес никога не подценява увлекателността на сюжета, изгражда го винаги разнообразно. Това негово естетическо виждане привлича за творбите му най-широк кръг читатели с различни предпочитания. Показва писателското схващане за необходимостта литературата да съумява да достигне до най-съкровеният кътчета на душевния мир на читателя, да му влияе. Карлос Фуентес е автор, който дава самостоятелен живот на героите си, но и постоянно присъства редом с тези, за които пее своята елегична „Песен за слепци“. Всеки миг се чувства определено неговата авторска позиция. Той не се стреми да скрие от читателя и развързката на разказите. Тъкмо напротив, сякаш през цялото време, с цялостното повествование ни подготвя за края, който ще ни предложи, и все пак винаги в последния миг добавя нов детайл, нов шрих и ни доставя ново естетическо удоволствие с предвижданата и всъщност непредвидена развързка.

Един от най-силните разкази на обединяващата тема е „Двете Елени“. Героите в този многопластов, оригинален разказ търсят любовта и постоянно говорят за нея. Мнения най-различни — един е чист в помислите и в поведението си, изказвайки скандализиращи околните мисли; друг е безогледен в лицемерието си и в перченето със своята свята невинност; трети постъпва може би най-грозно, може би с дълбоко чувство за вина, може би с угризения, може би е много нещастен... С „Двете Елени“ започва сборникът и той дава, така да се каже, тон на книгата. Разказ, който заинтригува. Карлос Фуентес, като голям майстор, след като през цялото време ни е водил към очакван финал, изведнъж, в последното изречение, прави едно съвсем малко „отклонение“, с което ни оставя смаяни.

Има нещо много общо и много различно между „Двете Елени“ и „Остаряла нравственост“. Този разказ започва след едно полукомично, полуигриво начало, като идиличен разказ за щастливия живот на едно момче сред хора, които то обича и които го обичат. И отново в стила на остро сюжетните преходи, така присъщи на Карлос Фуентес, едно сякаш незначително събитие ще промени изцяло не само живота на

момчето, но ще го накара да погледне с други очи на света, да проумее много неща, които дотогава са му се стрували ясни именно защото не ги е разбирало. И този разказ ни предоставя възможността непрекъснато да очакваме нови действия от героите, да се питаме „как ще завърши всичко това?“ и да си спомняме за онези като че ли най-свети и недосегаеми кътчета на ценностната ни система, в които писателят нахлува буреносно и безпощадно, предизвиквайки протеста ни срещу безплодните усилия на „сляпата“ любов. Колко е сложен човекът? Колко са сложни взаимоотношенията между близки и далечни? Колко справедливо можем да осъдим едно поведение? От колко много най-различни страни можем да окажем една постъпка?

В „Куклата царкиня“ има много лирика и трагизъм. Писателят копнее по чистотата на детските дни, на детската любов, тъгува за нея, страда с мъките на героите си, опитва се да проникне в същината на техните постъпки, да си обясни и да ни обясни онова, което възприемаме като жестоко, странно, невероятно, вън от рамките на нормалното поведение. Отделните моменти будят у нас най-противоречиви чувства: изпълнени сме ту с умиление, ту с омраза и негодувание, ту с пълно недоумение, ту с истинско човешко съчувствие и състрадание. Образът на малката героиня, очертан съвсем лаконично, е едно от най-големите художествени постижения на Карлос Фуентес в сборника.

Твърде своеобразни са и взаимоотношенията между героите на разказа „Чиста душа“. Характерното за Карлос Фуентес дълбоко вникване в най-тънките движения на човешката душа тук ни се открива в нова светлина. Достоевски беше писал, че човекът се състои не само от една, каквато и да е тя, подбуда, че той е цял един свят, но основната подбуда у него трябва да бъде благородна. В този дух като че ли Карлос Фуентес иска да оправдае пред себе си и пред нас поведението на героите си още в мотото на разказа.

Много актуално звучи „Цената на живота“ със своята тема против тероризма. Разказът е кратък, тук писателят не навлиза в психологически дълбини, но по-силно са засегнати някои социални мотиви на съвременността.

С престъпленията, до които водят социалните различия, с лъжата, лицемерието, извратеността ни среща „На морската змиорка“.

В този широко разгънат разказ Карлос Фуентес представя нова галерия от майсторски изписани образи, запомнящи се детайли на социалното неравенство, на фалшивия католически морал („Като си помисля само как бях възпитана! — говори главната героиня. — Монахините обличаха момичетата в зелени униформи с дълги ръкави, закопчани догоре. Къпеха ни, увити в дълги ризи. Трябваше да загасим светлината, за да се съблечем преди сън“), на неукротимия, несломим и непреодолим стремеж на човека към любовта... На добрия английски кораб, „самото плаващо приличие“, както го рекламира един от героите, всъщност какво ли не се случва...

„Каквото пожела съдбата“ е разказ за любовта и творческата личност, за необходимостта художникът да се съобразява в редица случаи с конюнктурата, с желанията на публиката и на критиката, за неразбирането между хората, за лутанията на героя като човек и като творец.

Обединил с общата тема за любовта седемте разказа в сборника, Карлос Фуентес едновременно с нея засяга — бегло или по-подробно, според обстоятелствата в конкретната творба — много други проблеми, вълнуващи хората в съвременния свят. И отново е поставен въпросът за избора, който винаги стои пред човека. Мексиканският писател недвусмислено внушава, че той трябва да остане преди всичко Човек в този избор.

Сборникът с разкази „Песен за слепци“ не само ще обогати представите на българския читател за родината на Карлос Фуентес и за някои други страни. Той ще събуди у него и много размисли за важни общочовешки проблеми, нови пориви към хуманизъм, към взаимно разбиране между хората, към човешка солидарност.

Ани Леви

[1] Роберто Фернандес Ретамар, „Приносът на латиноамериканските литератури в световната култура на ХХ век“, сп. „Латинская Америка“, бр. 5/1978, с. 32. ↑

[2] В. Н. Кутейщикова, ж. „Вопроси литературы“, № 7/1973, с. 213. ↑

[3] Карлос Фуентес, „Новият испано-американски роман“, Мексико, 1972, с 14–15. ↑

ДВЕТЕ ЕЛЕНИ

На Хосе Луис Куевас

— Не зная откъде ѝ хрумват тези мисли на Елена. Не беше възпитана така. Нито пък ти, Виктор. Но факт е, че бракът я промени. Да, няма съмнение. Помислих си, че мъжът ми ще получи удар от нея. Не може да се защитават подобни разбирания, още по-малко — на вечеря. Дъщеря ми знае отлично, че баща ѝ трябва да се храни на спокойствие. Иначе веднага му се вдига кръвното. Лекарят ѝ го каза. А този лекар знае какво говори. Затова взима по двеста песос за преглед. Моля те, поговори с Елена. На мен не ми обръща внимание. Кажи ѝ, че всичко понасяме. Не ни интересува, дето си е зарязала дома, за да учи френски. Не ни интересува, дето ходи на тези невъзможни филми в разни свърталища, пълни с чорльовци. Не ни засягат и червените ѝ палячовски чорапи. Но по време на вечеря да казва на баща си, че жената можела да живее с двама мъже, за да се обогатява... Заради собственото си добро, Виктор, ти трябва да избиеш тези мисли от главата на жена си.

Откакто гледа „Жул и Жим“ в един кино клуб, на Елена ѝ влезе мухата да води борба с родителите си по време на неделната вечеря — единственото задължително семейно събиране. След киното взехме емджито и отидохме да вечеряме в „Мършавия койот“ в Койоакан. Както винаги, Елена беше много хубава — с черен пуловер, кожена пола и чорапите, които майка ѝ не харесва. Освен това носеше златна верижка с фигура от яспис, която според един приятел астролог изобразява принца на микстеките^[1] Уно Муерте. Елена, винаги тъй весела и безгрижна, тази вечер изглеждаше напрегната: бузите ѝ пламтяха и тя с половин уста поздрави приятелите, които обикновено сядаха на приказки в този ресторант, построен в нещо като готически стил. Попитах я какво иска да поръчам, не ми отговори: затова пък хвана ръката ми и се втрени в мен. Поръчах две порции марули с

чесън, а през това време Елена разтърсваше червеникавите си коси и поглаждаше шията си:

— Виктор, нибелунге мой, за първи път си давам сметка, че с право си женомразец и че ние сме родени, за да ни презират. Вече няма да се преструвам. Разбрах, че омразата към жените е предпоставка за любовта. Сега зная, че съм объркана, но колкото повече прищевки имам, толкова повече ще ме намразваш и ще се стараеш да ги задоволяваш. Виктор, нибелунге мой, трябва да ми купиш старинен моряшки костюм като на Жана Моро.

Казах й, че това е чудесно, стига и занапред да изисква всичко от мен. Елена погали ръката ми и се усмихна:

— Зная, че продължаваш да се освобождаваш духовно, любов моя. Но имай вяра. Когато ми дадеш всичко, което искам от теб, самият ти ще пожелаеш друг мъж да сподели живота ни. Сам ще поискаш да бъдеш Жул. Сам ще поискаш Жим да живее с нас и да понася мъката. Не го ли каза Гуерито? Ами да, нека се обичаме един друг.

Помислих си, че в бъдеще Елена би могла да се окаже права: след четири години брак всички морални норми, научени от детинство, естествено клоняха към заличаване. Винаги съм обичал нейната естественост. Никога не отрича някое правило, за да наложи друго, а само за да отвори вратичка, като онези от детските приказки, в които на всяка илюстрирана страница се говори за някаква градина, пещера, море, до които се достига през тайното отворстие на предишната страница.

— Не искам деца, преди да са минали шест години — каза тя една вечер, излегната на скута ми в тъмния хол на дома ни, докато слушахме плочи на Канънбол Адерли; а после в къщата на Койоакан, която украсихме с многоцветни кулинарни картини и колониални маски с хипнотични очи: — Ти никога не ходиш на литургия и никой не казва нищо. И аз няма да ходя, пък да говорят, каквото си щат. — А след туй в спалнята на тавана, обливана през слънчевите утрини от светлината на вулканите: — Днес ще пия кафе с Алехандро. Той е велик художник и би се притеснявал от присъствието ти. Искам да ми обясни насаме някои неща. — И докато ме следва по гредите между незавършените етажи на къщите, които строя в Ел Десиерто де лос Леонес: — Ще попътувам десет дни с влак из Германия. — И докато пиеше набързо следобедното си кафе в Тирол и махаше с ръка за

поздрав на приятелите, които минаваха по улица „Хамбург“: — Благодаря ти, нибелунге, че ме доведе да видя вертепа. Стори ми се като от времето на Тулуз-Лотрек, невинен като разказ от Мопасан. Сега разбираш ли? Проверих, че грехът и покварата са другаде, а не тук. — И след едно частно представление на „Ангелът унищожител“: — Виктор, всичко, което дава живот, е морално, а неморално — всичко, което отнема живота, нали е така?

И сега повтори същото със залък сандвич в уста: — Права съм, нали? Ако *un menage a trois*^[2] ни дава живот и радост и ни прави подобри в личните ни отношения, когато сме трима, отколкото, когато сме били двама, това е морално, нали?

Съгласих се, а през това време се хранех и слушах цвърченето на месото, което се печеше върху скарата. Няколко приятели се грижеха пържолите да се опекаат според вкуса им, след което дойдоха да седнат при нас, и Елена започна отново да се смее, и стана каквато си беше обикновено. Хрумна ми глупавата мисъл да огледам лицата на приятелите ни и да си представя всеки един от тях настанен в дома ми, как дава на Елена онази доза чувства, стимули, страст или интелигентност, които аз, вече напълно изчерпан, не бих могъл да ѝ поднеса. Докато наблюдавах някое внимателно заслушано лице (а аз понякога се уморявах да я слушам), друго — изразяващо любезна готовност да запълва пропуските в разсъжденията (аз предпочитам в думите ѝ да няма логика и последователност), трети — преклонен да задава точни и според него разясняващи нещата въпроси (аз пък никога не си служа с думи, а с жестове или внушение, за да раздвижи Елена), се успокоявах с мисълта, че в края на краищата малкото, което можеха да ѝ дадат, щеше да стане след настъпването на някакъв завършек в живота ми с нея, щеше да бъде нещо като десерт, като укрепващо средство, като добавка. Онзи — с прическа като Ринго Стар — я попита точно и ясно защо продължава да ми бъде вярна, а Елена му отговори, че изневярата днес е правило, също както е било преди причестяването всеки петък, и отвърна поглед от него. Другият — с черен като на костенурка врат — разтълкува отговора на Елена, добавяйки, че жена ми сигурно искаше да каже, че сега верността отново се е превърнала в израз на бунт. Третият пък, онзи с отлично ушитото черно сако, само подкани Елена, със силно изкривен поглед,

да продължи да говори — той ще бъде чудесният слушател. Елена вдигна ръце и поръча на келнера едно „еспreso“.

Вървахме, хванати за ръка, по павираните улици на Койоакан, под ясените, и усещахме контраста между горещината на деня, от която дрехите ни залепваха, и вечерната влага, която след следобедния порой караше очите ни да блестят и зачервяваше бузите ни. Обичаме да вървим — безмълвни, навели глави и хванати за ръка — по старите улици, които още от самото начало бяха пресечна точка на общата ни склонност към сближаване. Мисля, че Елена и аз никога не сме говорили за това. Не е и нужно. Едно е сигурно — доставяше ни удоволствие да вършим предишни неща, сякаш ги откупувахме от някаква мъчителна забрава и докосвайки се до тях, отново им вдъхвахме живот, или пък им търсехме място, светлина и подходяща обстановка вкъщи, с което в действителност бранехме бъдещето си от подобна забрава. Остава дръжката като лъвска уста, която намерихме в едно имение в Лос Алгос и сега нежно докосваме при отваряне на входната врата със съзнанието, че всяка ласка я изхабява; остава каменният кръст в градината, облян от жълтеникава светлина, който представлява четири сливащи се реки от сърца, изтръгнати навярно от ръцете, които след това са издялали камъка; остават и черните кончета от някоя отдавна развалена въртележка, и главите, украсявали носа на старинните платноходи, които навярно лежат на морското дъно, ако дървеният им скелет не се е появил на някой плаж с важни какадута^[3] и агонизиращи костенурки.

Елена сваля пуловера си и запалва камината, докато аз търся плочите на Канънбол; пълня чашите с пелин и се изтягам върху килимчето, очаквайки я. Елена пуши, с глава в скута ми, и двамата слушаме бавния саксофон на Хърмън Латийф, когото видяхме в „Голд Бъги“ в Ню Йорк, с фигура на конгоански магьосник, облечен от Дизраели, с големи сънливи очи, напомнящи африканска боа, брадичка на черен дискриминиран звенгали и морави устни, долепени до саксофона, с който негърът оживява, за да заговори с красноречие, така различно от обикновеното му, навярно дрезгаво пелтечене, а бавните звуци, жаловито натрапчиви, никога несмогващи да изкажат всичко желано, тъй като от началото до края са търсене и доближаване, изпълнено със странен свян, му доставят удоволствие и ни насочват в такта, който започва да пресътворява смисъла на инструмента: ясно

известие, ясна прелюдия, ясно ограничаване на предвкушаните наслади, превърнати от това в истинско действие.

— Негрите в Америка само слагат прът в колата на белите — казва Елена, когато заемаме споменатите вече места около грамадната разкошна маса в столовата на родителите ѝ. — Любовта, музиката, жизнеността на негрите принуждават белите да се самоутвърждават. Разберете, че сега белите преследват негрите физически, защото най-сетне са проумели, че негрите ги преследват психологически.

— Аз впрочем съм благодарен, че тук няма негри — казва бащата на Елена, докато си сипва картофена супа с чесън, която местното момче, дете денем полива градините в имението на семейство Ломас, му поднася в димящ порцеланов супник.

— Ами това какво общо има, татко? Все едно ескимосите да благодарят, че не са мексиканци. Всеки е такъв, какъвто е — и толкова. Интересното е да видиш какво става, когато пообщуваш с някого, който ти се струва съмнителен, а пък си сигурен, че ти липсва. А ти липсва, защото те пренебрегва.

— Хайде, яж. От неделя на неделя тези разговори стават все по-идиотски. Зная само, че ти не се омъжи за негър, нали? Ихинио, донеси чушките.

Дон Хосе ни гледа — Елена, мен и съпругата си — с победоносен вид, а доня Елена, майката, за да съживи замрелия разговор, разказва какво е правила през изминалата седмица; аз пък разглеждам мебелите, тапицирани с червено-кафяв брокат, китайските вази, тюлените пердета и килимите от вълна на викуня^[4] в тази правоъгълна къща, зад чиито грамадни прозорци се полюшват евкалиптите. Дон Хосе се усмихва, когато Ихинио му донесе чушките, полети със сметана, и зелените му очички се изпълват с почти патриотично задоволство, подобно на онова, което видях в тях, когато президентът развяваше знамето на 15 септември — макар сега да са много по-влажни, на онова, което ги разнежва, щом седне пред своя грамофон да пуши пура и да слуша болера.

Вглеждам се в бледата ръка на доня Елена, която си играе с топче бял хляб и отегчено разказва отново всички занимания, подхранвали жизнеността ѝ от последния път, когато се видяхме. Отдалеч чувам за многобройните излизания и връщания, игри на канаста, посещения в диспансера за бедни деца, деветини, благотворителни балове, търсене

на нови пердета, караници със слугите, дълги телефонни разговори с приятели, жадувани посещения при кюрета, бебета, шивачки, часовникари, сладкари, мебелисти и майстори на рамки. Спрях поглед върху нейните бледи, дълги и гальовни пръсти, които правеха топчета от хляб...

— ... казах им никога повече да не идват за пари при мен, защото не разполагам с нищо. Че с удоволствие ще ги изпратя в кантората на баща ти, където секретарката ще удовлетвори желанията им...

... и възтъничката китка с лениви движения, и гривната с висящи фигурки, изобразяващи Христос от Кубилете, Светата година в Рим и посещението на президента Кенеди, изработени от мед и злато, подрънкват, докато доня Елена си играе с хляба...

— ... не ти ли се струва, че правя достатъчно, като им оказвам морална подкрепа? Търсих те в четвъртък, за да отидем двете на премиерата на „Диана“. Дори изпратих шофьора рано да чака на опашка, нали знаеш каква навалица става в деня на премиерата...

... и по пухкавата ръка — съвсем прозрачната кожа, с вени, очертани като втори стъклен скелет, изрисуван зад бялата гладкост...

— ... поканих братовчедка ти Сандрита и отидох да я взема с колата, обаче си поиграхме с бебето. Миличко е. Много е сърдита, задето дори не си позвънила да ѝ честитиш. Нищо нямаше да ти струва да ѝ се обадиш, Елена...

... и дълбокото черно деколте над високите, стегнати гърди — като неизвестно животно, уловено в неизвестен континент...

— ... все пак, роднини сме. Не може да не зачиташ кръвта си. Бих искала ти и Виктор да отидете на кръщенето. Тази събота е. Помогнах ѝ в избора на подаръчета за гостите. Нали виждаш, времето ни отиде в бърбрене и билетите останаха неизползвани.

Вдигнах рамене. Доня Елена ме гледаше. Веднага сведе очи и каза, че ще прием кафето в хола. Дон Хосе се извини и отиде в библиотеката при своята електрическа въртележка, която свири любимите му плочи, като пуснеш фалшивата монета в отвора.

Седнахме да прием кафе и отдалеч се чу как джубокът след кратко пращане засвири „Ние“, а в това време доня Елена пускаше телевизора, но без звук, като ни даде знак за това, вдигайки пръст към устните. Пред очите ни преминаваха неми кадри от някакво предаване за скрито съкровище, в което важен церемониалмайстор водеше

петимата участници в конкурса — две нервни засмени момичета с прически като кошери, една много скромна домакиня и двама мъже на възраст, мургави и меланхолични — към чека, скрит в претъпканото студио, пълно с вази, картонени книги и музикални кутийки.

Елена се усмихна, седнала до мен в полумрака на хола с мраморен под и пластмасови цветя. Не зная откъде измисли този прякор, нито какво общо има с мен, но започна да си прави от него игри на думи, като ме галеше по ръката:

— Нибелунг, Небе, луна. Не бе, луно.

Действащите лица — на сиви черти, вълнообразни — търсеха своето съкровище пред погледа ни, а Елена, свита на кълбо, пушна обувките си на килима и се прозя, докато доня Елена въпросително ме гледаше, възползвайки се от тъмнината, с черните, широко отворени очи, обиколени от тъмни кръгове. Кръстоса крак връз крак и оправи полата си върху коленете. От библиотеката до нас достигаше шепотът на болерото „Ние, дете толкова се обичахме“ и навярно хъркането на дон Хосе, унесен в храносмилателна дрямка. Доня Елена отмести поглед от мен, за да прикове големите си черни очи в поклащащите се зад прозореца евкалипти. Проследих новата посока на погледа ѝ. Елена се прозяваше и мъркаше, излегнала се върху коленете ми. Погалих тила ѝ. Зад нас долът, който като дълбока рана разсича Лас Ломас де Чапултепек, сякаш запазваше някакъв светъл фон, тайнствено подсилван от неспокойната нощ, която превиваше върхарите на дърветата и чорлеше бледите им корони.

— Помниш ли Веракрус? — каза с усмивка майката на дъщеря си; но доня Елена гледаше мен. Елена измърка утвърдително, унесена в дрямка върху скута ми, а аз отвърнах:

— Да, много пъти сме ходили.

— Харесва ли ти? — доня Елена протегна ръка и я отпусна в полата си.

— Много — отвърнах аз. — Казват, че това е последният средиземноморски град. Кухнята ми харесва. Харесват ми хората. Обичам да седя с часове под колоните, да ям кифли и да пия кафе.

— Аз съм оттам — каза жената и за пръв път забелязах трапчинките по бузите ѝ.

— Да. Зная.

— Само че дори акцента съм загубила — засмя се тя, откривайки венците си. — Омъжих се на двайсет и две години. А като живееш в Мексико, загубваш веракруския си акцент. Когато се запознах с теб, вече бях на години.

— Всички казват, че с Елена сте като сестри.

Устните бяха тънки, но дръзки:

— Не. Спомням си бурните ноци в залива. Сякаш слънцето не иска да залезе, знаеш ли, и се вплита в бурята, и много зелена, много бледа светлина облива всичко, и се задушаваш зад прозореца в очакване да отmine дъждът. В тропика дъждът не разхлажда. Само става по-горещо. И не зная защо, слугите винаги трябваше да затварят прозорците, когато идваше буря. Би било толкова хубаво да ги оставят широко отворени, докато отmine.

Запалих цигара.

— Да, вдигат се силни ухания. Земята се освобождава от ароматите на тютюн, кафе, плодове...

— А и спалните — доня Елена притвори очи.

— Какво?

— Тогава нямаше тоалетни — прекара ръка по бръчиците около очите си. — Във всяка стая имаше гардероб и прислужниците обикновено слагаха листа от олеандър и ореган между дрехите. А пък и слънцето никога не доизсушаваше някои ъгълчета. Миришеше на мухъл, как да ти го обясня, на мъх...

— Да, представям си. Никога не съм живял в тропика. На теб сигурно ти липсва?

И потри една в друга ръцете си с изпъкнали по китките вени.

— Понякога. Трудно ми е да си спомням. Представи си, омъжих се на осемнайсет години, а вече ме смятаха за стара мома.

— И всичко това ти го припомни странната светлина, която се задържа в дъното на дола?

Жената стана:

— Да. Тя е от прожекторите, които Хосе нареди да поставят миналата седмица. Хубави са, нали?

— Струва ми се, че Елена заспа.

Погъделичках я по носа, тя се събуди и ние се прибрахме с емджито в Койоакан:

— Прости ми за скучните неделни разговори — каза Елена, когато на следващата сутрин тръгнах за работа. — Какво да се прави. Трябва да запазим известна връзка със семейството и с буржоазния начин на живот, макар и заради желанието да им се противопоставим.

— Какво ще правиш днес? — я попитах, докато навивах чертежите и вземах чантата си.

Елена отхапа една смокиня, скръсти ръце и се изплези на един кривоглед Христос, който веднъж намерихме в Гуанахуато.

— Цяла сутрин ще рисувам. После ще обядвам с Алехандро, за да му покажа последните си работи. В неговото ателие. Да, вече е готово. Тук, на Оливар де лос Падрес. Следобед ще отида на урок по френски. Може да изпия и едно кафе и след това ще те чакам в кино клуба. Дават един митологически уестърн: High Noon^[5]. За утре приех поканата на онези, черните момчета. Те са от негрите мюсюлмани и изгарям от нетърпение да узная какво мислят всъщност. Даваш ли си сметка, че за това знаем само от вестниците? Някога да си говорил с американски негр, нибелунге? Утре следобед да не си посмял да ме безпокоиш. Ще се затворя да прочета Нервал от край до край. Хич да не си мисли Хуан, че друг път ще може да ме смае с *le soleil noir de la melancolie*^[6], наричайки себе си вдовец и безутешен. Вече ми е ясен и утре вечер ще го охладя. Да, ще прави бал с маски. Трябва да отидем, облечени като мексикански стенописи. По-добре наведнъж да го преглътнем. Виктор, нибелунге, купи ми няколко калии и ако искаш, облечи се като жестокия конкистадор Алварадо, дето дамгосва индианките с нажежено желязо, преди да ги обладае — *Oh, Sade, where is the whip?*^[7] Ой, а в сряда в Изящните изкуства ще свири Майлс Дейвис. Малко е *passé*^[8], но все пак ме разнообразява. Купи билети. Чао, любими мой.

Целуна ме по тила. Аз не можах да я прегърна, защото ръцете ми бяха заети с рула и чертежи, но потеглих със смокиновия аромат на врата и образа на Елена, облечена с моята риза, разкопчана и вързана на пъпа, с тесни дънки и боси крака, готвейки се... дали да четете стихове, или да рисува картина? Помислих си, че скоро трябваше да заминем заедно. Това ни сближаваше повече от всичко. Стигнах до покрайнините на града. Не зная защо, но вместо да пресека моста Алтависта към Десиерто де лос Леонес, се включих в кръговото движение и ускорих автомобила. Да, понякога го правя. Искам да бъда

сам, да карам бързо, да се посмея, когато някой я развлича. А може би да задържа в продължение на половин час образа на Елена на изпращане, нейната естественост, позлатената ѝ кожа, зелените очи, безкрайните ѝ планове и да си мисля, че съм много щастлив с нея, че никой не може да бъде по-щастлив до такава жизнена, модерна жена, която... която ме... която толкова ме допълва.

Минавам покрай стъкларска работилница, край църква в бароков стил, лунапарк, горичка от ауеуете^[9]. Къде ли съм чувал тази думичка? Допълвам. Заобикалям петролния кладенец и се изкачвам по Пасео де ла Реформа. Всички автомобили се спускат към центъра на града, който блещука в далечината зад някаква недостижима и задушлива завеса. Изкачвам Лас Ломас де Чапултепек, където в този час са останали само слугините и господарките, съпрузите са на работа, а децата — на училище, а моята друга Елена, моето допълнение, сигурно чака в хладното си легло с черните си уплашени и оградени от тъмни кръгове очи, със светлата си зряла плът, дълбока и уханна като дрехите в тропическите шкафове.

[1] Древни жители на Мексико. — Б.пр. ↑

[2] Любовен триъгълник (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Вид папагал. — Б.пр. ↑

[4] Вид лама (исп.). — Б.пр. ↑

[5] „Късен следобед“ (англ.). — Б.пр. ↑

[6] Черното слънце на меланхолията (фр.). — Б.пр. ↑

[7] О, Сад, къде ти е камшикът? (англ.). — Б.пр. ↑

[8] Минало от мода. — Б.пр. ↑

[9] Вид дърво. — Б.пр. ↑

КУКЛАТА ЦАРКИНЯ

На Мария Пилар и Хосе Доносо

I

Дойдох, защото онази толкова любопитна картичка ме накара да си припомня за нейното съществуване. Намерих я в една забравена книга, чиито страници бяха разбудили призрака на детския краснопис. Подреждах книгите си — нещо, което отдавна не бях вършил. Всеки миг ми поднасяше нова изненада, тъй като от дълго време не бях разгръщал онези книги, които бяха по най-високите лавици. Толкова отдавна, че ръбовете на страниците се бяха покрили с пласт от златен прах и сивкави валма, който се посипа по дланите ми и ми напомни за блестящата глазура на някои тела, съзирани отпърво в сънищата, а след това и в отчайващата действителност на първия балет, на който ни водят. Беше една книга от моето детство — навярно и от детството на много други — и в нея се разказваха поучителни истории, ужасяващи или не чак толкова ужасни, които ни караха да се хвърляме на коленете на възрастните с многократно повтаряния въпрос „защо?“. За синовете, които са неблагоприятни на родителите си, за отвличаните от рицари девойки, завръщащи се посрамени в дома си, както и за онези, дето сами напускат бащиното огнище, за старците, които заради някоя неизплатена ипотека се домогват до ръката на най-нежното и тъжно момиче от застрашеното семейство. Защо? Не помня отговорите. Зная само, че измежду покритите с петна страници изпадна и полетя една бяла картичка с ужасния почерк на Амхламия: *Амхламия* не забрабя приятелчето си, и ме търси там, дето ти рисувам_.

На гърба имаше план на една пътека с начало X, с който навярно бе означена пейката в парка, където аз, разбунтуван срещу предначертаното омразно обучение юноша, забравях за училищната програма и прекарвах по цели часове в четене на книги, които ми се струваха написани от мен, макар и да не бе така: можех ли да се съмнявам, че само моето въображение бе способно да роди всички тези корсари, всички тези царски вестоносци, тези момчета, малко помлади от мен, които гребяха по цял ден на някоя гемия по течението на големите американски реки? Вкопчен в облегалката на пейката като в

някакво чудно седло, отначало не чувах леките стъпки, които, след като притичваха по чакъла на градината, се спираха зад гърба ми. Беше Амиламия и нямаше да зная колко пъти е стояла безмълвна край мен, ако един следобед в палавата ѝ глава не се бе родило желанието да ме погъделичка по ухото с пухчетата на едно глухарче, което момиченцето духаше към мен с издути устни и смръщени вежди.

Попита за името ми и като го прецени с много сериозно лице, ми каза своето с усмивка, която, ако не невинна, не бе и кой знае колко изкусна. Скоро разбрах, че Амиламия бе намерила, така да се каже, междинната точка на изразяване между наивността на годините си и рутината на възрастните, която добре възпитаните деца трябваше да знаят най-вече за тържествените мигове на представяне и сбогуване. Сериозността на Амиламия бе по-скоро природна дарба, дотолкова, че за разлика от нея изблиците на непринуденост изглеждаха заучени. Искам да си я припомня през един или друг следобед, в последователността на онези застинали образи, които в крайна сметка съставят цялата Амиламия. И безкрайно се учудвам, че не успявам да си я представя такава, каквато бе в действителност, каквато наистина си играеше — лека, търсеца, с очи, които непрестанно шареха насамнатам. И трябва да си я припомням застинала завинаги — като в албум. Далечната Амиламия — една точка на мястото, където склонът, облян в детелина, се спуска към равната поляна, където четях, седнал на пейката; една точка в потоци от сянка и слънце и една ръка, която ми махаше за поздрав там, отгоре. Амиламия, застинала в своя бяг надолу по склона, с шупнала бяла пола и с гащета на цветенца, пристегнати с ластиси, с отворена уста и очи, които се присвиваха от вятъра при тичането, а момиченцето се насълзяваше от удоволствие. Амиламия, седнала под евкалиптите, преструваща се на разплакана, за да отида при нея. Амиламия, легнала по корем, с цвете в ръце, листца от аменто^[1], което, както по-късно разбрах, не растеше в тази градина, а някъде другаде, навярно в градината на Амиламия, защото единственият джоб на нейната престилка на сини карета често бе пълен с тия бели цветчета. Амиламия, която ме гледа как чета, хванала се с две ръце за железата на зелената пейка, търсеца със сивите си очи: помня, че никога не ме запита какво чета, сякаш можеше да отгатне в очите ми родените от страниците образи. Амиламия, щастлива и засмяна, когато я вдигах през кръста и я завъртах над главата си, а тя

като че откриваше света под друг ъгъл в този бавен полет, а после — с гръб към мен, — си вземаше довиждане, вдигнала ръка с разперени пръсти. Амиламия в хиляди пози край моята пейка: провесила глава с крака нагоре и бухнали гащета; седнала по турски върху чакъла, подпряла брадичка; изтегната на ливадата да си пече на слънце корема; плете клонки, рисува с пръчка животни в тинята, лиже железата, скрита под пейката, безмълвно откъртва отчекнатите кори на старите дънери, гледа втречено хоризонта зад хълма, тананика със затворени очи, имитирайки гласове на птици, кучета, котки, кокошки, коне. Всичко това заради мен и всъщност — нищо. Онова, което съм запомнил, бе нейният начин да бъде с мен, както и нейният начин да бъде сама в парка. Да, навярно си я спомням откъслечно, понеже редувах четенето със съзерцаване на бузестото момиче с гладка коса, променяща цвета си на светлината: от сламеноруса до кестенява. И едва днес ми минава мисълта, че тогава Амиламия полагаше другата опорна точка на моя живот, онази, която създаваше напрежение между собственото ми неизживяно детство и външния свят — обетованата земя, която започвах да опознавам чрез книгите.

Тогава, не. Тогава мечтаех за жените от моите книги, за женските — думата размътваше главата ми, — които се предрешаваха като Царицата, за да си купят тайно огърлица; за митичните видения, едната половина на които представляваше познати същества, а другата — саламандри с бели гърди и влажни корема, които очакваха монарсите в леглото си. И така, след безразличието към приятелката от моето детство, незабелязано започнах да приемам прелестното и сериозно момиченце, а после — несъзнателно да отблъсквам това ненужно присъствие. В крайна сметка седемгодишното момиченце, което все още не се беше превърнало в носталгичен спомен, а бе миналото и неговото настояще, ме подразни мен, четиринайсетгодишния. Бях се оставил да бъда повлечен от една слабост. Бяхме тичали заедно по ливадата, хванати за ръце. Заедно бяхме разтърсвали боровете и бяхме събирали шишарките, които Амиламия ревниво пазеше в джоба на престилката. Заедно бяхме правили хартиени корабчета, за да тичаме весело след тях покрай вадата. А през онзи следобед, когато сред радостни викове се изтърколихме до подножието на хълма, по който скитахме — Амиламия върху гърдите ми, а аз, с косите на момиченцето в уста, — и

усетих запъхтияния ѝ дъх в ухото си и лепкавите ѝ от сладкото ръчички около врата си, аз гневно дръпнах ръце и я оставих да падне. Амиламия се разплака, потривайки коляното и лакътя си, които бяха наранени, а аз се върнах на моята пейка. След това Амиламия си отиде, а на следващия ден дойде отново, подаде ми хартийката, без да каже дума, и тананикайки, изчезна в гората. Поколебах се дали да скъсам картичката, или да я запазя между страниците на книгата. „Вечери в чифлика“. Дори и в четивата си се бях вдетинил покрай Амиламия. Тя не дойде повече в парка. След няколко дни отидох във ваканция, а после се върнах към задълженията си на първата година в гимназията. Никога повече не я видях.

[1] Растение от рода на лешника (исп.). — Б.пр. ↑

II

А сега, почти отблъсквайки образа, който, без да бъде фантастичен, е необичаен, и понеже е истински, е и по-болезнен, се завръщам в този забравен парк и спрял в началото на алеята, оградена от борове и евкалипти, разбирам колко малко е това пространство, покрито с гора, което споменът ми упорито рисуваше с широта, достойна за прибоя на въображението ми. Та нали тук се бяха родили, говорили и умрели Строгов и Хъкълбери, милейди Де Уинтър и Женовева де Брабанте: в малката градина с ръждясала желязна ограда, с малко дървета, стари и неподдържани, украсена тук-таме с по някоя циментова скамейка, имитация на дърво, която ме кара да мисля, че моята хубава пейка от ковано желязо, боядисана в зелено, никога не бе съществувала или е била част от запазените мои налудничави спомени за миналото. А хълмът... Как можех да повярвам, че това бе възвишението, по което Амиламия се изкачваше и се спускаше по време на ежедневните си разходки, стръмният склон, по който скитахме? Тази нищо и никаква стръмнинка, покрита с прегоряла трева, на която единствено моята памет упорстваше да придаде някакъв релеф.

„Гърси ме там, дето ти рисувам.“ Значи трябваше да пресека градината, гората да остане зад мен, с три скока да се спусна по стръмнинката, да прекося лещака — сигурно тук момиченцето събираше белите листенца, да отворя скърцащата желязна врата на парка и мигновено да си припомня, да узная, да се намеря на улицата, да разбере, че всички онези следобеди на юношеството като по чудо бяха успели да спрат пулса на града наоколо, да заглуша прилива от клаксони, камбанен звън, гласове, плачове, мотори, радио, ругатни: кой бе истинският магнит — тихата градина или трескавият град? Чакам да светне зелено и преминавам на отсрещния тротоар, без да откъсвам поглед от червеното око, което задържа движението. Поглеждам листчето на Амиламия. В края на краищата този примитивен план е истинският магнит в момента и само мисълта за него ме кара да

потръпвам. След пропуснатите следобеди, когато бях на четиринайсет години, се видях принуден да вкарам своя живот в руслото на дисциплината и сега, двацет и девет годишен, разбира се, дипломиран, собственик на кантора, осигурен със среден доход, все още ерген, без семейство, което да издържам, малко отегчен да спя със секретарки и не твърде ентузиазирани от възможността за някое излизане в полето или на плажа, чувствах липсата на вътрешно привличане, каквото преди намирах в моите книги, в моя парк и в Амиламия. Вървя по улиците на това жалко, сиво предградие. Монотонно се редят едноетажните къщи с големи решетъчни прозорци и олющени врати. Шумът на някоя работилница едва-едва нарушава еднообразието на квартала. Някъде свисти точилар, а другаде чука обущар... В задните дворове играят махленските деца. До слуха ми достига музика от латерна, примесена с гласовете на орляците деца. За миг се спирам да ги погледна с беглото чувство, че Амиламия би могла да бъде сред тези групички, показвайки без срам гащетата си на цветчета, увиснала на някой балкон, захванала се с крака, винаги трогателна със своите акробатически лудории, с пълен с бели листенца джоб на престилката си. Усмиввам се и за пръв път ми се прииска да си представя двацет и две годишната госпожица, която, ако все още живее на дадения адрес, ще се смее на моите спомени, или може би вече ще е забравила следобедите, прекарани в градината.

Къщата не се отличава от другите. Врата, два зарешетени затворени прозореца. Само един етаж, обиколен от един уж неокласически парапет, който трябваше да прикрива терасата на покрива, проснатото пране, казаните с вода, слугинската стая, курниците. Преди да позвъня, искам да се освободя от каквато и да било илюзия. Амиламия не живее вече тук. За какво ли ще стои петнайсет години в една и съща къща? А и въпреки преждевременно развитите у нея независимост и склонност към самота, момиченцето изглеждаше добре възпитано и осигурено, а този квартал вече не е елегантен. Няма съмнение, че родителите на Амиламия са отишли да живеят другаде. Но може би новите наематели знаят къде.

Натискам звънеца и чакам. Позвънявам още веднъж. Съществува и друга възможност: да няма никой въщи. А дали друг път ще почувствам необходимост да потърся моята малка приятелка? Не, защото вече няма да има детска книга, между чиито страници

случайно да намеря картичката на Амиламия. Навярно щях да се върна към навика, да забравя този момент, който бе значим само поради мимолетната изненада.

Позвънявам още веднъж. Долепвам ухо до вратата и се учудвам: дрезгаво, пресекливо дишане се чува от другата страна; хриптене, придружено от неприятна миризма на остър тютюн, се процежда през цепнатините на входната врата.

— Добър ден. Бихте ли ми казали...

Щом чува гласа ми, човекът зад вратата се оттегля с тежки, несигурни стъпки. Отново натискам звънеца и този път крещя:

— Слушайте! Отворете ми! Какво ви става! Не ме ли чувате!

Не получавам отговор. Продължавам да натискам безрезултатно звънеца. Отдръпвам се от вратата, без да отделям поглед от малките цепнатини, сякаш разстоянието може да ми осигури, освен перспектива, и достъп в къщата. На връщане пресичам улицата, приковал цялото си внимание в тази залостена врата; остър вик, придружен от продължително и свирепо изсвирване, ме спасява навреме и докато аз, зашеметен, търся този, чийто глас ме спаси, виждам само как един автомобил се отдалечава по улицата и обгръщам с ръце някакъв стълб, който ми дава не толкова сигурност, колкото опорна точка, за да може вледенената ми кръв отново да рукне под горещата, потна кожа. Поглеждам към къщата, която е била, беше, трябваше да бъде на Амиламия. Там, зад перилата, както си и мислех, се вее проснато пране. Не зная другото какво е: ризи, пижами, блузи, не зная; но виждам малка престилчица на сини карета, опъната, простряна с щипки на дългото въже, полношващо се между един железен прът и един пирон, стърчащ върху бялата стена на терасата.

III

В Имотна регистрация ми казаха, че мястото било на името на някой си г-н Р. Валдивия, който давал под наем къщата. На кого? Това не знаят. Кой е Валдивия? Декларирал е, че е търговец. Къде живее? Вие кой сте? — ме попита момичето с надменно любопитство. Не успях да се представя спокойно и уверено. Сънят облекчи нервната ми умора. Валдивия. Излизам от Регистрацията и слънцето ме дразни. Свързвам неприятните си усещания от слънцето, процеждащо се през ниските облаци — затова и по-силно, с желанието да се върна в сенчестия, влажен парк. Не, това е само желание да узная дали Амиламия живее в тази къща и защо ми отказват да ме пуснат вътре. Но това, което трябва час по-скоро да отхвърля, е абсурдната мисъл, която през нощта не ми даде да мигна. Да видя престилката да съхне на терасата, същата, в чийто джоб тя слагаше цветчетата, и да повярвам, че в тази къща живее момиченце на седем години, което аз съм познавал преди четиринайсет-петнайсет години... Може би имаше дъщеричка. Да, Амиламия, двайсет и две годишна, беше майка на момиченце, което навярно се обличаше по същия начин, приличаше на нея, повтаряше нейните игри и кой знае — може би ходеше в същия парк. В размисли стигам отново до вратата на къщата. Позвънявам в очакване на острото пръхтене от другата страна. Излъгах се. Една жена на не повече от петдесет години отваря вратата. Само че тя — увита в някакъв шал, облечена в черно, с ниски обувки, без грим, с опъната на тила прошарена коса, сякаш е изоставила всякакви илюзии или подбуди за подмладяване — ме гледа с поглед, почти жесток от толкова безразличие.

— Какво желаете?

— Изпраща ме г-н Валдивия — покашлям се и пригласявам косата си. Трябваше да си взема бележника от кантората. Разбирам, че без него няма да изпълня добре ролята си.

— Валдивия? — жената ми задава въпроса без паника, без интерес.

— Да. Собственикът на къщата.

Едно е ясно. Лицето на жената няма да издаде нищо. Гледа ме без страх.

— А, да. Собственикът на къщата.

— Може ли...?

Мисля, че в лошите комедии пътуващият агент слага крак, за да не му затворят вратата под носа, и аз го правя, но жената се отдръпва и с един жест ме кани да вляза в нещо като двор за файтони. Встрани има друга врата — стъклена, с олющена рамка. Вървя към нея по жълтите плочки на двора и отново запитвам, обръщайки се към жената, която ме следва със ситни крачки.

— Оттук ли?

Тя кимва утвърдително и за пръв път забелязвам, че в белите си ръце носи броеница от камандула, с която непрекъснато потраква. От дете не съм виждал тези стари броеници и искам да ѝ го кажа, но жената отваря вратата тъй рязко и решително, че не ми позволява никакви неуместни разговори. Влизам в дълга тясна стая. Жената побързва да отвори капаците, но стаята остава засенчена от четирите вечно зелени растения в големи саксии от порцелан и гравирано стъкло. Вътре има само един стар плетен диван с висока облегалка и стол-люлка. Но вниманието ми не е привлечено нито от малкото мебели, нито от цветята. Преди да се настани в стола люлка, жената ме кани да сторя същото на дивана.

До мен, на плетения диван, има едно разгърнато списание:

— Г-н Валдивия се извинява, задето не е дошъл лично.

Жената се люлее, без да мигне. Поглеждам изкосо към това списание с комикси:

— Изпраща ви поздрави и...

Спирам в очакване на някаква реакция от страна на жената. Тя продължава да се люлее. Списанието е изподраскано с червен молив.

— ... и ме моли да ви предам, че след няколко дни смята да ви обезпокои...

Очите ми бързо търсят.

— ... трябва да се направи нова оценка на къщата за кадастъра. Май не е правена от... Вие живеете тук от...?

Да, под стола е захвърлено изхабено червило. И ако жената се усмихва, то ръцете ѝ бавно гаят броеницата: мигом усещам

подигравката, която преминава тъй бързо, че не успява да разкриви чертите ѝ. И пак не ми отговаря:

— ... най-малко от петнайсет години, нали?

Не потвърждава. Не отрича. А върху бледите ѝ тънки устни няма и следа от червило...

— ... вие, вашият съпруг и...?

Гледа ме втренчено, без да променя изражението си, почти с молба да продължа. Замълчаваме за малко, тя потраква с броеницата, аз стоя, приведен напред, с ръце върху коленете. Ставам:

— Тогава следобед ще дойда пак с документите...

Жената се съгласява и в същото време мълчаливо вдига червилото, взема списанието и го скрива някъде в гънките на шала.

IV

Сцената не се е променила. Следобедът, докато аз отбелязвам измислени цифри в една тетрадка и уж искам да оценя здравината на потъмнелите подови дъски и размерите на помещението, жената се люлее и докосва с върха на пръстите си тридесетте зърна на броеницата. След като завършвам описа на предполагаемия инвентар в стаята, въздъхвам и я моля да минем в останалите помещения на къщата. Жената става, като се подпира с дългите си мургави ръце върху седалката на стола люлка, и наметва шала върху тесните си кокалести рамене.

Отваря вратата с матово стъкло и ние влизаме в столовата, която е малко по-добре обзаведена. Само че по тръбната маса с четири никелирани стола, тапицирани с мушама, няма и помен от онова благородство на мебелите от стаята. Другият решетъчен прозорец с капаци навярно понякога осветява тази столова с голи стени, без шкафове или полици. На масата има само една пластмасова фруктиера с чепка черно грозде, две праскови и жужаща броеница от мухи. Със скръстени ръце и безизразно лице жената спира зад мен. Осмелявам се да наруша реда, ясно е, че стеите в къщата няма да ми кажат нищо за това, което искам да узная.

— Можем ли да се качим на терасата? — питам. — Мисля, че така най-добре ще мога да обхвана цялата площ.

Някаква лукава искрица любезност, контрастираща навярно с мрака на столовата, проблясва в очите на жената:

— Защо? — казва най-сетне. — Размерите са добре известни на г-н... Валдивия...

И тези паузи — едната преди, а другата след името на собственика — са първите признаци, че нещо все пак смущава госпожата и я кара да се брани с известна ирония.

— Не зная — правя усилие да се усмихна. — Навярно предпочитам да започна от горе на долу, а не... — изкуствената ми усмивка изчезва — ... отдолу нагоре.

— Ще следвате моите указания — казва жената със скръстени в скута ръце и сребърен кръст върху тъмния корем.

Преди да се усмихна едва-едва, си налагам да помисля, че в полумрака жестовете ми са излишни, дори не са символични. Разгръщам тетрадката, чието лепило изпращява, и продължавам да записвам с възможно най-голяма бързина, без да откъсвам поглед, цифри и оценки за тази задача, чиято фиктивност — за това говорят леката червенина по бузите, пресъхналият ми език — не може да излъже никого. И като изпълвам карирания лист с безсмислени знаци и алгебрични формули, си задавам въпроса какво ми пречи да мина на същината, да попитам за Амиламия и да изляза отгук, получил приемлив отговор. Нищо. И все пак, убеден съм, че дори и да получа отговор, няма да узная истината. Моята съсухрена и мълчалива придружителка, по чийто силует не бих се загледал на улицата, в тази къща с груби мебели и отсъстващи обитатели вече не е безименното лице на някой градски жител и се превръща в олицетворение на загадъчността. Това е чудното, и щом спомените за Амиламия отново събудиха в мен жаждата да мечтая, ще следвам правилата на играта, ще използвам всички явни възможности и няма да се примиря, докато не намеря отговора — навярно прост и ясен, близък и очевиден — иззад непредвидените воали, които жената с броеницата спуска по пътя ми. Дали да не подхвърля даром на моята опърничава домакиня една чудатост? По този начин ще изпитам по-пълно радостта в лабиринта на моята измислица. Доближавам се, уж за да си взема бележка, а мухите бръмчат около фруктиерата, но кацат само по онази раничка върху прасковата, върху парчето, нахапано от нечии зъби, оставили следа върху мъхестата кожица и жълтата вътрешност на плода. Не поглеждам къде е застанала жената. Преструвам се, че продължавам да вземам бележки. Плодът изглежда нахапан, без да е бил докосван. Навеждам се, за да го видя по-добре, опирам ръце на масата, издавам напред устни, сякаш бих искал и аз да отхапя, без да го пипна. Свеждам поглед и до краката си виждам друга следа, като от велосипедни шини — две ивици от гуми, отпечатани върху олющеното дюшеме, които стигат до ръба на масата и после, все по-неясно, се отдалечават по пода към мястото, където стои жената.

Затварям бележника си:

— Да продължим, госпожо.

Когато се обръщам към нея, я виждам изправена, подпряла се на облегалката на един стол. Отпреде ѝ седи мъж с натежали рамене и невиждащ поглед, кашля, изпущайки дима от черната си цигара, очите му са скрити от сбръчкани, подпухнали, дебели и увиснали клепачи, подобни на врат на стара костенурка, които въпреки това като че следят движенията ми. Лошо обръснатите бузи, насечени от безброй сиви бразди, висят от изпъкналите скули, а зеленикавите ръце са мушнати под мишниците; облечен е в груба синя риза, а къдравата му чорлава коса напомня корабно дъно, покрито с водорасли. Не помръдва и признак, че действително съществува, е само мъчителното хъркане (сякаш дъхът трябва да преодолява шлюзове от слюнка, раздразнение, похабяване), което вече бях чул през пролуките на вратата.

Смешно промърмори:

— Добър ден...

А аз съм готов да забравя всичко: загадката, Амиламия, оценката, следите. Появата на този астматичен вълк оправдава желанието ми за бягство. Повтарям „Добър ден“, вече с отзвук на сбогуване. Маската, напомняща костенурка, се разпада в ужасна усмивка, сякаш всяка пора на тази плът е направена от трошлива гума, от цветна гнила мушама. Ръката се протяга и ме спира.

— Валдивия умря преди четири години — казва мъжът със задъхан, далечен глас, излизащ от корема, а не от ларинкса — глас на немощно сопрано.

Задържан от тази силна, почти причиняваща ми болка лапа, си казвам, че няма смисъл повече да се преструвам. Лицата от восьък и гума, които ме наблюдават, не говорят нищо и затова мога, въпреки всичко, да изхитрувам за последен път, че уж говоря на себе си, когато произнасям:

— Амиламия...

Да, вече никой няма причини да се преструва. Ръката, стиснала моята, за миг увеличава силата си, след това се отпуска и най-сетне пада, слаба и трепереща, преди да се повдигне и да хване восьчната китка, която докосва рамото му; жената, за първи път объркана, ме гледа с очи на простреляна птица и плаче със сухи хлипове, които не успяват да изтрият уплахата по вцепенените ѝ черти. Човекоядците, родени от фантазията ми, внезапно се оказват двама самотни старци,

изоставени, наранени, които едва успяват да се утешат, като стискат ръцете си с трепет, който ме изпълва със срам. Въображението ме доведе до тази гола столова, за да наруша близостта и тайната на две същества, изхвърлени от живота от нещо, което нямах право да споделя. Никога не съм се презирал до такава степен. Никога не са ми липсвали думи по такъв глупав начин. Всеки жест е безсмислен: дали да се доближа, дали да ги докосна, дали да помилвам главата на жената, дали да поискам извинение за вмешателството си? Слагам бележника в джоба на сакото си. Оставям на забравата всички следи от моята криминална история: илюстрираното списание, червилото, нахапания плод, следите от велосипед, престилката на сини квадратчета... Решавам да изляза от къщата, без да кажа нищо. Изпод дебелиите си клепачи старецът, изглежда, се бе вторачил в мен. Тънкото хриптене ми казва:

— Вие познавахте ли я?

Това толкова естествено минало време, което те навярно използват всеки ден, най-сетне разрушава надеждите ми. Там е отговорът.

— Вие сте я познавали? Колко години? — Колко ли години светът е живял без Амиламия, убита най-напред от моята забрава, възкресена едва вчера от един тъжен, безсилен спомен? Кога ли сивите сериозни очи са престанали да се учудват с наслада от една вечно пуста градина? И кога тези устни са престанали да се цупят или да се свиват с онази официална сериозност, с която, сега разбирам, Амиламия откриваше и освещаваеше нещата в живота, чиято преходност навярно е долавяла?

— Да, заедно играехме в парка. Отдавна беше!

— На колко години беше тя? — казва старецът с още по-угаснал глас.

— Трябва да е била на седем години. Да, на не повече от седем.

Гласът на жената се издига ведно с ръцете, които сякаш молят:

— Каква беше, господине? Моля ви, кажете ни каква беше...

Затварям очи. Амиламия е и мой спомен. Можех да я сравнявам само с нещата, които тя докосваше, донасяше и откриваше в парка. Да. Сега я виждам да се спуска по склона. Не, не е вярно, че беше само някаква стръмнинка, обрасла с трева. Беше покрит с трева хълм и Амиламия, която непрекъснато сновеше насам-натам, бе отъпкала

пътечка и ме поздравяваше отвисоко, преди да слезе под акомпаниента на музиката, да, музиката в очите ми, багрите на обонянието ми, вкуса на слуха ми, благоуханията на осезанието ми... моето видение... а, слушате ли ме?... слизаше с поздрав, облечена в бяло, с престилка на сини квадратчета... тази, която сте проснали на терасата...

Улавят ръцете ми, а аз стоя със затворени очи.

— Каква беше, господине?

— Имаше сиви очи, а отблясъците на слънцето и сянката под дърветата променяха цвета на косите й...

Двамата ме съпровождат с нежност, слушам тежкото дишане на мъжа, почукването на кръста на броеницата по тялото на жената...

— Кажете ни, ако обичате...

— Въздухът я разплакваше, когато тичаше, идваше до моята пейка с бузи, посребрени от радостни сълзи...

Не отварям очи. Сега се изкачваме. Две, пет, осем, девет, дванадесет стъпала. Четири ръце направляват тялото ми.

— Каква беше, каква беше!

— Сядаше под евкалиптите, плетеше венци от клонки и се преструваше, че плаче, за да оставя четенето и да отида при нея...

Пантите изскърцват. Мирисът убива всичко, разпръсква другите усещания, настанява се с кръстосани крака в трона на моето видение, тежък като ковчеже, загатващ като шумоленето на надиплена коприна, украсен като турски жезъл, тъмен като дълбока, чезнеща бразда, блестящ като угаснала звезда. Ръцете ме пускат. Треперенето на старците ме обгръща по-плътено от плача. Бавно отварям очи, оставям най-напред влажният световъртеж на роговицата, после мрежата на миглите да ми открият стаята, задушена от този страшен сблъсък на аромати, изпарения, слана от листа с цвят на човешка плът — такива са тук цветята, които несъмнено са с жива кожа: сладост на храмго^[1], тежък мирис на асаро^[2], гроб на нард^[3], храм на гарденията. Малката спалня без прозорци, осветена от нажежените нокти на тежките искрящи свещи, хвърля своята следа от восък и влажни цветя към центъра на слънчевия възел и едва оттам, откъм слънцето на живота, можеш да възкръснеш, за да съзерцаваш иззад свещите и измежду пръснатите цветя натрупаните стари играчки, цветните обръчи и смачканите спукани топки — стари прозрачни сливи; дървените

кончета с изпочупени гриви, дяволските кънки, слепите кукли без коси, изтърбушените мечета, спуканите гумени патета, кучетата, проядени от молци, разнищените въжета за скачане, големите стъклени буркани, пълни с изсъхнали сладки, скъсаните обувчици, велосипеда с три колела? — не — две, и не от велосипед; две колела едно до друго, отдолу — обувчиците от кожа и вълнен плат, а отсреща, мога да го достигна с ръка, малкият ковчег, вдигнат върху сини сандъци, украсени с книжни цветя, този път цветя на живота, карамфили и слънчогледи, макове и лалета, само че като другите, цветята на смъртта, част от една смес, в която вряха всички предмети от този парник гробница, където почива, в сребрист ковчег, в чаршафи от черна коприна, на възглавница от бял атлас неподвижното и ведро лице, оброчено от дантелена шапчица, изписано с цветовете на розата: вежди, очертани с най-тънка чертица, склопени клепачи, истински, гъсти мигли, които хвърлят лека сянка върху бузите, излъчващи толкова здраве, колкото през дните в парка. Устните — сериозни, червени, почти както когато Амилия се цупеше, преструвайки се на сърдита, за да отида да играем. Скръстени на гърдите ръце. Броеница, същата като на майката, задушаваша пухкавата шия. Малък бял саван върху детинското, чисто и кротко тяло.

Старците са коленичили и хлипат.

Протягам ръка и докосвам с пръсти порцелановото лице на моята приятелка. Усещам студенината на нарисуваните черти на куклата царкиня, с която започва летописът на тази царствена стая на смъртта. Порцелан, тесто и памук. *Амилия не забравя приятелчето си и търси ме, дете ти рисувам.*

Отдръпвам ръка от този лъжлив труп. По кукленото лице остават следи от пръстите ми.

В стомаха ми се утаява димът на свещите и зловонието на асарото, от което започва да ми се повдига. Обръщам гръб на саркофага на Амилия. Ръката на жената докосва моята. Очите ѝ са изскочили от орбитите, но угасналият ѝ глас не трепва:

— Не идвайте повече, господине. Ако наистина сте я обичали, не идвайте повече.

Докосвам ръката на майката на Амилия, насълзените ми очи виждат главата на стареца, потънала между коленете, и излизам от стаята на стълбището, в салона, на двора, на улицата.

-
- [1] Вид тропическо цвете. — Б.пр. ↑
 - [2] Вид тропическо цвете. — Б.пр. ↑
 - [3] Вид тропическо цвете. — Б.пр. ↑

V

Ако не цяла година, то минаха поне девет-десет месеца. Споменът за това идолопоклонничество вече не ме ужасяваше. Изчезна мирисът на цветята и образът на ледената кукла. Истинската Амиламия се завърна в спомените ми: ако не доволен, почувствах се поне оздравял — паркът, живото момиче, часовете, прекарани в юношески четива, победиха призраците на този нездрав култ. Образът на живота е по-силен от оня, другия. Казвам си, че винаги ще живея с моята истинска Амиламия, победила подигравките на смъртта. И един ден се осмелявам да прегледам отново онази тетрадка с карираны листове, където отбелязах измислените данни от оценката. И отново измежду страниците ѝ изпада картичката на Амиламия, изписана с ужасния ѝ детски краснопис и с нейния план на пътя от парка до къщата. Вземам я и се усмихвам. Дъвча единия ѝ край и си мисля, че горките старци все пак биха приели този подарък.

Обличам сакото и си връзвам вратовръзката, подсвирквайки си. Защо да не ги посетя и да не им дам листчето, надписано от момиченцето?

Тичешком стигам до едноетажната къща. Започват да падат едри капки дъжд и с магическа бързина извличат от земята онзи мирис на влажно осветяване, който сякаш обръща хумуса и ускорява гниенето на всичко, що е вкоренено в прахта.

Позвънявам. Пороят се усилива и аз ставам настоятелен. Писклив глас извиква: „идвам!“ и аз чакам да ми отвори майката с вечната си броеница. Вдигам реверите на сакото си. И дрехите, и тялото ми променят мириса си от допира с дъжда. Вратата се отваря.

— Какво обичате? Колко хубаво, че дойдохте!

Гърбава девойка, седнала в инвалидна количка, задържа ръката си на брадичката и ми се усмихва с едва доловима гримаса. От изкривения торс роклята прилича на перде пред тялото, бял парцал, на който престилката на сини карета придава известно кокетство. Малката жена изважда от джоба на престилката кутия цигари и бързо

запалва една, като оставя в края следа от оранжевото червило на устните си. Красивите ѝ сиви очи се присвиват от дима. Оправя бакърено русата си коса, прилична на слама, накъдрена на студено, без да откъсва поглед от мен, изпитателен и отчаян, но копнеещ, а сега — уплашен.

— Не, Карлос. Иди си. Не идвай повече.

А в това време откъм къщата все по-наблизо чувам тежкото хриптене на стареца:

— Къде си? Не знаеш ли, че не трябва да отваряш? Прибирай се! Дяволско изчадие! Пак ли искаш да те нашибам?

А дъждът се стича по челото, по бузите ми, по устата и малките подплашени ръце изпускат върху мокрите плочи илюстрираното списание.

КАКВОТО ПОЖЕЛА СЪДБАТА

На Габриел Гарсия Маркес

Алехандро винаги бе живял по хотелите. Още като пристигна в Коауила двайсет и две годишен, си помисли, че начинът да се съчетае работата и личния живот е да поддържа уединено и светло ателие и скромна, сенчеста хотелска стая: в първото щеше да приема приятелите, критиците и другите художници, а във втората — приятелките, без опасност от късо съединение. Много скоро откри, че едните често бяха съпрузи или годеници на другите. Алехандро не бе по-суетен от обикновените смъртни и понякога, застанал пред огледалото с какви ли не физиономии на подвижното си лице, за което много хора казваха, че приличало на младия Питър Лор, се питаше защо ли има такъв успех сред жените.

— Чудовищата дойдоха на мода — му каза със смях младият критик Рохас. — Обаянието на Карлов, Лугози и на твоето копие Лор е съвсем ретро. За тях си спомнят с носталгия, като за част от една епоха, когато злото трябваше да бъде изразявано с ужасни символи: вампири, мумии и дюселдорфски сатири. Днес у всеки младеж, враг на бръснарите, има повече вътрешна злоба от онази, която се опитваха да изразят хилядите маски на Лон Чейни. А пък и жените са доста склонни някой Дракула от средната класа да им изсмуче кръвта в полунощ. Така че най-ужасната заплаха на чудовището — да насили непоқвареността — се приема с весело одобрение.

Алехандро не се усмихна. Продължи да рисува, без да поглежда Рохас. Неточността на тезата бе само относно времето. Жената на Рохас, Либертад, никога не бе идвала в хотелската стая на Алехандро след седем часа следобед. Художникът нанесе една мазка с тъмна сиена и си спомни, че младата дама бе маниачка по кислорода (една остра пневмония бе единственият резултат от тази любов, продължила два месеца, през които непрекъснато ставаше течение). Алехандро

въздъхна и се отдръпна от статива, обръщайки гръб на светлината, която в единайсет сутринта напомняше по-скоро за една литературна, отколкото за действителна прозрачност в непроницаемата индустриална покривка на Валие де Мехико. Там горе, в Оливер де лос Падрес, утрото успяваше да откупи няколко ясни часа от спускащия се над града дим, от незакъсняващите облаци през месец март — отмъщение на сухото и осквернено езеро. И в очите на автопортрета откри комично хладния и напрегнат поглед на чудовището с глава като яйце, което, след като гледа „Ръцете на Орлак“, изпълни детството му със сладостни кошмари.

— Виж какво направих заради твоите приказки! — изкрещя художникът. Рохас протегна ръце с молба да не пипа нищо. Това бе искането на критика, който за пръв път успяваше да окаже непосредствено влияние върху една мазка и мимоходом си осигуряваше тема за критиката върху новия автопортрет на Алехандро Севиля — чудото, новатора, унищожителя на илюстративната и романтична стенопис, първия мексикански творец, който преоткриваше замразения варварски корен на туземната скулптура.

— Помниш ли първите си работи? — усмихна се Рохас. — Втори Сикейрос, си казахме всички. Винаги съм го казвал: Севиля видя Коатликуе и проумя, че самобитността на Мексико, ограниченият, но истински простор на нашия живот е в това, до което Западът не се е докоснал. Помниш ли тази статия?

Алехандро кимна едва-едва, затвори очи и докосна платното с пръсти. Мацна си малко пруско синьо върху показалеца и леко-леко го разтри върху клепачите на портрета — погледна го със собствените си очи и бавно му се усмихна със спомена за една или друга жена, тъмна като църковен камък, бледа като планински полъх; тези мексикански тела, по които се утаяват и лудуват селвите от цветове, и са като котки, въплътени в призрачна плът.

Потърка призрака в очите си:

— Добре, вече няма да те наричам Лола.

— Но не говори така. Не съм Лола. Помисли, че никога не съм имала самоличност. Никога не съм ти казвала „Алехандро“, нали? Ти си моята наслада, а аз — твоята. Наричай ме сила и аз ще те наричам сила.

— Окей, Сила.

Комичната жестокост започна да се стопява в истинската сянка на плътта:

— Няма ли да кажеш нещо, Лупе? Затова ми харесваш. Знаеш си мястото. Даваш ли си сметка, че никога не си казала нито дума, откак се запознахме и те поканих в стаята, а ти безмълвно ме последва? Какви ли идиотщини би наговорила, Лупе, ако не бе достатъчно умна, за да мълчиш. Така, така, божествена обвивка, къс нервна кожа, как блестят очите ти, богиньо от мек камък, ш-шт, идеал мой, ти никога не ме разсейваш, никога не ме смущаваш...

Най-сетне далечният и усмихнат блясък на очите се сля с някаква стаена мъка, скривана от привидната жестокост:

— Помислих, че си съвсем невинна. Всички казват, че си глуповата.

— Разбира се, че съм невинна, Алехандро. Има ли нещо поразвратно от невинността?

— Ела. Дай да видя дали нещо може да разчупи тази черна маска. Къде научи толкова неща, Адела?

— Шпионирах мама. Тя повече от мен се забавляваше. Тогава всичко бе грях.

— Да живее педагогиката.

— Това е обратното на метода Монтесори, любов моя.

Без да забележи, се почеса по бузата.

— Винаги завършваш като Великия вожд Пиес Морадос — засмя се критикът и огледа художника, сякаш се опитваше да запомни миньорските ботуши, панталоните от черно памучно кадифе, тънката синя риза, главата с къси руси къдри, сънливите изпъкнали очи, късия орлов нос, пълните извити устни: язвително учуденото лице.

Сега живее в Оливар де лос Падрес, близо до едно стръмно гробище, в къща, построена с измамна простота. Зад варосаните стени на единствения етаж се крият множество мавърски фризове и интериори, където тъмното дърво и изобилието от старинни предмети на племето кечуа, фигурките от бряст и картоненият Юда прецеждат ярката светлина от бялата мазилка и ѝ придават шуплива точност.

Напусна хотела с демонстративността на 63-та година. Алехандро винаги е имал буйни припадъчни кризи след представянето на нова сбирка от картини, но сега от страх да не се е повторил, заради слуховете за намалелите му творчески способности и от усилието да

превъзможне и двете неща художникът заприлича на желе, скрито под огромен балтон с яка от овчи кожи. От галерията излезе разтреперан, без да промълви нито дума: тези бледи картини на същества, у които сблъсъкът между външния ред и вътрешното безредие служеше, за да потвърди реда на мъката срещу безредието на действителността, казаха своето и Алехандро, близо до припадъка, се втурна да се затвори в хотелската стая, която заемаше на улица „Луис Мойя“.

Съблече се, разтри гърдите, краката и челото си със спирт и отметна чаршафите. Свита на кълбо, в леглото лежеше една облечена жена — дребничка, с двойно свидетелство, че бе аржентинка: националност и гъста коса. Алехандро каза, че изкрещял от мъка, жената каза, че се представила — Дулсе Кунео, изтъквайки като довод пътуването си с автомобил от Патагония, за да опознае своя герой и далеч от мисълта да изисква нещо от него, да му даде всичко. Видение на смъртна умора разтърси мисълта на художника; пред трескавите му очи преминаха образите на Сътворението, с главна буква и с метафизическа конкретност; на Вечното Начало, както обикновено нежелано, но този път и неприемливо. Зашеметен, той видя как малката аржентинка вдигна ръце към едното си бедро, като че възнамеряваше да подхване танцова стъпка, византийска атака или някакъв спортен номер, нейно собствено изобретение (и той си спомни стенописите от Крит, където жени с разголени гърди тържествено откриват бикоборските игри) и се възбуди дотолкова, че свали ципа на полата си и я остави да се смъкне на пода. На художника му прилоша от присъствието на дребничката жена с голи крака, сложни жартиери, закопчано догоре жакетче и лице, гримирано с множество дебели и тънки дъги; хвърли се върху леглото, скри лице между възглавниците и изстена:

— Върви си, моля те, върви си. Много зле се чувствам. Сега не мога — и в същото време се опитваше да определи мястото на едно вътрешно огледало, на което жените винаги бяха ако не продължение, то поне външно, видимо, обективно загатнато отражение на скритите бодли на Алехандър Севиля. Напразно потърси връзка между влюбения артист и дребната бърлива женска, така очевидно еманципирана, която го преследваше с ласки, скачаше на леглото и обясняваше, че след Виктория Окампо не е имало аржентинска

интелектуалка, подчинена на старите феодални норми на испанския свят. — Приятелю, нека те учудя поне мъничко, а?

Алехандро изпусна хриплива въздишка и се остави в ръцете ѝ.

Когато се събуди, Дулсе, с увит около тялото ѝ чаршаф, вече бе поръчала оскъдна европейска закуска и топеше една кифла в чашата кафе с мляко. Алехандро, облян в пот, не пожела да изслуша водопада от новини: Дулсе мислила, че ще бъде трудно да се вмъкне в спалнята; пиколото улеснил всичко; вече било ясно — жените влизали и излизали като у дома си; не била и мечтала, че всичко ще бъде толкова съвършено. Той дори не помръдна, остави инициативата в нейни ръце; все едно че беше и вратар, и нападател; да правиш онова, което прави мъжът, и да чувстваш онова, което чувства жената; тя била феминистка и модерна жена, това била най-щастливата нощ в живота ѝ; атмосферата била цинична, непринудена и културна; припомняла ѝ любовните сцени от *A bout de souffle* — не са ли го давали в Мексико? Да, Буенос Айрес е по-европеизиран град.

Алехандро затвори очи и Дулсе му нагласи възглавниците под тила и под ръцете. Той безмълвно изчака оттеглянето на жената. От време на време отваряше лявото си око. Друг път — дясното. Аржентинката бе в банята. Трябва да се обличаше. Сигурно щеше да си отива. Излезе, увита в чаршафа, с червило в ръка. Усмихна се като малка, бълнуваща вещица; бе си направила дълги, навити бакенбарди, залепени със скоч за жълтеникавите бузи. Качи се на един стол и започна да драска по стените. Алехандро отвори очи и изкрещя: малката жена пишеше стихове в червено; любовни обяснения, единадесет стъпни буеносайрески стихове, в които „теб“ (Ал. Севиля) се римуваше със „свиреп“ (агонията на Дулсе) и „ела“ (ненужна подкана) с „кога“ (известно и съдбовно). Паднаха картини и огледала, поемата измина пътя си от стена до стена, а Алехандро сдъвка няколко аспирина, клатейки глава в знак на отрицание, не желаейки да възприеме ужасното учудване, целият в трескава пот, опитвайки се да си представи нова картина, серия от картини, започващи с обобщение на предишното му творчество, което едва снощи успя да направи. Теб, ела, кога, свиреп. Влезе Рохас и донесе изрезките от вестниците. Джуджето му рече: „Здравей, малкия“, и продължи да пише по стените, докато се изтощи и легна в леглото до Алехандро.

— Махнете я, махнете я — успя да прошепне художникът.

Дулсе си играеше с него под чаршафите. Рохас четеше критиките за изложбата: Алехандро издаде кратък писък, също като обезчестена катерица.

След три дни Дулсе Кунео бе депортирана по етапен ред и Алехандро, с тъмни кръгове под очите, онемял, заплати повредите, напусна хотела и купи мястото на Оливар де лос Падрес.

Пътува из Европа и САЩ, докато строяха къщата му. Вярата му в архитекта Боайе му даде възможност в продължение на осем месеца да се посвети на онова, което Флобер бе нарекъл „La plus grande dèbauche“^[1] и което за Алехандро най-напред означаваше непоносими хотели, тежки яденета, обмен на пари, митници, чакане в пътнически агенции, прехвърляния от самолети на влакове и от влакове на таксито, бакшиши, портиери, шофьори; а на втори план, смътно — градски профили и улици, изтръгнати от забравата, парвенютата на Сохо, облечени в стила на Оскар Уайлд, най-оживеното парижко кръстовище „Сен Жермен“, улица „Бонапарт“, улица „Сена“ — от височината на „Chez Lippe“, „Блийкър стрийт“ в съботната нощ, с маскарада на осъвремененото преследване на Дженет — черни евреи, езичници, червенокожи: ревностни привърженици на приковаването вовеки веков на въображението върху скалата на Плимут: на заден план, тайнствен, доброволно несъзнателен — изложби, които едвам се виждат между плетени ресни, по два-три филма дневно — Palais de Chaillot, Academy Cinema, The New Yorker, една парижанка, която говореше като героиня на Антониони („Знам, че никога няма да те обикна. Тази година не мога да обичам. Следващата — може би. Тогава ще съм ходила в Малага. Не е сигурно. Да излезем, да повървим. Ако много се отегчаваш, мога и сега да те обичам“), една лондончанка, която говореше като героиня на Д. Х. Лоурънс („Носиш юга между бедрата си, в очите му са Ел Дорадо и черната кръв на жертвеното слънце, което ще оплоди моята гъста мъгла, легни на килима, Алек“), една нийоркчанка, която говореше като героиня на Джек Ричардсън („Не бих стигнала дотам, ако ти ми беше баща, Алекс. Запиши си го. Да направим някакво усилие, за да поддържаме репутацията си. О, това вече не! Не бъди такъв“).

Специална бира, Русокосата красавица, Мексико строи с цимент марка „Анауак“, Демокрация и Социална справедливост: Алехандро премигна иззад черните очила, докато таксито го отвеждаше от

летището по широките и безлюдни булеварди в утрото, напоено с дим и миризма на изгорял омлет. Захвърли на пода брезентовия куфар и се завъртя на токове из новата къща, сляпа и бяла, на Оливар де лос Падрес.

Рохас скръсти ръце и загледа с учудване новата палитра: червено, черно, бяло, чисто алуминиево.

— Гледа ли много филми?

Александро се почеса по врата, застанал пред бялото платно.

— Раздвижен почерк, разбираш ли? Не като при танца, който е алегорично движение. Не, не, не. Благодарение на киното истинското движение се превръща в изкуство; да отвориш вратата, да ходиш по улицата, да бъркаш с лъжицата в чаша. Това е, Рохас. Природата и майсторството са равнозначни в киното. Тогава не е нужно човек да си блъска главата. Външният свят и светът на произведението на изкуството са еднакви. Излишно е социалното обяснение на изкуството, породено от нуждата да разбереш нещо, щом не разбираш света на произведението, което съзерцаваш. Край. Стига обяснения: произведението е самата действителност, а не нейният символ, израз или смисъл. Но как, Рохас? Трябва да го намеря.

Адела го потърси:

— Вече знаеш къде да намериш нещата, прекрасна. В хладилника има готови сандвичи с пастет. Ако искаш, пусни плочите, които донесох. Банята е в дъното. Бутилките — зад жалюзите в студиото. Забавлявай се. Аз малко ще поспя.

Загриза си нокътя и с отвращение огледа първата скица на картината:

— Дисциплина, и ще я завърша, Рохас. Знаеш ли какво става? Сега виждам. От шест века използваме очите си, за да рисуваме. Всичко е оптика. Даваш ли си сметка колко всичко е ограничено? Линия, цвят, пластичност, перспектива, полусянка; или геометрия, впечатление, форма, всичко е визуално, като че нямаме други органи. Яд ме е на самия себе си, кълна ти се. Единадесет години ми бяха нужни за това откритие. От Джото до Мондриан всички са отегчителни, всички се опитват да използват очите си: рисуването не е нищо повече от един Ласарильо^[2]. Така е, единствен Едип го разбра, но когато ослепя, нали? Нищо не можа да узнае с отворени очи. Сега трябва да пробода очите си, за да почна истински да рисувам.

Лупе отново дойде при него:

— Слушай, Джони Белинда, бъди така добра да дойдеш в кухнята. Така. Какво правиш сутрин? Виж. Повтори всичко. Не ми разправяй, че когато си сама, говориш или си тананикаш? Благословен да бъде Исус. Хайде, все едно че приготвяш закуската си. Обели портокалите. Много добре. Сега — нещо по-трудно. Направи яйца на очи. Така. Жестоко. Силно впечатление. Господи. Препечи хляба. Там, на скарата. Да е на хубави квадрати. Отвори кутията с брашното, Лупе! Стой. Така. Мълчи, мълчи, мълчи.

Картината се изпълни с нощни светлини: джунгла от обяви над тъмните сгради.

— Вече зная, че нищо не струва, не ме гледай така. Чакай. Първо трябва да скрием това, което ще разголим накрая. След колко време разбраха, че конусите и сферите на Сезан са круши и ябълки? Кога разбраха, че точките на Съора са плаж, а светлините на Моне — жп гара? Вече зная, че не е достатъчно да нарисуваш фабрика, за да внушиш идеята за промишлената динамика. Вече зная, че не е достатъчен този нощен пейзаж с обявите за сапун и бира, почакай, Рохас, моля те, почакай. Най-напред трябва да го предам така, за да мога след това да го изчистя от всичкото това фалшиво обаяние: спомена, времето, рекламността. Трябва да унищожа всичко това. Още отсега се отричам от твърдението, че в живописата има прогрес, макар че добрият ти вкус го нарича „обещание“ или традиция, която ти би назовал „памет“, или пък времето помежду им, за да се превърне една картина в обективна реалност. Отказвам се. Почакай.

Лола отново дойде при него.

— Затваряй си устата. Ако още веднъж кажеш, че не си знаем имената, кълна ти се, ще ти счупя главата. Застани на колене. Целувай ми ръцете. Жалка гумена играчка. Мислиш, че те пускам в къщата си, за да дрънкаш идиотщините си? Вдигни си главата. Погледни ме. Какво искаш? Да правя картини от биографията си, или, което е още по-лошо, от автобиографията си? Мислиш, че можеш да си позволиш лукса да бъдеш моето вдъхновение или душевно състояние? Или пък да разсейваш вгълбението ми? Хайде де! Ти можеш само да ме предпазиш от лудостта или от самоубийството. Спя с теб само за да не остана кастрат или да не отида разтреперан при психиатъра. Спя с теб и с Лупе, и с Адела, за да приключа с вас моята биография и да й

попреча да ми досажда в картините. И за да не трябва да започвам отначало. Знаеш ли колко струва да започнеш отново една любов, отново да повтаряш същите думи и да вярваш, че познатите действия са нови? Да се криеш от родители, братя и съпрузи? Не мисля, че ще си играя на Ван Гог с ухото. Сваляй тези парцали. Хайде. Пази ме от любовта. Ти си тук, защото не ми създаваш проблеми.

Отдръпна се от второто платно с ръце върху устните и блестящ поглед:

— Разбираш ли сега, Рохас? Преди исках да кажа, че при нас има възможност за свято изкуство. Всички мои фигури представляваха тъмната страна, скритата обредна половина, която продължаваше да бъде средство за нашето съвършенство. Вие имахте право: беше Коатликуе в сегашното си царство, Тескатлипока в някоя кръчма, Ксипе Тотек в камион „Затвор — Пантеони“. Не беше истина, Рохас, кълна ти се. Изкуството е свещено само тогава, когато природата е опасна. Нужни са му небе и ад, избор — окончателен, извънземен. Много добре. Тогава земята и човекът се опитват да кощунстват сами със себе си във времето. Много добре. Отивам по-нататък. Нито земята, нито човекът са вече свещени. Това е свято. Това крайно оскверняване. Това, което ви предлагам аз. Не добрите чувства, нито човешкото лице, нито освободената материя, нито светлината, нито чистият ромб. Не. Тук е единственото свято нещо: отрицанието на светостта. Онова, което те ползват.

Алехандро протегна ръце към завършената картина. Съвършено копие на бурканче от нескафе. Стъклено бурканче с капаче и червен етикет, на което пише: „Nestlé café — instantáneo sin cafeína, hecho en Ocotlán, Jal. Marca Reg“.

— Направих каквото можах, каквото пожела Съдбата — усмихна се Рохас.

Една картина си беше само една картина. Най-сетне Алехандро се почувства удобно в къщата на Оливар де лос Падрес. Дълго скита из града, задържайки се по цели часове пред стените, облепени с пропагандни материали на Официалната партия и с образа на нейния кандидат, афиши на мексикански филми, реклами на стоките, изложени в Минимакс. Снабди се със стари хумористични и романтични списания и накова по стените на ателието изрезки, които представляваха историята на мексиканския комикс, от дон Катарино,

Чупамирто и Мамерто до семейство Бурон и Fumetti-те на Хосе Г. Крус, като се минаваше през Пепин, Чамако Чико и Суперсабиос. Очакваше нетърпеливо търговските реклами по телевизията, които безцеремонно прекъсваха любимите му филми от 30-те години. А Богарт, ла Бакол, Ерол Флин, Джоун Крофърд не бяха ли те образци на личното осветяване — жест, облекло, метафизика? Започна да рисува несигурно, с най-простите линии на карикатурите, лицата на Хъмфри и Лорън в *The Big Sleep*^[3] и преди да намери себе си, прочете един след друг романите на Реймънд Чандлър. А пък Адела, Лола и Лупе продължиха да го посещават, точни, както обикновено, кротки, членове на семейството, равнодушни към работата на Алехандро Севиля, макар и удивени от вялата му и замислена съзерцателна поза — почти до фетишизъм — пред някои чорапи за тенис, бутилка газирана вода или обложката на някоя популярна плоча.

— Трябва да излезеш. Погледнал ли си се в огледалото? — Рохас го хвана за раменете и го отведе до една жълта дамаджана с пулке^[4], върху която отражението на Алехандро, повече от всякога, приличаше на изкорубен сатир, който възнамеряваше да черпи девойчетата със сладкиши.

В полумрака на апартамента чукът на Трини Лопес се извисяваше величествено над двойките, които лице срещу лице, грубо се блъскаха в упражненията на surf^[5]. Алехандро взе един „Куба либре“^[6] и си проби път между вдървените крака, треперещите бедра, капризните ръце и пак се облегна на стената в дъното на салона. Видя как Рохас минава, теглен от жена си. Либертад си повя с ръце пред гърдите и отвори прозорците към улица „Елба“. Гледан от седмия етаж, градът бе като амфитеатър, върху чиято авансцена маските подчертаваха условността на фона, както и собствената си общоприета неестественост. Алехандро видя домакина в разгара на танца, облечен в копринено кимоно. Това бе Варгас, младият театрален режисьор, а стените на стаята побираха, смесвайки ги, всичките тестени образи от дългата кариера на Лоте Ления — от младата, с тъмни кръгове под очите проститутка от „Опера за три гроша“, до едно от скорошните ѝ появявания, редом с агент 007 — старица с вид на лесбийка и с обувки с шпори. Салонът бе светилище и крипта на света на Брехт и Уейл: имаше не само снимки от големите музикални представления в Берлин между двете войни, но и подробности от мебелировката и декорите,

които, едва вчера отречени като връх на безвкусицата, днес се завръщаха с цялата слава на носталгията: една фалшива „бел епок“ и продължението ѝ в Art nouveau^[7] висеше благодарение на преходния характер на модерните апартаменти в един кът с плюшени завеси, лампи с висулки и кресла с ресни.

Щом плочата свърши, се появи хубавата червенокоса съпруга на Варгас, с някакви черни дантели и бомбе, а едно момиче с черни коси и сини очи се откъсна от групата на танцуващите и въртейки се, се спря до стената в дъното. Притисна стомаха си с ръце. Алехандро я погледна и продължи да пие. Момичето успокои дишането си, докато се възхищаваше на очарованието, с което жената на Варгас пееше „Alabama song“ сред аплодисментите и смеховете на гостите. Вътрешното безпокойство на Алехандро продължи само миг — докато премести мислено една консервена кутия от ананаси върху профила на момичето, почти скрит от черните коси, дълги и гладки, паднали напред, чак до ъгълчето на устните без червило. Усмивваше се, уморена. Отдалеч поздрави някого и кръстоса ръце на скута си. Алехандро се опита да избегне погледа ѝ и да се върне към кутията от ананас. Момичето се огледа наоколо. Когато откри Алехандро, махна с два пръста, усмихвайки се. Художникът извади кутия цигари и ѝ предложи една Raleigh^[8].

Тя каза:

— Thanks. I'm Joyce.^[9]

Алехандро запали клечка кибрит и я доближи до лицето на Джойс:

— Може ли да ти кажа нещо?

Джойс повдигна очи. Алехандро не пожела да сравни с каквото и да било тези сини очи, а още по-малко — да се върне към спомена за бронзовия юноша, изхвърлен от морето близо до един атически нос, момче със забравено име, но важно, понеже не означаваше нищо, не претендираше да слави някоя победа, нито да жали за нечия смърт, а си беше просто то, изненадано в своята ежедневна красота. Дълги пръсти и тесни бедра. Джойс доближи цигарата до огънчето.

— Мисля, че си най-хубавата жена, която съм виждал.

Джойс вдъхна дима. Не можа да скрие смущението, от което по лицето ѝ изби червенина.

— Онзи е моят съпруг — посочи с цигара. — Дето е клекнал и пее с другите.

— Той никога ли не ти го е казвал?

Джойс погледна втренчено Алехандро:

— Саксонците никога не говорят излишни неща. — Усмихна се. — Затова харесвам латинците. — Сведе очи. — Добре де, ти си първият, който ми го казва.

— Какво правите тук?

— Археолози сме. Тази година ще защитаваме докторат. Станфорд. Тук си правим дисертациите. Вече бяхме в Юкатан, в Паленке и в Ксочикалко. Вдругиден отиваме в Тула.

Джойс смръщи вежди. Алехандро хвана ръката ѝ:

— Не ме разсейвай — сухо каза момичето. — Вече съм преживяла всички необходими приключения. Любовта не е играчка. Говоря ти сериозно. Достатъчно е да можеш да я преживееш с един-единствен мъж. Сдържана, прикрита, странна е и не се излага на показ. Не я искам голямата латинска страст.

— Джойс, не обичам пролозите. Можеш ли още сега да излезеш с мен?

— Трябва да си отида с мъжа си. Утре в дванайсет ще те чакам във Филиала на Нашънъл Сити Банк.

Отиде си, обвита в тънката лилава материя, деколтирана, висока, полюляваща се и сериозна. Всички изръкопляскаха и някой сложи плоча с боса — нова. Алехандро бавно слезе по стълбите. В единайсет часа асансьорът беше спрял.

Малко след дванайсет влезе в сградата с барокова фасада и в модерния интериор я потърси между дървените паравани и кожените столове. Седеше срещу някакъв чиновник. На главата си имаше забрадка и носеше черни очила. Без грим се виждаха луничките ѝ. Той се доближи и си подадоха ръце.

— Обменям месечната ни стипендия. Ей сега ще се освободя.

Взе парите и стана. Обути със сандали изглеждаше много пониска и носеше пазарска чанта с няколко консерви и една кукла на кон, оплетена от палмови листа.

— За сина ми е — усмихна се тя, когато излязоха на обляната със светлина „Исабела ла Католика“. — Страшно обича мексиканските играчки.

— Спрял съм на паркинга — рече Алехандро.

Хвана я за лакътя и пресякоха улицата.

— Трябва да мина през „Екселсиор“, да оставя една обява — каза Джойс, докато опелът бавно напредваше по „5 май“, следен от любопитните продавачи на лотарийни билети.

— Има ли време да прием кафе? — Алехандро си свали черните очила и стисна ръцете на Джойс.

— Нека най-напред да дам обявата. Нужна ни е бавачка за детето. — Джойс също стисна ръката на Алехандро. Алехандро поднесе ръката на Джойс към устните си. Клаксоните побесняха. Дватамата се спогледаха със смях и опелът отново потегли.

— Вече ми казаха кой си. Много ми харесват нещата ти. Всички говорят, че в съвременния свят само те напомнят за изкуството на туземците. Обаче знай, че ти ми хареса още преди това.

— Джойс, много ми харесваш. Кълна ти се. Виж какво става с мен. Докосвам те и полудявам.

— Не. Моля те. Редакцията е наблизо. Ще дойдеш ли с мен?

— Виж какво, ще паркирам и ще те чакам във Френската книжарница. После ще прием кафе наблизо.

— Окей.

Джойс слезе и изтича към редакцията на вестника. Алехандро влезе в паркинга и веднага отиде до книжарницата, една пресечка по-нататък.

— Добър ден — му каза Лизет. — Вашите книги пристигнаха.

Застана до един рафт, извади книгите и Алехандро прелисти гравюрите на Делони и си каза, че всичко бе светлина, без вещи — крайт на Рембранд. Погледна часовника си. Разходи погледа си из душната книжарница с високи рафтове и стълбички на колела, с умело поставени пепелници и букет лилии върху кръглата маса в средата. С книгите под мишница отиде на касата да плати.

Излезе от книжарницата на Пасео де ла Реформа.

Спря се за миг, веднага тръгна бързо към паркинга, плати и се качи в опела. Тръгна по страничната улица и зави надясно по „Букарели“.

Новата изложба на Алехандро бе открита миналата седмица и бе истински скандал. Обвиниха го, че е отрекъл сам себе си, че е обърнал гръб на страната и безсрамно плагиатства поп — изкуството.

Рохас току-що завърши една статия в защита на Севиля. Нарича се „Кошунство с нищото“. Адела, Лола и Лупе изчезнаха. Изложбата обедини разни нови жени, които днес си разпределят дните от седмицата в къщата на Оливар де лос Падрес. Всички казват, че добър или лош като художник, Алехандро е щастлив и непоправим Дон Жуан. Наскоро му напомних, че вече бе навършил трийсет и три години и трябва да помисли някой ден да се ожени, Алехандро само ме погледна тъжно.

[1] Най-големият разврат (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Образът на хитреца от класическия испански роман. — Б.пр.

↑

[3] Голямото спане (англ.). — Б.пр. ↑

[4] Алкохолно мексиканско питие. — Б.пр. ↑

[5] Вид танц (англ.). — Б.пр. ↑

[6] Вид коктейл. — Б.пр. ↑

[7] Букв. „Ново изкуство“ (фр.) — модерно течение в съвременната френска живопис. — Б.пр. ↑

[8] Марка американски цигари. — Б.пр. ↑

[9] Благодаря, казвам се Джойс (англ.). — Б.пр. ↑

ОСТАРЯЛА ПРАВСТВЕНОСТ

На Карлос Вело

— Черни ястреби! Грабливи гарвани! Махайте се от очите ми! Искате да изсъхнат растенията? Тръгнете по другия път, онзи, дето завива към къщата на доня Касилда, та благочестивата старица да коленичи, като прелитате! Зачитайте дома на един републиканец хуарист^[1]! Вие, ястреби, да сте ме видели някога да влизам в мрачния ви храм? Не съм ви молил за никакво посещение! Вън, вън!

Опрян на градинската ограда, дядо ми размахва бастуна си. Сигурен съм, че се е родил с този бастун. Мисля, че спи с него, за да не го загуби. Дръжката на бастуна е също като дядо, представлява гривест лъв със силно дръпнати очи, виждаща сякаш много неща наведнъж, а дядо, ами да, той също е гривест старец с жълти очи, които стигат чак до ушите му, когато види върволицата от кюрета и семинаристи, които трябва да минат покрай зеленчуковата градина, за да стигнат по-бързо до църквата. Семинарията е малко извън Морелия и дядо ми се кълне, че са я построили на пътя на нашето ранчо само за да го дразнят. Той не се изразява така. Лелите казват, че дядо говори много неприлични думи и аз не трябва да ги повтарям. Интересното е, че кюретата винаги минават оттук, като че им харесва да слушат виковете му, вместо да тръгнат по заобиколния път през ранчото на доня Касилда. Веднъж го направиха и тя коленичи, за да я благословят, след което ги покани на шоколад. Не зная защо предпочитат да минават оттук.

— Някой ден ще ми писне от вас, мръсни кюрета! Някой ден ще пусна кучетата подире ви!

Истината е, че в ранчото дядовите кучета лаят много, но преминат ли оградата, се укротяват. Когато кюретата заслизат в редица по склона и започнат да се кръстят, трите овчарки лаят и вият, сякаш дяволът приближава. Навярно от учудване, че идват толкова мъже в поли и гладко обръснати, а те вече са свикнали с дядовата брада, която

той никога не сресва и дори имам чувството, че понякога я чорли повече, особено когато ни гостуват лелите. Работата е там, че когато излязат на пътя, кучетата се укротяват и лижат обувките и ръцете на отците, а пък те с усмивчица поглеждат под око дядо, който яростно чука с бастуна по оградата и езикът му се преплита. Въпреки че всъщност не зная дали не гледат друго нещо. Защото дядо винаги чака минаването на господата в поли, здраво прегърнал Микаела през кръста, а пък Микаела, която е много по-млада от него, се притиска към дядо, разкопчава си блузката, смее се и яде банан, после още един и още един, а очите и зъбите ѝ блестят, докато те минават.

— Искате ли я, моята женска, пиявици такива? — вика дядо и още по-силно притиска Микаела. — Да ви кажа ли къде е вечното царство?

Избухва в смях и вдига полата на Микаела, а отчетата припват като уплашени зайчета, от онези, дето понякога слизат от горите до зеленчуковата градина и чакат да им хвърля моркови. Дядо и Микаела много се смеят, аз също се смея като тях и хващам ръката на дядо, чиито очи са насълзени от смях, и казвам:

— Виж, виж, скачат като зайчета. Сега наистина ги изплаши. Може да не дойдат вече.

Дядо стиска ръката ми в своята, цялата нашарена със сини жилки и жълти мазоли, също като дънерите, дето държим в барачката в дъното на зеленчуковата градина. Кучетата се прибират и отново се разлайват. А Микаела си закопчава блузата и гали дядо по брадата.

Но почти винаги при нас е по-спокойно. Тук всички работим с удоволствие. Лелите казват, че било неморално тринайсетгодишно момче да работи, вместо да ходи на училище, но аз не разбирам какво имат предвид. Обичам да ставам рано и да изтичвам в голямата спалня, където Микаела сплита косите си и се оглежда в огледалото, с фуркетите в уста, а дядо продължава да ръмжи в леглото — щом ляга с кукумявките и спи не повече от четири часа, защото играе на карти с приятелите до два сутринта. Затова когато в шест часа влизам в спалнята, претъпкана с мебели, със столове люлки с възглавнички за главата, с грамадни гардероби с огледала, където човек се вижда цялцеленичък, се покатервам със смях на кревата. Дядо за миг се прави на заспал и мисли, че не разбирам. Включвам се в играта и изведнъж той надава лъвски рев, от който потреперва дори кристалът на свещника, а

аз се правя на изплашен и се скривам между чаршафите, пропити с миризми, които ги няма никъде другаде. Да, понякога Микаела казва: „Не си дете, а куче като онези, дето нищо не виждат, но се оставят да ги води това, което надушват“. Трябва да го казва сериозно, защото наистина щом вляза в кухнята със затворени очи, тръгвам право към сметаната, към бурканите с мед, към сиренките от бяло брашно, към бутилките с каймак и към сладкото от манго, които Микаела приготвя. И без да отварям очи, потапям пръсти в паницата и доближавам устни към панерчето, където тя слага една върху друга топлите царевични питки. „Ей, дядо — казах му един ден, — само като душа, мога да отида, където си поискам, без да се загубя, кълна ти се.“ Навън е лесно. Слънцето още не е изгряло, а хората вече са в дъскорезницата и мирисът на пресен чам ме отвежда там, под сайванта, където работниците редят трупите и клоните, след което с банциг правят от тях дъски с различна дебелина и ширина. Всички ме поздравяват и ме молят: „Алберто, дай една ръка“, защото им е известно, че това ме изпълва с гордост и знаят, че аз зная, че те знаят. Навсякъде има планини от трици и мирис, като че истинската гора е тук, защото дървото не мирише така нито преди, нито след това, нито когато е дърво, нито пък мебел, врата или греда в някоя къща. Веднъж охулиха дядо във вестника на Морелия, нарекоха го „бръсни — хълм“, а той слезе в Морелия, въоръжен с бастуна си, и пукна главата на журналиста, та после трябваше да плаща за щетите и загубите — това го каза самият вестник. Дядо си е изпял песента, дума да няма. Но да го видите само какъв е наежен с кюретата и журналистите, а след това — толкова кротък в парника зад къщата. Не, там няма растения, а птици. Да, той е голям колекционер на птици и аз си мисля, че ме обича толкова, понеже наследих неговата страст и прекарвам по цял следобед да ги наблюдавам и да им нося семки и вода, и накрая ги покривам, когато заспят след залез-слънце.

Това с птиците е сериозна работа и дядо казва, че трябва много да учиш, за да се грижиш добре за тях. И е прав. Това не са някакви си врабци. Часове съм прекарвал в четене на картончетата, които са по всяка клетка и обясняват откъде идват и защо са толкова редки птиците. Има два фазана: мъжкият е целият в перушина, а е и по-надут, докато женската е проскубана и безцветна. А какадуто от Амазонка е много бяло, с бледосини кръгове около очите, сякаш страда

от безсъние. Австралийската птичка пък е червена, зелена, виолетова и жълта. И райската птица — в черно и оранжево. И женският паун с дълга четиривърха опашка, която се показва веднъж в годината, когато си търси съпруга, след което се загубва. И сребърният китайски фазан, с цвят на огледало, с червена глава. И най-вече свраките, които се нахвърлят върху всичко лъскаво и чудесно го скриват. Вече зная, че обичам всеки следобед да се забавлявам, като разглеждам най-хубавите птици, а после идва дядо и ми казва:

— Всички птици познават останалите, знаят кои са приятелите им и как да си играят с тях. Това е всичко.

След това тримата вечеряме на дългата, почти разнебитена маса, която според дядо е единственият църковен предмет, който търпи в къщата си, тъй като е дошла от един манастир.

— И не ми е мъчно — казва той, докато Микаела ни поднася чушки, пълнени с боб и топено сирене, — че маса от манастирската столова се е озовала в къщата на един либерал. Г-н Хуарес превърна църквите в библиотеки и най-доброто доказателство, че тази бедна страна върви към по-лошо, е, че сега извадиха книгите, за да върнат купелите със светена вода. Дано поне ония тъпи глави, лелите ти, да си мият гурелите всеки път, когато ходят на литургия.

— Ама много често ще трябва да се мият — смее се Микаела, подавайки на дядо стомната с пулке^[2], — защото тия богомолки не излизат от сакристията. Миришат на опикани дрипи.

Дядо я прегръща през кръста и всички се заливаме от смях, а пък аз рисувам в тетрадката си трите лели, сестри на покойната ми майка, като най-клюнестите и проскубани птици от сбирката. Тогава отново се размиваме, докато ребрата ни заболят, очите ни се насълзят и лицето на дядо заприлича на домат, след което идват приятелите да играят на конкиан^[3], а аз се качвам да спя и на следващия ден влизам рано в спалнята, където спят дядо и Микаела, и нещата горе-долу се повтарят, и всички сме доволни.

Но днес от дъскорезницата чувам как кучетата лаят и си представям как отчетата минават оттам, а пък не искам да изпусна дядовите приказки, които приличат на скапани сладки круши, но пък ми изглежда странно, че отчетата минават толкова рано и тогава чувам клаксона и вече зная, че са дошли лелите, които не съм виждал от Коледа, когато насила ме заведоха в Морелия и се отегчих до смърт,

докато едната свиреше на пиано, другата пееше, а пък третата, дето стоеше по-нататък, черпеше епископа с рампопо^[4]. Решавам да се скрия, но в този миг в мен се събужда любопитството да видя допотопния автомобил и излизам, сякаш без желание, като си свирукам и тъпча триците и корковите парчета. Всички са влезли вътре. Но пред решетката стои огромната машина с гюрук, целия в ресни, със седалки от кадифе и ръчно бродирани възглавнички. ИНРИ, СХ, АСХМ. Ще питам дядо какво означават тези избродирани букви. После. Сигурен съм, че сега дядо ги пързая, както си иска, и за да не го притеснявам, влизам на пръсти вкъщи и се скривам между големите саксии, между цветята, откъдето мога да виждам всички, без те да ме виждат.

Дядо е прав, подпрян с две ръце на дръжката на бастуна, захапал една пура, която дими като експреса в Сиудад Хуарес. Микаела, засмяна, е застанала със скръстени ръце до вратата на кухнята. И трите лели са седнали вдървено върху плетеното канапе. Трите носят своите черни шапки и бели ръкавици и седят с прибрани колене. Казват, че две били омъжени, а средната — стара мома, но това няма как да се докаже, защото леля Милагрос Техеда де Руис се отличава само по това, че непрестанно мига с едното око, като да има някаква прашинка, леля Ангустиас Техеда де Отеро си е изобщо тя самата, защото, изглежда, носи перука, която все ѝ се изкривява, а леля Бенедикта Техеда, госпожицата, изглежда само малко по-млада и все си бърше върха на носа с черна дантелена кърпичка. Инак и трите са много кльощави, много бледи, почти жълти, с много остри носове и се обличат еднакво — цял живот в жалейни дрехи.

— Майката беше една Техеда, но бащата беше един Сантана като мен и това ми дава всички права! — крещи дядо и изпуска дим през носа.

— Благоприличието е наследил от Техеда, дон Агустин — казва доня Милагрос със святкащото око. — Не го забравяйте!

— От мен го е взел благоприличието! — крясва дядо, сипва си чаша бира и мърмори на лелите, които са си запушили ушите: — За какво ли човек да ви обяснява на вас, какадута такива. Тази уста може да ми служи и за по-полезни неща.

— Жени — изписква доня Ангустиас и си оправя перуката. — Тази проститутка, с която живееш незаконно.

— Алкохол — мърмори сеньорита Бенедикта, свела очи. — Не бихме се учудили, ако момчето се е научило да се напива.

— Експлоатация — крещи доня Милагрос и се почесва по бузата. — Вие го карате да работи като някой надничар.

— Невежество — присвива очички доня Ангустиас. — Кракът му не е стъпвал в християнско училище.

— Грехота — сеньорита Бенедикта сключва ръце. — Вече навърши тринадесет години, а още не е причестен и не ходи на църква.

— Безсрамие — доня Милагрос сочи дядо с пръст. — Незачитане на Светата църква и нейните пълномощници, които всеки ден непристойно нападат.

— Кощунство! — сеньорита Бенедикта бърше очите си с черната кърпичка.

— Еретик! — доня Ангустиас разтърсва глава и перуката ѝ се нахлупва до очите.

— Безпътник! — неудържимо трепти клепачът на доня Милагрос.

— Сбогом, мама Карлота! — пее Микаела и изтупва парцала за прах.

— Сбогом, консерватори и изменници! — гърми дядо, вдигнал бастуна: лелите се хващат за ръце и затварят очи. — Много се проточи роднинското посещение. Хайде, вървете си в консервативното блато, при молитвениците и тамяна и кажете на съпрузите си да не се крият зад фустите ви, понеже на Агустин Сантана само името му е ангелско и той е насреща, когато наистина решат да вземат момчето. Много ви здраве от бога, госпожи, защото само неговото милосърдие може да стори това чудо. Вървете по дяволите!

Но щом дядо вдигна бастуна, доня Ангустиас извади един лист:

— Няма да ни изплашите. Хубаво прочетете това решение на съда за малолетни. Това е граждански акт, дон Агустин. Момчето не може да живее повече в тази среда на безочлив разврат. Следобед ще дойдат полицаите и ще го отведат в къщата на сестра ни Бенедикта, която в самотата си ще бъде възраждана да отгледа Алберто като благопристойно и добре възпитано християнско момче. Да си вървим, сестрички.

Къщата на леля Бенедикта е в центъра на Морелия и от балконите се вижда едно площадче с железни пейки и много жълти цветя. В съседство има църква, а къщата е стара, подобно на всички големи къщи в града. Има навес и двор, а долу, където живеят слугите, се намира кухнята, в която две жени по цял ден разпалват печките с въглища. Горе са салоните и стаите и всички те гледат към голия вътрешен двор. Без много приказки леля Милагрос каза, че трябва да се изгорят всичките ми стари дрехи (палта, ботуши, фланелки) и да се облека — както сега ходя постоянно — със син костюм и риза, бяла и колосана като на някой педераст. Взеха ми за учител един полуизкуфял старик, да ме научи да говоря на префърцунен испански, преди да е свършила ваканцията, и муцуната ми е заприличала на зурла от толкова повтаряне на „у“-то според желанието на учителя. Всяка сутрин, разбира се, трябва да ходя с леля Бенедикта на църква и да седя на твърдите пейки, ама това поне е разнообразие и дори ме забавлява. Леля и аз се храним почти винаги сами, но от време на време идват другите лели с мъжете си, които ме погалват по главата и казват „бедничкият“. А после се разхождам сам из двора или отивам в спалнята, която са отредили за мен. Леглото е голямо и има мрежа против комари. Над главата има разпятие, а встрани — малка баня. Толкова се отегчавам, че очаквам с нетърпение часовете за хранене, които са най-малко досадните, и половин час преди да стане време за ядене, започвам да обикалям край вратата на столовата, ходя при двете жени, които раздухват жарта, гледам какво приготвят и пак отивам на пост пред вратата, докато едната прислужница влиза, за да сложи чиниите и приборите на двете места, след което леля Бенедикта излиза от стаята си, хваща ме за ръка и влизаме в столовата.

Казват, че леля Бенедикта не се е омъжила, защото била много придирчива и никой мъж не ѝ прилягал и че вече е много стара, на тридесет и четири години. Докато се храним, я разглеждам, за да разбера дали ѝ личи, че е с двадесет години по-възрастна от мен, а тя, без да ме поглежда или да ми продумва, продължава да сърба супата. Никога не ми говори, но пък ние сядаме на масата толкова далеч един от друг, че и с викове не бихме се разбрали. Опитвам се да я сравня с Микаела — единствената жена, с която съм живял преди, тъй като майка ми е умряла при моето раждане, а баща ми — четири години

след това, и оттогава живея с дядо и с „оная натрапница“, както казват лелите.

Сеньорита Бенедикта е такава, че никога не се смее открито. И ми говори само за да ми съобщи нещо, което вече зная, или да ми дава някакви нареждания, а пък аз вече съм се научил да върша нещата по нейно желание, без да има нужда да ми ги казва. Прекалява. Не зная дали много дълго се храним, или така ми се струва, но се старая да намирам различни начини за развлечение. Един от тях е да си представям леля с лицето на Микаела — нещо много смешно, тъй като виждам как гръмкият смях, отметнатата назад глава и очите, които все питат дали става дума за нещо сериозно, или за някаква шега — такава е Микаела, — излизат от тази закопчана догоре черна рокля. Друг път ѝ говоря на измисления от мен език, за да я помоля да ми подаде кафето:

— Шушай, лейо, дадай ми фекато.

Леля въздъхва и, изглежда, не е чак дотам глупава, понеже изпълнява молбата ми и само ме поучава:

— Казва се „ако обичаш“, Алберто.

Обаче, както бях започнал да обяснявам, в други случаи карам изкъсо и когато тя идва, много сериозна, да чука на вратата ми, за да ме мъмри, че още се излеждам, аз ѝ отвърщам от двора, хубавичко измит и наконтен, и тогава потиска гнева си и ми казва още по-сериозно, че е време за църква, а пък аз се усмихвам и ѝ показвам молитвеника и тогава тя вече не знае какво да каже.

Най-сетне един ден ме хвана — почти месец бях живял при нея, — и то заради свещеника шегаджия. Приготвят ме за първото причастие и всички деца, които приемат катехизиса, се смеят на един дългуч, че не знае кой е светият дух. Смят се и за това, че аз съм този дългуч. Вчера най-последно дойде редът ми да говоря насаме със свещеника, за да ме подготви за изповедта. Дълго говори за греха, за това, че аз не съм виновен, дето нищо не зная за религията, и че съм израсъл в много неморална среда. Помоли ме да не се срамувам и да му разкажа всичко, тъй като не му се било случвало да подготвя толкова грешно момче, за което перверзиите са нещо обикновено и което дори не може да прави разлика между доброто и злото. Аз пък си блъсках главата да измисля какви ли бяха моите толкова лоши грехове и понеже бяхме сами в празната църква и се гледахме един друг, без да

знаем какво да си кажем, аз започнах да си припомням филмите, които съм гледал, и с дрезгав глас да изстрелвам: Да, нападнах едно ранчо, взех всичките пари, а и кокошките, да, наистина нашибах с камшик един нещастен сляп старец, наръгах с нож един полицай, да, насила съблякох едно момиче, а после го изпохапах по лицето. Свещеникът вдигна ръце, прекръсти се и каза, че всичко, което знаел за дядо, било нищо в сравнение с това и излезе тичешком, сякаш бях, както се казва, самият Юда.

Тогава леля влезе в спалнята ми, наистина вбесена, преди още да съм се събудил. Дори помислих, че къщата гори. Разтвори възможно най-широко вратите и изкрещя името ми. Събудих се и я видях там с разперени ръце. После дойде, седна до мен на леглото и ми каза, че съм се бил подиграл с господин свещеника и че не това било най-лошото. Бил съм наговорил всичките тези глупости и лъжи, за да скрия истинските си грехове. Аз я гледах, като да не беше на нивото на терасата.

— Защо не кажеш истината? — рече тя и взе ръката ми в своята.

— Какво, лельо? Не разбирам за какво става дума.

Тогава тя ме погали по главата и стисна ръката ми:

— Каквото си видял от дядо ти и от онази жена с непристойно държане.

Навярно глупавото ми изражение не я убеди, но кълна се, че не разбрах какво искаше да каже с това и още по-малко с последвалите пресекливи думи — нещо между плач и вик.

— Заедно. В грях. Да се любят. В леглото.

Така, да.

— Но разбира се. Спят заедно. Дядо казва, че един мъж никога не трябва да спи сам, иначе ще пресъхне, а една жена — също.

Леля запуши устата ми с ръка. Само че остана много дълго така и аз започнах да се задушavam. Погледна ме доста особено, след което стана и си отиде бавно, без да продума нищо, а пък аз заспах отново и тя не се върна да ме вдигне за литургия. Остави ме на мира и аз се излежавах цялата сутрин, докато дойде време за обед, загледан в тавана, без да мисля за нищо.

В двора има много гущери. Вече зная, че когато някой ги гледа, приемат цвета на камъка или на дървото, за да се прикрият. Само че аз знам хитрините им и не могат да ми избягат. Днес цял час ги

преследвах, присмивайки им се, задето си мислят, че не мога да задържа погледа си в черните им очи, които приличат на топлийки. Цялата работа е в това, че не изпускам от поглед очите им, защото тях не могат да прикрият и понеже непрекъснато ги отварят и затварят, напомнят мигащи светофари на кръстопът, и така гледам един, после друг — и щом ми се прииска, като сега, хващам ги и усещам как треперят в шепата ми, съвсем гладки отдолу, сбръчкани отгоре и мънички, но с личен живот като хората. Да знаеха, че няма нищо да им сторя, нямаше толкова да им тупти сърчицето, но такъв е животът. Няма начин да разберат. Това, което тях ги плаши, на мен ми доставя удоволствие. Здравно го стискам в ръка, а леля ме гледа от горния коридор, без да разбира какво правя. Тичешком изкачвам стълбата и отивам при нея, останал без дъх. Пита ме какво правя. Ставам много сериозен, за да не се досети. Тя си вее и на сянка, защото е много горещо. Доближавам свития юмрук към нея и тя прави опит да ми се усмихне. Вижда се, че не ѝ е лесно. Разтваря ръка, за да поеме моята, а аз слагам гуцера върху дланта ѝ и насила сгъвам пръстите ѝ. А тя нито изкрещява, нито се изплашва, както си мислех. Само стисва по-силно юмрука и очите си и сякаш иска да проговори, а не може, и ноздрите ѝ треперят, и ме гледа, както никой никога не ме е гледал, сякаш има желание да заплаче, което би ѝ доставило удоволствие. Аз пък ѝ казвам, че бедният гуцер ще се задуши, а сеньорита Бенедикта се навежда чак до пода и не иска да го пусне, но най-сетне разтваря пръсти и го пуска да тича по плочите, след което той се изкатери по стената и изчезва. Тогава лелиното лице се променя, устните ѝ се разкривяват и виждам, че е разгневена, без това всъщност да е така. Аз се усмихвам, свил глава между рамената, сякаш се спотайвам, и тичешком се връщам в градината.

Следобедът прекарвам в стаята, без да върша нищо. Чувствам се уморен и като че сънлив, понеже ужасно съм хремав. Навярно поради липсата на слънце и чист въздух в тази мрачна къща. Започва да ми липсва всичко. Започва да ми липсва дъскорезницата, както и сладкишите на Микаела, дядовите птици, подигравките му при минаването на отците, смеховете по време на вечеря и влизането всяка сутрин в спалнята. Досега животът тук, в Морелия, ми се струва, че е бил като ваканция, но повече от месец съм тук и вече се изморих.

Когато излизам от стаята, малко съм закъснял за вечеря и леля вече седи начело на масата със своята черна кърпичка в ръка и аз заемам мястото си, но тя не ми се кара, че съм закъснял, и то когато го бях направил нарочно. Точно обратното, изглежда, че има желание да се усмихне и да бъде любезна. Само че аз искам да проявя смелост и да се върна в ранчото.

— Имам една изненада за теб.

Подава ми чиния, покрита с друга, и аз я отхлупвам, чист каймак.

— Готвачката ми каза, че много го обичаш.

— Благодаря, лельо — ѝ казвам много сериозно.

Храним се безмълвно и когато идва времето за кафето с мляко, ѝ казвам, че вече ми е омръзнало да живея в Морелия и че се надявам да ме остави да се върна при дядо, където ми е приятно.

— Неблагодарник — казва ми леля и попива устните си с носната кърпичка.

Аз не ѝ отговарям. Тя повтаря:

— Неблагодарник.

Сега вече става и тръгва към мен, повтаряйки същото, а аз продължавам да седя много сериозен, тя ме плесва по лицето с дългата си костелива ръка, а аз преглъщам сълзите си и ме плесва още веднъж и неочаквано се спира, опипва челото ми и казва, че имам температура.

Трябва да е някоя лоша треска, защото силите ми ме напускат и усещам, че коленете ми омекват. Леля ме отвежда в спалнята и казва, че трябва да се съблека, докато тя потърси лекаря. Но в действителност се върти наоколо, докато аз събличам синия костюм, бялата риза и гащите, а зъбите ми тракат.

— Не носиш ли пижама?

— Не, лельо, винаги спя само по фланелка.

— Имаш температура!

Излиза от стаята като луда, а аз продължавам да треперя и се опитвам да заспя и колкото да не мълча, си казвам, че треската е ужасна. Истината е, че много скоро заспивам и всичките дядови птички излитат, вдигайки врява до бога, понеже най-сетне са свободни: синьото небе се покрива с оранжеви, червени, зелени светкавици, но всичко това трае съвсем малко, птиците се уплашват и сякаш искат да се приберат в клетката; сега наистина има светкавици и те застиват напрегнати в нощта, неспособни да летят повече, и започват да

почерняват, изгубват перушината си, престават да пеят и когато бурята отминава и се съмва, се оказва, че това е върволицата от семинаристи, облечени в раса, които отиват към църквата, а лекарят опипва пулса ми и леля Бенедикта изглежда много разтревожена, и лекарят си отива, преди да заспя отново, и леля казва:

— Хайде, легни по гръб, трябва да те разтрия с лекарство.

Усещам ледените ръце върху горещата си кожа. Дядо размахва бастуна и крещи обиди на кюретата. Разтривката мирише много силно. Пуска кучетата по свещениците. На евкалипт и камфор. Кучетата само лаят уплашено. Трие много силно и гърбът ми пламва. Дядо крещи, но устните му се движат беззвучно. Сега разтрива гърдите ми и усещам по-силно миризмата. Кучетата лаят, но и те не вдигат шум. Целият съм в пот и лекарство, всичко ми пари, искам да заспя, но знам, че в момента на желанието си вече съм заспал. Студената ръка разтрива раменете, гърдите, мишниците ми. А кучетата, отвързани, разярени, изскачат да хапят семинаристите, които нощем се превръщат в птици. И стомахът ми гори също като гърдите и гърба, а леля трие ли трие, за да ме излекува. Семинаристите оголват зъби, смеят се, разперват ръце и отлитат като ястреби, примрели от смях. Заедно с тях и аз се смея доволен, болестта ме развеселява и не искам тя да престане да ме лекува, моля я да ме лекува още, вземам ръцете ѝ, треската и разтривката изгарят бедрата ми, а кучетата тичат из полето и лаят като койоти.

Когато се събудих, бяха минали една нощ и един ден и слънцето вече залязваше. Първото, което видях, бяха сенките на двора през перденцата на вратата. И след това разбрах, че тя седеше до главата ми, молеше ме да хапна малко и доближаваше лъжицата до устата ми. Опитах овесената каша, след което се загледах в леля, с разпусната по рамената коса и усмихната, като да ми благодареше за нещо. Оставих я да ми дава с лъжицата овесена каша, сякаш бях дете, и ѝ казах, че се чувствам по-добре и че ѝ благодаря, задето ме е излекувала. Тя се изчерви, след което ми каза, че най-сетне съм разбрал, че и в тази къща ме обичат.

Около десет дни бях на легло. Отначало прочетох куп романи от Александър Дюма и оттогава ми е останало усещането, че за бронхита романите са като дъжд за посевите. Но интересното е, че леля отиде да ги купи, като че ще ги краде, и след това ги донесе скрити, а пък аз

само свих рамене и започнах да чета механично чудната история за човека, избягал от затвора, като се престорил на умрял, и когото хвърлили в морето, и после попаднал на остров Монте Кристо. Но аз никога не бях чел толкова, та се изморих и отегчих, и стоях замислен, и по светлините и сенките, които сновяха по стените на моята стая, следях за минаването на часовете. И ако някой ме видеше, щеше да каже, че съм много спокоен, но вътре в мен ставаха неразбираеми неща. И всичко идваше оттам, че не бях толкова сигурен, както преди. Ако преди ми бяха дали възможност да избирам дали да се върна в ранчото, или да остана тук, по което и време да беше, бих се втурнал да отида при дядо. А сега не знаех. Не можех да реша. И въпросът се връщаше отново, колкото и да се опитвах да го скрия или да отклоня вниманието си с други мисли. Разбира се, ако някой ме беше попитал, знам какво щях да отговоря — че веднага се връщам в ранчото. Само че дълбоко в себе си — не: давах си сметка, че за пръв път ми се случваше подобно нещо: това, което мислех външно, се различаваше от онова, което бе в душата ми.

Не знаех какво общо имаше леля с всичко това. Казах си, че нищо. Тя изглеждаше същата, но бе друга. Само дете влизаше сама да ми донесе храната, да ми премери температурата и да види, че гълтам лекарствата. Аз обаче я дебнех под око и разбирах, че колкото по-тъжна изглеждаше, толкова по-доволна беше, а колкото по-доволна изглеждаше, толкова по-силно бе желанието ѝ да плаче или нещо такова и когато сядаше на стола люлка и си вееше с ветрилото, сякаш си почиваше, съвсем забравила мъката, усещах по-силно, че искаше нещо, а когато много сновеше и говореше, по-силно усещах, че нищо не искаше, а имаше желание да излезе от моята стая и да се затвори в своята.

Минаха десет дни и вече не можех да понасям потта, мръсотията и мазната си коса. Тогава леля каза, че вече съм бил здрав и можех да се изкъпя. Сkochих от леглото много щастлив, но — ох, по дяволите! — едва не паднах от виенето на свят. Леля изтича, хвана ме за ръцете и ме отведе в банята. Седнах, много ми се виеше свят, а през това време леля смесваше студената и топлата вода, разбърникваше я с пръсти и пълнеше ваната. След това ме помоли да вляза във водата и аз ѝ казах да излезе, а тя ме попита защо. Казах ѝ, че ме е срам от нея.

— Ти си дете. Представи си, че съм ти майка или съм Микаела. Тя никога ли не те е къпала?

Отговорих ѝ с да, но когато бях малък. Тя каза, че било същото. Каза, че ми била почти като майка, понеже се била грижила за мен като за син по време на болестта. Дойде при мен и започна да ми разкопчава пижамата, да плаче и да говори, че аз съм бил запълнил живота ѝ, че някой ден щяла да ми разкаже живота си. Прикрих се, колкото можах, и влязох във ваната почти със залитане. Тя ме насапуниса. Започна да ме търка като онази вечер и вече знаеше, че това ми харесва, и аз се оставих в ръцете ѝ, а през това време тя ми казваше, че не съм знаел какво е самота и го повтори няколко пъти, и после каза, че миналата Коледа още съм бил дете, а водата беше топличка и ми беше приятно, насапунисан, отърсвайки се от умората на болестта чрез ръцете, които ме галеха. Тя преди мен разбра, че вече не издържах и ме вдигна от ваната, погледна ме и ме прегърна през кръста.

Вече четири месеца живея тук. Бенедикта ме моли да ѝ казвам „лельо“ пред другите. Забавно ми е нощем и сутрин да се промъквам по коридорите, а вчера готвачката едва не ме хвана. Понякога много се уморявам, особено когато Бенедикта плаче и крещи и коленичи пред разпятието с разперени ръце. Вече нито ходим на литургия, нито се причестяваме. И никой не отваря дума за училище. Но така или иначе, мъчно ми е за живота с дядо и съм написал едно писмо, в което му казвам да дойде да си ме вземе, че ми липсват дъскорезницата, птиците и веселите вечери. Само че никога не го пращам. Всеки ден прибавям по нещо, това — да, и ловко му отправям хапливи намеци, да видим дали старият ще ги разбере. Но не изпращам писмото. Това, което не мога да опиша, е колко хубава е станала Бенедикта, колко е различна от онази вдървена, облечена в черно госпожица, която идваше в ранчото, и исках да уверя Микаела и дядо, че и Бенедикта може да бъде много нежна, че има много нежна плът и едни такива очи, впрочем различни, блестящи и широко отворени, и цялата е много бяла. Лошото е само, че понякога стене и плаче и се извива цялата. Да видим дали някой ден ще изпратя писмото. Днес наистина се уплаших и дори го подписах, но все още не го запечатвам. Там, в салона, леля Бенедикта и леля

Милагрос бърбрят много дълго зад тази завеса от мъниста, която вдига шум, когато някой влиза и излиза. И след това леля Милагрос, с трепкащото око, дойде в стаята ми и започна да ме милва по косата и ме попита дали не би ми направило удоволствие да прекарам известно време у тях. Аз останах само много сериозен. След това се замислих. Работата е там, че не зная какво да мисля. Сложих още един подпис на писмото, което пиша до дядо: „Моля те, ела да ме вземеш. Струва ми се, че в ранчото е по-морално. Ще ти разкажа“. И отново сложих писмото в плика. Само че все още не се решавам да го изпратя.

[1] Привърженик на Бенито Хуарес (1806–1872 г.) — известен мексикански политик, либерал, който е бил и президент на Мексико. — Б.пр. ↑

[2] Мексиканско алкохолно питие. — Б.пр. ↑

[3] Игра на карти. — Б.пр. ↑

[4] Напитка от мляко, ракия, яйца и захар. — Б.пр. ↑

ЦЕНАТА НА ЖИВОТА

На Фернандо Бенитес

Салвадор Рентерия стана много рано. Претича през терасата. Не стопли водата в бойлера. Свали си гащетата и силната студена струя му дойде добре. Изтри се с пешкира и се върна в стаята. Ана го попита от леглото дали няма да закусва. Салвадор отвърна, че ще изпие едно кафе някъде. От две седмици жената бе на легло и лицето ѝ, с цвят на бучка захар, бе отслабнало. Попита Салвадор дали не са се обаждали от службата, а той ухапа една цигара и ѝ отвърна, че искали тя лично да отиде да подпише. Ана въздъхна и рече:

— Как така искат?

— Казах им, че сега не можеш, но нали виждаш какви са.

— Докторът какво ти каза?

Хвърли недопушената цигара през счупеното стъкло на прозореца и прокара пръсти по мустаците и слепоочията си. Ана се усмихна и отново се облегна върху месинговата табла на леглото. Салвадор седна до нея, взе ръката ѝ и ѝ каза да не се притеснява, защото скоро ще се върне на работа. Двамата замълчаха, загледи в дървения гардероб, в кашона, пълен с инструменти и разни неща за ядене, електрическата фурничка, каната и купчините стари вестници. Салвадор целуна ръката на жена си и излезе от стаята на терасата. Слезе по задната стълба и после мина през площадките на първия етаж и вдъхна различните миризми на готвено, които идваха от стаите на съседите. Мина сред птици и кучетата и излезе на улицата. Влезе в магазина, който преди беше гараж на къщата, и старият продавач му каза, че „Лайф“ на испански още не е дошъл и продължи да се разхожда между рафтовете, отключвайки катинарите. Посочи куп комикси и каза:

— Може би ще намеря друго списание за жена ти. Когато трябва да лежи, човек се отегчава.

Салвадор излезе. По улицата премина тайфа деца, които гърмяха с тапешници, а зад тях един човек подкарваше няколко кози от пасбището. Салвадор му поиска един литър мляко и му каза да го качи на дванадесетия етаж. Пъхна ръце в джобовете и тръгна назад, почти тичешком, за да не изпусне автобуса. Качи се в движение, потърси тридесет сентавос в джоба на рубашката си, седна и се загледа в преминаващите кипариси, къщи, огради и прашни улици на Сан Франсиско Ксокотитла. Автобусът тръгна покрай влаковата линия, по моста на Ноноалко. Пара се вдигаше от релсите. От дървената пейка видя композициите, натоварени с провизии, които влизаха в града. В Мануел Гонсалес се качи контролър, за да скъса билетите, а Салвадор слезе на следващия ъгъл.

До къщата на баща си отиде по пътя за Валиехо. Прекоси малката изсъхнала ливада и отвори вратата. Клеменсия го поздрави и Салвадор попита дали старият вече е станал, а Педро Рентерия се подаде иззад завесата, която отделяше спалнята от стаичката, и му каза:

— Какъв ранобудник! Почакай ме. Вече съм готов.

Салвадор прокара ръка по облегалките на столовете. Клеменсия забърсваше масата от нерендосан чам и след това извади от бюфета една покривка и глинени чинии. Попита как е Анита и оправи пенъоара на цветчета върху гърдите си.

— По-добре е.

— Сигурно има нужда от някой да ѝ помага. Да не беше такава надута...

Двамата се спогледаха, след което Салвадор се загледа в стените, лежасани от водата, която се бе стичала от покрива. Дръпна пердето и влезе в разхвърляната спалня. Баща му махаше сапуна от лицето си, Салвадор сложи ръка на рамото му и го целуна по челото. Педро го щипна по корема. Двамата се видяха в огледалото. Приличаха си, но бащата бе по-плешив и с по-къдрава коса; попита го какво прави тук по това време и Салвадор каза, че по-късно няма да може да дойде, че Ана е много зле и целия месец няма да може да работи и че им са нужни пари. Педро сви рамене и Салвадор му каза, че няма да му иска заем.

— Хрумна ми, че можеш да говориш с твоя господар; може да ми предложи нещо. Някаква работа.

— Виж, това може, знае ли човек. Помогни ми да си наглася тирантите.

— Там е работата, че ако му кажа направо, нищо няма да стане.

— Не се безпокой. Все нещо ще ти падне. Да видим какво ще ми хрумне.

Педро закопча панталона си и взе от нощното шкафче шофьорската си фуражка. Прегърна Салвадор и го заведе на масата. Подуши яйцата по селски, които Клеменсия постави в средата.

— Вземи си, Чава^[1]. Най-много от всичко ми се ще да ти помогна. Но нали виждаш колко притеснено живеем с Клеменсия, а аз си спестявам обета и закуската у господаря. Ако не беше това... Бедняк се родих, бедняк ще си умра. Разбери сега, че ако взема да му искам лични услуги, дон Хосе, какъвто е суров, после ще си вземе всичко обратно и — сбогом, увеличение! Повярвай ми, Чава, трябва да измъкна от него тези двеста и петдесет.

Намаза със салца една хапка от царевичната питка и сниши глас:

— Зная, че почиташ дълбоко паметта на майка си, а пък и аз също, дума да не става, ама да поддържаш две къщи, когато бихме могли да живеем всички заедно и да спестяваме... Добре де, все едно че нищо не съм казал. Кажи ми тогава защо не живеете с нейните родители?

— Нали виждаш каква е доня Конча. По цял ден натяква на Анита, че не била родена за това и за онова. Знаеш, че затуй си излязохме от нейната къща.

— Щом искаш да си независим, ще се цаниш. Не се притеснявай. Все ще измисля нещо.

Клеменсия избърса очите си с престилката и седна между бащата и сина.

— Къде са децата? — попита.

— При родителите на Ана — отвърна Салвадор. — Ще прекарат известно време там, докато тя се излекува.

Педро каза, че ще кара господаря в Акапулко.

— Ако имаш нужда от нещо, потърси Клеменсия. Сетих се. Иди при моя приятел Хуан Олмедо. Той ми е стар побратим и има флотилия от коли. Ще му се обадя по телефона да му кажа, че ще отидеш.

Целуна ръка на баща си и излезе.

Отвори вратата с матово стъкло и се озова в приемна, в която работеха една секретарка и един помощник-счетоводител и в която имаше солидни мебели, пишеща и сметачна машина. Представи се, а секретарката влезе в кабинета на сеньор Олмедо и след това го пусна вътре. Беше слаб, много дребен човек, двамата седнаха в кожените кресла до ниска масичка, покрита със стъкло, под което имаше снимки от тържества и церемонии. Салвадор му каза, че има нужда от работа, за да допълни учителската си заплата, а Олмедо взе да рови някакви големи черни тетрадки.

— Имаш късмет — каза, почесвайки заостреното си, обрасло с косми ухо. — Има един чудесен маршрут от седем до дванадесет през нощта. Много се натискат за тая работа, защото аз държа на работниците си. — С трясък затвори книгата. — Но понеже си син на моя стар побратим Педро, ще я дам на теб. Ще започнеш още днес. Ако работиш здравата, можеш да си докарваш до двадесет песос на ден.

В продължение на няколко секунди остана заслушан само в тракането на сметачната машина и бръмченето на колите по булевард „20 ноември“. Олмедо каза, че трябва да излиза и го покани да го придружи. Без да говорят, слязоха с асансьора и вече на улицата, Олмедо го предупреди, че всеки път, когато клиентът се спира, за да си свърши някаква работа, той трябва да подновява таксата, защото само с една такса някои хитреци се разхождали по цял час из Мексико. Хвана го за лакътя и влязоха в отдела на Федералното окръжие, качиха се по стълбите и Олмедо продължи да му говори, че не му позволява да качва всеки срещнат.

— Спри за малко тук, спри за малко там, и ето че за една такса от един и петдесет пресичаш от Виля до Педрегал. А пък ако е наведнъж...

Олмедо почерпи секретарката с дъвчащи бонбони и я помоли да го заведе в кабинета на шефа. Госпожицата благодари за бонбоните и влезе в кабинета, а Олмедо се пошегува с останалите чиновници и ги покани в събота да пият бира и после да играят на домино. Салвадор му подаде ръка, благодари му и Олмедо му каза:

— Имаш ли редовно свидетелство? Не искам скандали с Пътното. Ела довечера преди седем. Там, долу, потърси Торибио, който

е диспечер. Той ще ти каже коя е твоята кола. И да не товариш нищо, ей, повреждат се вратите. И не с по една такса за няколко спирания. Щом клиентът слезе от колата, па било само за да се изплюе на улицата, отбелязваш пак. Поздрави стария.

Погледна часовника на катедралата. Единадесет часът. Повървя малко по „Мерседес“, като се забавляваше да гледа касите, пълни с домати, портокали, тикви. Седна да изпуши една цигара на площада до хамалите, които пиеха бира и прелистваха спортните вестници. Отегчи се и отиде до „Сан Хуан де Летран“. Пред него вървеше едно момиче. Някакъв пакет падна от ръцете ѝ. Салвадор побърза да го вдигне, а тя му се усмихна и му благодари. Младежът стисна ръката ѝ и каза:

— Ще прием ли по една лимонада?

— Извинете, господине, не съм свикнала...

— Вие ме извинете. Не исках да бъда нахален.

Момичето продължи пътя си със ситни, бързи крачки. Поклащаше бедро и бе облечена в бяла пола. Гледаше отстрани витрините. Салвадор я проследи отдалеч. След това спря до една количка за сладолед и поиска малък ягодов, а Салвадор побърза да плати и тя се усмихна и му благодари. Влязоха в един млечен бар, седнаха на масичка в сепаре и поръчаха два ябълкови сока. Тя го попита с какво се занимава, а той я помоли да отгатне и започна да размахва юмруци като боксьор, тя му каза, че е боксьор, а той се разсмя и ѝ разказа, че като момче тренирал доста време в „План Сексенал“, но в действителност е учител. Тя му каза, че работела на касата в едно кино. Замахна с ръка и обърна бутилката с ябълков сок и двамата много се смяха.

Качиха се на един автобус. Мълчаха. Той я хвана за ръка и слязоха пред Гората на Чапултепек. Автомобили бавно сновяха по алеите на парка. Имаше много въртележки, където се трупаха младежи. Минаваха жени, които държаха, прегръщаха или бутаха деца. Децата смучеха сладоледи и кадели от захарен памук. Чуваха се свирките на балони и от беседката — музиката на някаква компания. Девойката му каза, че обичала да отгатва заниманията на хората, които се разхождат из Чапултепек. Засмя се и посочи с пръст: черно сако и разгърдена риза, кожени обувки или сандали, памучна пола или блуза с

пайети, риза на райета, лачени ботуши — каза, че това били дърводелец, електротехник, чиновничка, разносвач, учител, слугиня.

Стигнаха до езерото и наеха една лодка. Салвадор свали рубашката и нави ръкавите си. Момичето потопи пръсти във водата и затвори очи. Докато гребеше, Салвадор изсвири с уста няколко мелодии до средата. Спря и докосна коляното на момичето. Тя отвори очи и оправи полата си. Върнаха се на кея и тя каза, че трябвало да се прибере да се нахрани вкъщи. Уговориха се да се видят на следващия ден в единадесет, когато затваряха касата на киното.

Влезе в „Кикос“, потърси приятелите си сред тръбните маси, покрити с линолеум. Отдалеч видя слепия Макарио и отиде да седне при него. Макарио го помоли да пусне двадесет сентавос в музикбокса, в този момент дойде Алфредо и тримата си поръчаха пиле със салата и бира и заслушаха песента, в която се разказваше:

*Вероломно избяга и аз съм сломен,
зарад друго, казват, по мъж бил от мен.*

Както винаги, прекараха, разказвайки си спомени за времето, когато бяха юноши, и разговаряха за Роса и Ремедиос, най-хубавите момичета в квартала. Макарио ги подразни, за да говорят. Алфредо каза, че днешните момчета били страшно жестоки, с ножове и с какво ли не още. А те — не. По-точно бяха доста глупави. Припомни им, когато бандата на Поли ги накара да играят на мач само за да ги ритат по коленете и цялата работа завърши като среща по бокс, там, на празното място на улица „Мирто“, а Макарио дойде с щеката за бейзбол и ония от бандата на Поли се смразиха, когато видяха как слепият бие с щеката. Макарио каза, че оттогава всички го приели за побратим, а Салвадор — че било най-вече заради мутрите, дето правел, забелвайки очи и дърпайки назад ушите си, като че щеше да се спуска от смях. Макарио каза, че той си умираше от смях, защото откак бил на десет години, баща му му говорел да не се притеснява, че никога нямало да му се наложи да работи, че в края на краищата работата в неговата сапунджийница, на която бил господар, вървяла

добре, така че Макарио решил да развива физиката си, за да се брани. Каза, че радиото било неговото училище и оттам бил научил своите шеги и поговорки. След това се сетиха за своя приятел Раймундо и за момент спряха да говорят и поръчаха още бира, а Салвадор погледна към улицата и каза, че по време на изпитите те с Раймундо заедно се връщали вечер вкъщи и Раймундо го молел да му изясни цялата оная бъркотия по алгебра, след което, преди да се разделят, се спирани за малко на ъгъла на „Суливан“ и „Рамон Гусман“ и Раймундо казвал:

— Знаеш ли какво? Изпитвам някакъв страх, като минавам по тази улица. Тук сякаш е краят на квартала. По-нататък не зная какво става. Ти си ми приятел и затова ти го разправам. Честно казано, страх ме е да минавам по тази улица.

Алфредо си спомни, че когато се дипломирал, техните му подарили стария автомобил и всички заедно отишли да празнуват славно из евтните кабарета на града. Били много пияни и Раймундо казал, че Алфредо не умеел да кара добре и започнал да настоява Алфредо да му отстъпи волана и колата за малко не се обърнала на кръстовището на „Реформа“. Раймундо казал, че искал да ги уплаши, но вратата се отворила и той паднал на булеварда и си счупил врата.

Платиха и се разделиха.

Следобед имаше три часа и свърши с изцапани с тебешир пръсти, след като нарисува картата на Републиката на дъската. След часовете, когато децата си отидоха, тръгна между редиците и седна на последния чин. Единствената крушка висеше на дълга жица. Седеше, загледан в цветните линии, които обозначаваха планинските вериги, тропическите реки, пустините и платото. Никога не бе могъл да рисува добре: Юкатан бе станала доста голяма, Долна Калифорния — доста къса. Стаята миришеше на трици и кожени чанти, Кристобал, учителят на пети клас, надникна през вратата и му каза:

— Какво има?

Салвадор отиде до дъската и изтри картата с мокър парцал. Кристобал извади пакет цигари и двамата запушиха, а подът скърцаше, докато нареждаха парчетата тебешир в кутията. Седнаха да почакаат и след малко влязоха други преподаватели, а след тях и директорът Дуран.

Директорът седна на стола върху подиума, а останалите — по чиновете, и директорът погледна всички с черните си очи, а те

погледнаха към неговото мургаво лице, синя риза и виолетова връзка. Директорът каза, че никой не е умрял от глад и че всички преживявали трудности, а учителите се ядосаха и някой каза, че дупчел билети в автобуса, след като е работил две смени, друга — че работела нощем в една закувалня на „Санта Мария ла Редонда“, трети — че вложил спестяванията си в някакъв сборник и бил дошъл само от солидарност. Дуран им каза, че така ще загубят стажа, пенсията, та дори и местата си и ги помоли да не се излагат на опасности. Всички станаха и си тръгнаха, а Салвадор видя, че вече беше шест и половина и изтича на улицата, пресече тичешком между колите и се качи в един автобус.

Слезе на „Сокало“ и отиде в кантората на Олмедо. Торибио му каза, че в седем предават колата, която той ще кара, и трябва малко да почака. Салвадор се облегна на стената в преддверието на кабината и разгърна една карта на град Мексико. Известно време я изучаваше, след което я затвори и прегледа тетрадките по аритметика.

— Как е по-добре? Да въртиш из центъра или из покрайнините?
— попита той Торибио.

— Абе то далеч от центъра се движиш по-бързо, ама и повече бензин харчиш. Помни, че сам си плащаш горивото.

Салвадор се засмя.

— Пред хотелите чужденците може да дават добри бакшиши.

— Твоята кола идва — му каза Торибио от фойето.

— Ти ли си новият? — извика дебелият шофьор, който я караше. Избърса потта по челото си с един парцал и слезе от автомобила. — Ето ти я. Включвай лекичко на първа, понеже от време на време заяжда. Ти си затваряй вратите, че иначе ще ти ги раздрънкат. Хайде, вземай я.

Салвадор седна на шофьорското място и прибра тетрадките в кутията. Забърса омазненото кормило. Седалката беше топла. Слезе и избърса с парцала предното стъкло. Качи се пак и нагласи огледалото на височината на очите си. Потегли, вдигна знаменцето. Ръцете му се потяха. Тръгна по „20 ноември“. Веднага го спря някакъв мъж и му нареди да го закара до кино „Космос“.

Човекът слезе пред киното, Кристобал надникна през прозорчето и каза:

— Ама че чудо.

Салвадор го попита какво прави и Крестобал отвърна, че отивал в печатницата на сеньор Флорес Каранса де ла Рибера де Сан Косме; Салвадор му предложи да го закара и Крестобал се качи в таксито, но каза, че нямало да го приеме като приятелска услуга, щял да му плати. Салвадор се засмя и отвърна, че само това оставало. Поговориха за бокс и се разбраха в петък да отидат заедно на „Арена Мехико“. Салвадор му разказа за момичето, с което се бе запознал сутринта. Крестобал започна да говори за учениците от пети клас; стигнаха до печатницата, Салвадор спря и слязоха.

Влязоха през тясната врата и тръгнаха по дългия тъмен коридор. Печатницата се намираще в дъното, сеньор Флорес Каранса ги прие и Крестобал попита дали листовките са готови вече. Печатарят си свали козирката, поклати утвърдително глава и му посочи листовите с черни и червени букви, които призоваваха към стачка. Работниците донесоха четири пакета. Салвадор взе два от тях и тръгна, докато Крестобал уреждаше сметката.

Мина по дългия и тъмен коридор. Отдалеч до него достигна шумът на автомобилите, които се движеха по „Рибера де Сан Косме“. По средата на коридора усети една ръка върху рамото си и някой каза:

— По-бавничко, по-бавничко.

— Извинете — рече Салвадор. — Понеже тук е много тъмно.

— Тъмно ли? Ще стане и черно.

Човекът захвапа една цигара, усмихна се и Салвадор каза само:

— Лека нощ, господине — но отново усети тежестта на ръката върху рамото си и човекът каза, че той навярно е единственият от тези даскалчета, когото не познава, и Салвадор започна да се дразни и му отвърна, че бързал, а онзи: — Знаеш ли, че аз съм И. Д.?

Салвадор видя четири цигари да припламват в отвора на коридора, при входа на зданието; притисна пакетите към гърдите си и погледна назад, където срещу входа на печатницата пламна друга цигара.

— И. Д., Изоставеното дете. Ами да! Трябва да си чувал да се говори за мен.

Салвадор започна да вижда в тъмнината и различи шапката на човека и ръката, която взе един от пакетите.

— Хайде, стига нежни запознанства. Дай тук писъмцата, даскале.

Салвадор се отскубна от ръката и отстъпи няколко крачки. Цигарата отзад се приближаваше. Някакво влажно течение се прокрадваше по коридора, на височината на глезените. Салвадор се огледа.

— Пуснете ме да мина.

— Дайте тия позиви!

— Тук са, шефе.

Усети зад себе си огънчето на цигарата съвсем близо до тила си. После — вика на Кристобал. Хвърли единия от пакетите и със свободната си ръка удари оня по лицето. Усети в ръката си въгленчето на смачканата цигара. И след това видя как се приближава изцапаното с кървава слюнка лице. Салвадор се завъртя със стиснати юмруци, видя камата и след това я усети в стомаха си.

Мъжът бавно измъкна ножа, щракна с пръсти и Салвадор падна с отворени уста.

[1] Галено обръщение към Салвадор. — Б.пр. ↑

ЧИСТА ДУША

На Берта Малдонадо

*„Но несъзнателните действия на една
чиста душа са още по-странни от замислите на
порока“*

Реймон Радиге,
„Балът на граф Д’Орже“

Хуан Луис, мисля за теб, когато заемам мястото си в автобуса, който ще ме отведе на летището. Нарочно тръгнах по-рано. Не желая да виждам предварително хората, които ще летят с нас. Този рейс е за полета на Ал Италия до Милано, а едва след един час ще трябва да се качат в автобуса пътниците на Ер Франс за Париж, Ню Йорк и Мексико. Работата е в това, че аз се страхувам, да не би да се разплача, да се разстроя и да направя нещо смешно, а след това да понасям погледи и коментари в продължение на шестнадесет часа. Никой не трябва да узнае нищо. Ти също предпочиташ да бъде така, нали? Винаги ще мисля, че в постъпката ти има нещо тайнствено, че не го направи заради... Не зная защо мисля за тези неща. Нямам право да давам никакви обяснения от твое име. Нито, навярно, от мое. Как мога да знам, Хуан Луис? Как мога да нанеса обида и на двама ни, потвърждавайки или отричайки, че може би в този момент или в продължение на много време — не зная как, нито кога си го решил, може би още в детството ти, защо не? — огорчението, болката, носталгията или надеждата са били твоите мотиви? Студено е. Духа леденият планински вятър, преминаващ като мъртвешки дъх над града и езерото. Закривам половината от лицето си с реверите на палтото, за да задържа топлината на тялото си, макар че автобусът е отоплен и сега потегля плавно — и той увит в собствения си дъх. През един

туел се отдалечаваме от спирката на Корнавен и аз зная, че повече няма да видя езерото и мостовете на Женева, а автобусът излиза на шосето, оставяйки назад спирката, и продължава да се отдалечава от Леман по посока на летището. Минаваме през грозната част на града, където живеят наемните работници, дошли от Италия, Германия и Франция в този рай, където не падна нито една бомба, където никой не бе изтезаван, убиван или мамен. Самият автобус създава впечатлението за чистота, ред и благополучие, което толкова те учуди още при пристигането ти, и сега, когато бърша с ръка изпотения прозорец и виждам бедняшките къщи, мисля, че въпреки всичко в тях не се живее зле. В крайна сметка Швейцария ни действа доста успокоително, казваше ти в едно от писмата си; губим чувството за крайностите, които в нашата страна са явни и обидни. Хуан Луис, в последното си писмо нямаше нужда да ми казваш — разбирам, без да съм го преживяла, това открай време е обединяващото звено между нас, — че редът във всичко външно: точността на влаковете, лоялността на общуването, предвидливостта в работата и спестяването — докато си жив, изисква вътрешно безредиe, което да го компенсира. Смя се, Хуан Луис, размислям се зад гримасата, която се бори против сълзите ми, и всички пътници започват да ме заглеждат и да шепнат помежду си; точно това, което исках да избегна, добре че тези отиват в Милано. Смя се при мисълта, че напусна реда на нашия дом в Мексико, за да тръгнеш към безредието на твоята свобода в Швейцария. Разбираш ли ме? От сигурността в страната на окървавените ножове към анархията в страната на часовниците с кукувички. Не е ли твърде изискано, кажи? Прощавай. Вече мина. Опитвам се да се успокоя при вида на заснежените върхове на Юра, тези главоломни сиви стръмнини, които сега напразно дирят отражението си във водите, бликнали от тях. Ти ми писа, че през лятото езерото е омотано на Алпите, отразява ги, но ги и превръща в грамадна, потънала катедрала; казваше, че се гмуркаш в търсене на планините. Знаеш ли, нося писмата ти със себе си? Четох ги в самолета, с който дойдох от Мексико, както и през свободните часове на дните, прекарани в Женева. Сега и на връщане ще ги прочета. Само че през това пътуване ти ме придружаваш.

Толкова сме пътували заедно, Хуан Луис. Още като деца в края на седмицата винаги отивахме в Куернавака, където родителите ми имаха тогава онази къща, потънала в храсти. Научи ме да плувам и да

карам велосипед. В събота следобед отивахме с колело до селото и аз опознах всичко през твоя поглед. „Виж, Клаудия, хвърчилата, виж, Клаудия, хиляди птици са накацали по дърветата, виж, Клаудия, сребърните гривни, шапките от Саламанка, лимоновите сладоледи, зелените статуи, ела, Клаудия, да отидем на виенското колело.“ А за новогодишните празници ни водеха в Акапулко и ти ме събуждаше много рано и ние изтичвахме на плажа Орнос, тъй като знаеше, че край морето това бе най-прекрасният час: само тогава приливът изхвърляше охлювите и октоподите, черните изваяни късове дърво, старите бутилки, и ти и аз събирахме всичко, каквото можехме, макар и да знаехме, че след това няма да ни разрешат да го занесем в Мексико. Толкова много безполезни неща наистина не се събираха в колата. Интересно, че всеки път, когато се помъча да си спомня какъв беше на десет, на тринадесет, на петнадесет години, веднага се сещам за Акапулко. Навярно защото през останалото време всеки от нас ходеше на училище и единствено на брега и като празнувахме прехода от една година в друга, всички часове от деня бяха наши. Там играехме на театър. В замъците от скали, където аз бях пленница на човекоядците, а ти се изкачваше с дървен меч в ръка, крещеше и се биеше с въображаемите чудовища, за да ме освободиш. В пиратските кораби — дървената шлюпка, — където аз, ужасена, очаквах да свърши в морето борбата ти с акулите, които ме заплашваха. В гъстите гори на Пие де ла Куеста, през които вървахме, хванати за ръка, да търсим скритото съкровище, отбелязано в плана, който намерихме в една бутилка. Ти вършеше всичко, като си тананикаше някаква току-що измислена мелодия: драматична, с непрестанна градация. Капитан Сангре, Сандокан, Айвънхоу — всяка авантюра променяше самоличността ти; а аз неизменно бях принцесата в опасност, безименна, винаги напомняща за своя неясен прототип.

Само веднъж между нас се появи пукнатина: когато ти навърши петнадесет години, а аз бях едва на дванадесет и те досрамя да ходиш с мен. Аз не разбрах, понеже не виждах да си се променил: беше си все така строен, силен, загорял, с къдрава кестенява коса, станала червеникава от слънцето. Обаче на следващата година се сближихме отново и отново тръгнахме заедно, този път не за да събираме миди и да измисляме истории, а за да търсим продължението на деня, който започваше да ни се струва твърде къс, и на нощта, върху която бяха

установили забрана и поради това се превръщаше в изкушение за нас и беше олицетворение на възможностите за един новооткрит, встъпителен живот. След вечеря се разхождахме по „скалите“, хванати за ръка, без да говорим, без да поглеждаме към компаниите, които свиреха на китара край огньовете, нито към двойките, които се целуваха сред камъните. Не беше необходимо да си казваме, че останалите ни причиняваха мъка. Защото не беше необходимо да си казваме, че най-хубавото нещо на света бе да вървим заедно нощем, ръка за ръка, без да продумваме, като безмълвно си предавахме онзи шифър, онази загадка, която между теб и мен никога не стана повод за подигравка или дребнавост. Бяхме сериозни, без да бъдем тържествени, нали? И навярно, без да го разбираме, си оказвахме помощ по начин, който никога не можах да обясня добре, но който имаше нещо общо с горещия пясък под босите ни крака, с тишината на морето нощем, с докосването на бедрата ни по време на разходката, с твоите нови дълги тесни бели панталони, с моята нова червена широка пола — бяхме подменили целия си гардероб и бяхме избегнали шегите, подмятанията и жестокостите на нашите приятели. Знаеш ли, Хуан Луис, колко малко са тези, които са надраснали своите четиринадесет години, тези четиринадесет години, които не бяха като нашите? Геройството е цял живот да останеш четиринадесетгодишен; то е ужасно страшно. Ти го знаеш, тъй като също не можа да го избегнеш. Но колкото повече нашето детство оставаше назад и ти придобиваше опита на твоята възраст, толкова повече искаше да ми избягваш. Затова успях да те разбера след всички ония години, през които ти почти не ми говореше, — но аз те дебнех през прозореца, виждах те да излизаш с разни приятели, да се прибираш късно, да повръщаш, — когато влязох във Факултета по философия и литература, а ти — в икономическия и един следобед ме потърси, но не у дома, както би било естествено, а във факултета, и ме покани да прием кафе в онова задушно мазе, пълно със студенти.

Погали ме по ръката и каза:

— Прости ми, Клаудия.

Усмяхнах се и си помислих, че в миг се връщаха всички моменти от нашето детство, но не за да го продължат, а за да намерят своя завършек, своето странно признание, което в същото време ги заличаваше завинаги.

— За какво? — отвърнах ти аз. — Приятно ми е, че отново разговаряме. Друго не ни трябва. Всеки ден се виждахме, само че така, сякаш единият отсъстваше. Сега ми е приятно, че отново ставаме приятели, както преди.

— Ние сме повече от приятели, Клаудия. Ние сме брат и сестра.

— Да, но нещо не е в ред. Нали виждаш, като брат и сестра се обичахме, докато бяхме деца, а след това дори не си говорехме.

— Ще замина, Клаудия. Вече казах на татко. Не е съгласен. Мисли, че трябва да завърши образованието си. Само че аз имам нужда да замина.

— Къде?

— Получих място чрез ООН в Женева. Там мога да продължа да уча.

— Добре правиш, Хуан Луис.

Каза ми нещо, което вече знаех. Каза ми, че повече не можеш да понасяш публичните домове, ученето наизуст, задължението да бъдеш мъжествен, патриотизма, религията, която служи само на външния свят, липсата на хубави филми, липсата на истински жени на твоята възраст, които биха живели с теб... Произнесе цяла реч, говорейки много тихо на масата в кафенето на Маскаронес.

— Тук не може да се живее. Сериозно ти казвам. Не искам да служа нито на бога, нито на дявола; искам да изгоря всички мостове. А тук човек не може, Клаудия. Ако единственото ти желание е да живееш, то ти си потенциален предател; тук те принуждават да служиш, да взимаш позиция, в тази страна няма свобода да бъдеш това, което си. Не желая да пазя благоприличие. Не искам да бъда учтив, лъжлив, много мъжествен, наконтен, фин и остроумен. Като Мексико няма второ... за щастие. Не искам да ходя повече из публичните домове. След това цял живот трябва да се отнасяш с жените с някаква брутална, господарска сантименталност, тъй като изобщо не си успял да ги разбереш. Не искам.

— А мама какво каза?

— Ще плаче. Няма значение. Тя плаче за всичко, но бързо й минава, нали?

— Ами аз, Хуан Луис?

Усмихна се като дете:

— Ще идваш да ме виждаш, Клаудия, закълни се, че ще идваш при мен!

Не само че дойдох да те видя. Потърсих те, за да те отведа обратно в Мексико. А преди четири години, на прощаване, ти казах само:

— Спомняй си често за мен. Намери начин винаги да бъдеш с мен.

Да, ти ми писа да дойда да те видя; писмата ти са у мен. Беше наел една стая с баня и кухня на най-хубавото място в Женева, на площад Бур-дьо-Фур. Писа, че била на четвъртия етаж, в центъра на старата част на града, откъдето се виждали острите покриви, църковните кули, прозорчетата и тесните капандури, а по-нататък — езерото, което се губело от погледа и достигало до Вевей, Монтрьо и Шийон. Писмата ти бяха изпълнени с радостта от свободата. Трябваше да оправяш леглото си, да метеш, да си приготвяш закуската и да слизаш до близката млекарница. И пиеше по чашка в кафенето на площада. Толкова ми бе говорил за него. Нарича се „Ла Клеманс“, има сенник със зелени и бели ресни и в него се срещат всички хора, с които си струва да общуваш в Женева. Много е тясно — само шест маси, и отсреща — бар, където облечените в черно сервитьорки поднасят касис и към всички се обръщат с „M’sieudame“^[1]. Вчера седнах да изпия едно кафе и погледнах студентите с дълги шалове и студентски шапки, младите индийки с омачкани под зимните палта сарита, дипломатите с розетки на ревера, артистите, които бягат от данъците и се крият в някоя хижа на брега на езерото, младите немкини, чилийки, белгийки, тунизийки, които работят в международните синдикати. Писа, че имало две Женеви. Условният и подреден град, който Стендал сравни с безуханно цвете и който, обитаван от швейцарците, е като завеса на фона на другия — града на пътниците и изгнаниците, чуждия град на случайни срещи, на непосредствени погледи и разговори, който не изисква подчинение на нормите, установени от швейцарците, за да освободят останалите. Когато пристигна тук, беше двамайсет и три годишен и мога да си представя ентузиазма ти.

„Но стига за това (писа ми). Трябва да ти кажа, че карам курс по френска литература и там се запознах... Клаудия, не мога да ти обясня какво чувствам, а и не се опитвам да го направя, тъй като ти винаги си ме разбирала без думи. Казва се Ирене и да знаеш колко е хубава, умна

и симпатична. Тук следва литература и е френцужойка; колко странно, тя учи същото, каквото и ти. Навярно затова веднага ми хареса. Ха, ха.“ Мисля, че продължи един месец. Не си спомням, беше преди четири години. „Мари Жозе е доста бърлива, но ми е забавна. В края на седмицата отидохме на разходка в Давос и тя ме направи за смях, защото е страхотна скиорка, а пък аз не струвам пет пари. Казват, че това трябва да се учи от дете. Признавам, че ми се дърпаше и двамата се върнахме в Женева в понеделник тъй, както бяхме тръгнали в петък, само дето си извих глезена. Не ти ли е смешно?“ След това настъпи пролетта. „Дорис е англичанка и рисува. Струва ми се, че наистина е талантива. Използваме великденската ваканция, за да отидем във Венген. Казва, че правела любов, за да ѝ заработи подсъзнанието, и скача от леглото и рисува своите gouaches^[2] със снежния връх Юнгфрау насреща. Отваря прозореца, диша дълбоко и рисува гола, а аз треперя от студ. Смее се много и казва, че съм бил тропическо, недоразвито същество и ми поднася кирш, за да се сгрея.“ Дорис ме размиваше една година, докато се виждахте. „Липсва ми нейната веселост, но тя реши, че една година в Швейцария била предостатъчна, взе своите кутии и стативи и отиде да живее на остров Миконос. Още по-добре. Забавляваше ме, но жена като Дорис не ми трябва.“ Едната замина за Гърция, друга пристигна от Гърция. „София е най-красивата жена, която съм познавал, кълна ти се. Вече зная, че е съвсем обикновена, но прилича на някоя Кариатида. Макар и не в лошия смисъл. Тя е като статуя, тъй като можеш да я разглеждаш от всички страни — карам я да се върти гола в стаята. Но важното е атмосферата, която я заобикаля, пространството около статуята, разбираш ли? Пространството, което «заема» и благодарение на което може да бъде красива. Тя е с тъмна кожа и с много плътни вежди и утре, Клаудия, отива на Лазурния бряг с един тип, който е страхотно богат. Безутешен, но доволен, твой любещ те брат Хуан Луис.“

И Кристине, Консуело, Сонали, Мари Франс, Ингрид... Всеки път отзивите ставаха все по-кратки и по-безинтересни. Започна да се безпокоиш за работата си и да говориш много за приятелите си, за техните национални особености, за отношенията помежду ви, за темите на конференциите, за заплати, пътувания и дори за пенсии. Не искаше да ми кажеш, че и това място, както всички останали, в края на краищата създаваше своите обикновени условности, сред които ти

затъваше в света на интернационалните чиновници. Докато пристигна една картичка с изглед от Монтрьо и писмото ти — в което разказваше за храната в някакъв приказен ресторант и съжеляваше за моето отсъствие, — с два подписа: твоят — една драскулка, и едно нечетливо, но старателно повторено отдолу с печатни букви име — Клер.

А, да, всичко бе степенувано. Не я представи като другите. Преди всичко писа за новата работа, която щяха да ти възложат. След това, че тя била във връзка със следващата сесия на някакъв съвет. И веднага — че ти харесвало да общуваш с нови приятели, но ти било мъчно за старите. Следваше, че най-трудното било да свикнеш със служителите, които не познавали навиците ти. Най-сетне, че си имал късмет да работиш с колега, който „ти подхождал“, и в следващото писмо: казвала се Клер. А три месеца преди това ми беше изпратил картичката от Монтрьо. Клер, Клер, Клер.

Отговорих ти: „Mon ami Pierrot!“. Няма ли вече да бъдеш искрен с мен? Откога Клер? Искях да узная всичко. Изисквах да зная всичко. Хуан Луис, не бяхме ли най-добрите приятели, преди да сме брат и сестра? Не писа в продължение на два месеца. Тогава пристигна плик, в който имаше снимка. Ти и тя пред висок фонтан и езерото през лятото; ти и тя, облеgnати на парапета. Ръката ти през кръста ѝ. Тя, толкова мила, поставила своята върху саксията с цветя. Но снимката не беше хубава. Трудно бе да се прецени лицето на Клер. Тъничка и усмихната, да, по-слаба от Марина Влади, но със същите гладки дълги руси коси. С ниски обувки. Плетена блуза без ръкави. Деколтирана.

Приех я, без да си обяснявам нищо. Най-напред дойдоха писмата с факти. Тя живееше в пансион на улица „Емил Юнг“. Баща ѝ беше инженер, вдовец и работеше в Ньошател. Ти и Клер ходехте да плувате заедно на плажа. Пиехте чай в „Ла Клеманс“. Гледахте стари френски филми в едно кино на улица „Молар“. В събота вечеряхте в „Пла д'Аржан“ и всеки плащаше сметката си. През седмицата се хранехте в кафенето на „Пале де Насион“. Понякога се качвахте на влака и отивахте във Франция. Факти и имена, имена, имена като в пътеводител: „Ке де Берж“, „Гран Рю“, „Кав а Боб“, „Гар дьо Корнавен“, „Оберж дьо ла Мер Роайом“, „Шампел“, „Булвар де Бастион“.

Последваха разговори. Вкусът на Клер към някои филми, книги, концерти и още повече имена, този порой от съществителни в писмата ти („Drôle de Drame“^[3] и „Les Enfants du Paradis“^[4], Скот Фицджералд и Реймон Радиге, Шуман и Брамс) и след това — Клер каза, Клер смята, Клер има чувството. Героите на Карне изживяват свободата като срамна конспирация. Фицджералд измисли модите, жестовете и разочарованията, от които продължаваме да черпим. Немският „Реквием“ възхвалява всички осквернени мъртъвци. Да, отговорих ти аз. Почина Ороско, а в „Изящните изкуства“ има голяма ретроспективна изложба на Диего. И още подробности, обясняващи ми всичко, както те помолих.

— Всеки път, когато те слушам, си казвам, че сякаш си даваме сметка за необходимостта от осветяване на всичко, което досега бе осъдено, Хуан Луис; да свалим картите. Кой ни осакати, скъпи мой? Толкова малко време ни остава, за да си върнем всичко, което са ни откраднали. Не, нямам никакви предложения, виждаш ли? Да не правим планове. И аз мисля като Радиге: несъзнателните действия на една чиста душа са още по-странни от замислите на порока.

Какво можеш да ти отговоря? Тук всичко си е постарому, Хуан Луис. На татко и мама им е много мъчно, че няма да бъдеш с нас на сребърната им сватба. Татко беше повишен в заместник-председател на Осигурителното и казва, че това е най-хубавият подарък за годишнината. Мама, бедничката, всеки ден измисля все нови болести. Откриха първи телевизионен канал. Аз се готвя за изпитите от трети курс. Мечтая си по мъничко за всичко, което ти преживяваш; представям си, че ще го срещна в книгите. Вчера разказах на Федерико какво правиш, какво гледаш, четеш и слушаш и си помислихме, че след като се дипломираме, бихме могли да дойдем да те видим. Не смяташ ли да се върнеш някой ден? Можеш да използваш следващата ваканция. Нали?

Писа, че близостта на Клер променяла есента. Често сте ходели на разходка в неделя, хванати за ръка, без да говорите; в парковете бил останал някакъв сетен аромат на изгнили зюмбюли, но сега мирисът на изгорена шума ви следвал по време на тези дълги разходки, които ти напомняли за нашите по плажа преди години, защото нито ти, нито Клер сте се решавали да нарушите тишината, макар че толкова много неща ви минавали през ума, за толкова много неща ви напомняли тези

загадки на сезоните с разчупени брегове, с допира на жасмина и сухите листа. Накрая — тишината. Клер, Клер — ми писа на мен, — разбрала си всичко. Имам това, което съм имал винаги. Сега мога да го притежавам. Сега те срещам отново, Клер.

В следващото си писмо отново споменах, че с Федерико се готвим заедно за един изпит и че Нова година ще прекараме в Акапулко. Само че го задрасках, преди да ти изпратя писмото. В твоето ти не питаше кой е Федерико, а ако днес сториш това, аз не бих могла да ти отговоря. Когато дойде ваканцията, казах да не ме викат повече на телефона, когато той се обажда; не трябваше да се срещам с него по време на лекциите; отидох в Акапулко сама, с родителите си. Не ти разказах нищо за това. Няколко месеца не ти писах, но твоите писма продължиха да пристигат. През тази зима Клер се премести при теб на улица „Бур-дьо-Фур“. За какво ли да си припомням следващите писма? Тук са, в чантата ми. „Всичко е ново, Клер. Никога не сме били заедно на разсъмване. Преди тези часове не се смятаха, това бе мъртвата част от деня, а сега не бих ги заменил с нищо. Винаги сме живели толкова задружно — по време на разходките, в киното, в ресторантите, на плажа, където измисляхме разни приключения, но винаги живеехме в различни стаи. Знаеш ли какво правех, сам, мислейки за теб? Сега не губя тези часове. По цяла нощ прекарвам, застанал зад теб, с ръце около кръста ти, притиснал гърба ти към гърдите си, в очакване на утрото. Ти вече знаеш и доближаваш лицето си, усмихваш ми се със затворени очи, Клер, а аз отмятам чаршафа, забравям леглото, което ти си затопляла през цялата нощ, и те питам дали не е това, което сме искали винаги, още от началото, когато играехме и ходехме безмълвни, хванати за ръка. Трябваше да си лягаме под един покрив, в нашата собствена къща, нали? Защо не ми пишеш, Клаудия? Обичам те: Хуан Луис.“

Навярно помниш шегите ми. Не беше едно и също да се любиш на плажа или в някой хотел, заобиколен от езера и сняг, и да живееш с някого всеки ден. А пък и работехте на едно и също място. Накрая щяхте да се отегчите. Щеше да изчезне новото. Да се събудите заедно. Наистина не бе кой знае колко приятно. Тя ще те вижда как си миеш зъбите. Ти ще я виждаш как си сваля грима, как се маже с кремове, как си слага жартиерите... Мисля, че постъпи зле, Хуан Луис. Не отиде ли да търсиш независимост? Защо се нагърби с тази тежест?

В такъв случай по-добре би сторил да останеш в Мексико. Но, изглежда, е трудно да избягаме от условностите, с които са ни възпитали. Всъщност, макар че не спази формата, ти изпълни всичко, което татко, мама и всички останали бяха очаквали от теб. Стана подреден мъж. А колко се забавлявахме с Дорис, София и Мари Жозе. Жалко.

Не си писахме година и половина. Моят живот с нищо не се промени. Учението стана до известна степен безполезно, започна да се повтаря. По какъв начин могат „да ти предават“ литература? Щом се докоснах до някои неща, разбрах, че ми допада да „летя“ сама, да чета, да пиша и да уча сама за себе си; само от дисциплинираност продължих да ходя на лекции, защото трябваше да довърша започнатото. Толкова идиотско и дребнаво ти става, когато продължават да ти обясняват нещо, което вече знаеш, и то по схеми и обобщаващи таблици. Лошо е да си по-напред от преподавателите и те го знаят, но го крият, за да не останат без работа. Едва бяхме започнали да изучаваме Романтизма, а аз вече четях Фирбанк и Ролф, че дори бях открила и Уилям Голдинг. Бях понаплашила малко професорите и единственото ми удовлетворение по онова време бяха похвалите във факултета: Клаудия е обещаваща. Все по-често се затварях в стаята си, подредих я по мой вкус, наредих си книгите, окачих си репродукции, сложих моя грамофон и на мама ѝ омръзна да ме кара да се запознавам с момчета и да ходя да танцувам. Оставиха ме на мира. Малко промених гардероба си, от щампите, които ти знаеш, преминах към бяла блуза и тъмна пола, костюм — нещо, което ме кара да се чувствам малко по-сериозна, по-строга, по-уединена.

Май стигнахме на летището. Въртят се платната на радара и аз преставам да ти говоря. Следващият момент ще бъде неприятен. Пътниците се раздвижват. Вземам си багажа, тоалетната чанта и палтото. Оставам седнала, докато другите слизат. Най-сетне шофьорът ми казва:

— *Nous voilà, mademoiselle, L'avion part dans une demi-heure.*^[5]

Не. Този е друг, този е за Милано. Нагласявам кожената си шапчица и слизам. Студът е влажен и мъглата е скрила планините. Не вали, но във въздуха има милиони разбити и невидими капчици, усещам ги в косите си. Поглаждам русата си гладка коса. Влизам в сградата и се отправям към бюрото на компанията. Казвам името си и

чиновникът мълком кимва. Помолва ме да вървя след него. Тръгваме по дълъг, добре осветен коридор, след което излизаме в мразовитата вечер. Минаваме през едно дълго павирано пространство и стигаме до нещо като хангар. Вървя със стиснати юмруци. Служителят не се опитва да поведе разговор. Върви пред мен доста официално. Влизаме в гардероба. Мирише на влажно дърво, на слама и смола. Има много, добре подредени грамадни сандъци, цилиндри, та дори и едно кученце в клетка, което лае. Твоят сандък е почти затрупан. Служителят ми го посочва, покланяйки се. Докосвам ръба на ковчега и в продължение на няколко минути не отронвам дума. Плачът остава в стомаха ми, но то е също като че ли плача. Чиновникът изчаква и когато сметна, че е уместно ми показва разните документи, решенията и съгласията на полицията, на медицинските власти, мексиканското посолство и авиокомпанията. Помолва ме да подпиша заключителния документ за съгласието ми за транспортиране. Аз го правя и той облизва обратната страна на някакви етикети, които са намазани с лепило, и ги залепва на мястото, откъдето ковчегът се отваря. Подпечатва ги. Отново докосвам сивия капак и ние се връщаме в централната сграда. Служителят измърморва своите съболезнования и се сбогува с мен.

След като уредих документите с компанията и с швейцарските власти, се качвам в ресторанта с пропуска в ръка, сядам и си поръчвам едно кафе. Седнала съм до остъклената врата и виждам как самолетите се появяват и изчезват по пистата. Изгубват се в мъглата или пък излизат от нея, но шумът на моторите ги предшества или ги следва подобно на звънка звезда. Плашат ме. Да, ти знаеш как ужасно ме е страх от тях и не ми се ще да мисля за това пътуване заедно с теб, посред зима; как на всяко летище ще показвам документите с твоето име и разрешителното, че можеш да минеш. Донсят ми кафето и аз го изпивам без захар; добре ми идва. Докато го пия, ръката ми не трепери.

Преди девет седмици отворих плика на първото ти писмо след осемнадесет месеца и изпуснах чашата с кафето върху килима. Бързо клекнах да го изчистя с полата си и след това сложих една плоча, тръгнах из стаята, скръстила ръце, загледана в гърбовете на книгите; дори прочетох няколко стихотворения, бавно, поглаждайки корицата на книгата, сигурна в себе си, далеч от твоето писмо, непознато и скрито в разкъсания плик, който лежеше върху ръчката на едно кресло.

*О, нещастен аз, и вие, мои мили,
весели и мили, щом решеше господ,
пак сте с мен, любими, всички в мойта памет,
о, нещастен аз, до края, до смъртта ми.*

„Скарахме се, разбира се. Тя излиза и затръшва вратата, а аз почти плача от гняв. Опитвам се да правя нещо, но не мога и излизам да я търся. Зная къде е. Отсреща, в «Ла Клеманс», пие и пуши нервно. Слизам по скърцащата стълба, излизам на площада, а тя ме гледа отдалеч и се прави на разсеяна. Минавам през градината и бавно се изкачвам на най-високото място на Бур-дьо-Фур, като докосвам с пръсти желязното перило; стигам до кафенето и се настанявам до нея, на един от плетените столове. Седнали сме навън, през лятото кафенето завзема тротоарите и се чува звънът на камбаните на «Сен Пиер». Клер разговаря със сервитьорката. Приказват идиотщини за времето, с отвратителния подигравателен тон на швейцарците. Чакам Клер да загаси цигарата в пепелника и правя същото, за да докосна пръстите ѝ. Поглежда ме. Знаеш ли как, Клаудия? Както ме гледаше ти, покатерена върху скалите на плажа, в очакване да те спася от великана. Трябваше да се преструваш, че не знаеш дали ще дойда да те спася, или да те убия заради твоя тъмничар. Но понякога не можеше да сдържаш смеха си и измислицата мигом пропадеше. Караницата започна заради една небрежност от моя страна. Обвини ме, че съм бил невнимателен и съм ѝ създавал морален проблем. Какво да се прави? Поне да можех да ѝ отговоря веднага, но не, просто се бях затворил в себе си, безмълвен и нацупен, и дори не избегнах това положение, не направих нищо по-умно. Вкъщи имаше книги и плочи, но аз започнах да решавам кръстословици от списанията.

— Трябва да решиш, Хуан Луис, моля те.

— Мисля.

— Не бъди глупав. Не говоря за това. За всичко. Цял живот ли ще класифицираме документи в ООН? Или само изживяваме преходен период, което ще ни позволи да станем нещо повече, нещо, което още не ни е известно? Готова съм на всичко, Хуан Луис, само че не мога сама да вземам решения. Кажете ми, че съвместният ни живот и нашата работа са само една авантюра — ще го приема. Кажете ми, че тези две

неща са постоянни — и с това ще се съглася. Но вече не можем да действаме така, сякаш работата е преходна, а любовта — постоянна, нито пък обратното, разбираш ли?

Как можех да ѝ обясня, Клаудия, че не разбирам нейния проблем? Повярвай ми, седнал там, в «Ла Клеманс», както гледах минаващите младежи на велосипеди и слушах смеховете и шепота на хората около нас, съпроводени от музиката на камбаните на катедралата, повярвай ми, сестричке, прииска ми се да избягам от целия този заобикалящ ме свят, замижах и се затворих в себе си, настроих се в собствения си мрак на някаква загадъчна, умна вълна, изтъних всички нишки на чувствителността си, за да може и най-слабото потрепване на душата да ги раздвижи, напрегнах всичките си възприятия, цялата си прозорливост, натегнах като лък нишката на настоящето, за да прострелям бъдещето и наранявайки го, да го разкрия. Стрелата излетя, но тя нямаше цел. Клаудия, занапред нямаше нищо и цялата тази вътрешна болезнена кула — усещах, че ръцете ми са истинали от напрежение — се рушеше подобно на някой пясъчен град при първия напор на вълните; но не за да изчезне, а за да се върне в океана на така наречената памет, към детството, към игрите, към нашия плаж, към веселието и топлотата, на които всичко друго е само подражание, да ги продължи, да ги слее с плановете за бъдещето и да ги пресъздаде чрез изненадите на настоящето. Да, казах ѝ, че всичко е наред, че ще потърсим по-голям апартамент. Клер ще има дете.“

Самата тя ми изпрати писмо, написано с оня почерк, който бях виждала единствено на пощенската картичка от Монтрьо. „Зная какво сте вие за Хуан Луис, как сте израсли заедно и всичко останало. Имам голямо желание да общувам с вас и съм уверена, че ще бъдем добри приятелки. Вярвайте ми, аз ви познавам. Хуан Луис толкова ми говори за вас, че понякога дори изпитвам ревност. Дано да ви се отдаде възможност някой ден да дойдете да се видим. Хуан Луис направи добра кариера и всички го обичат много. Женева е малък, но приятен град. Привързахме се към града, сигурно разбирате защо, и тук ще уредим живота си. Ще мога да работя още няколко месеца, сега съм само във втория месец. Ваша сестра Клер.“

И нова снимка изпадна от плика. Напълнял си и ми го подчертаваш на гърба: „Доста съм се напмпал, сестричке“. И също като татко си оплешивял. А тя е много красива, прилича на портрет от

Ботичели: с дълга руса коса и много кокетна баретка. Какво ти стана, Хуан Луис? Когато напусна Мексико, беше хубаво момче. Погледни се. Видял ли си се? Пази диета. Само на двадесет и седем години си, а изглеждаш на четиридесет. И какво четеш, Хуан Луис, от какво се интересуваш? От кръстословиците? Нямах право да се предаваш, моля те, знаеш, че аз завися от теб, че растем заедно, не можеш да оставаш назад. Обеща, че там ще продължиш образованието си, каза го на баща си. Рутината в работата те уморява. Твоето единствено желание е да се прибереш вкъщи, да четеш вестник и да си събуеш обувките. Не е ли така? Не го казваш, но аз зная, че е така. Недей да се проваляш, моля те. Аз още съм върна. Пазя живота на нашето детство. За мен е без значение, че си далеч, но трябва да бъдем единни в нещата, които имат стойности; не можем да отстъпим пред изискванията, да бъдем друго, помниш ли, освен любов, интелигентност, младост и мълчание. Искат да ни деформират, да заприличаме на тях, не се съобразяват с нас. Не ставай жертва, Хуан Луис, умолявам те, не забравяй какво ми каза онзи следобед в кафенето на Маскаронес. Щом направиш първата крачка, и всичко е загубено. Връщане няма. Трябваше да покажа писмото на родителите ни. Мама се почувства много зле. Кръвното. Сега е в кардиологията. Надявам се в следващото ми писмо да няма лоши новини. Мисля за теб, помня те, зная, че няма да ме разочароваш.

Пристигнаха две писма. В първото ми казваше, че Клер е абортирала. В следващото, което писа до мама, съобщаваше, че след месец ще се ожениш за Клер. Надяваше се, че всички ще можем да дойдем на сватбата. Помолих мама да ми даде да сложа това писмо при моите. Отделих ги настрана и разгледах почерка ти, за да разбера дали и двете бяха написани от един и същи човек.

„Това бе прибързано решение, Клаудия. Казах ѝ, че още е рано. Млади сме и имаме право да поживеем известно време без задължения. Клер се съгласи. Не зная дали разбра всичко, което ѝ казах, но ти — да, нали?“

„Зная, че обичам това момиче. Тя е добра и се отнасяше към мен с разбиране, а понякога дори я карах да страда. Вие няма да се срамувате, задето искам да ѝ се отплатя. Нейният баща е вдовец, инженер е и живее в Ньошател. Вече е дал съгласието си и ще дойде на

сватбата. Дано ти, татко и Клаудия да бъдете с нас. Запознаеш ли се с Клер, ще я обикнеш като мен, мамо.“

Три седмици по-късно Клер се самоуби. Някакъв твой колега ни се обади по телефона и каза, че един следобед поискала разрешение да излезе от бюрото, боляло я главата, влязла в едно дневно кино, ти си я потърсил вечерта в апартамента, както винаги, чакал си я и след това си тръгнал да я търсиш из града, но не си я намерил: тя умряла в киното, взела веронал, преди да влезе, и седнала сама на първия ред, където никой нямало да я безпокои; звънял си в Ньошател, пак си обикалял улиците, ресторантите и си седял в „Ла Клеманс“, докато затворят. Чак на следващия ден са се обадили от моргата и ти си отишъл да я видиш. Приятелят ти ни каза, че трябва да дойдем при теб, да те накараме да се върнеш в Мексико: бил си полудял от мъка. Казах истината на нашите. Показах им последното ти писмо. Те замълчаха и след това татко каза, че повече няма да те приеме вкъщи. Изкрещя, че си бил престъпник.

Привършвам с кафето и един служител посочва към моето място. Високият мъж с вдигнати ревери на палтото кимва утвърдително и тръгва към мен. За първи път виждам това загоряло лице със сини очи и бяла коса. Исква разрешение да седне до мен и ме пита дали съм твоята сестра. Отговарям му, че да. Казва, че той е бащата на Клер. Не се ръкува с мен. Питам го дали иска едно кафе. Поклаща отрицателно глава и от джоба на палтото си изважда кутия пури. Предлага ми. Казвам, че не пуша. Опитва се да се усмихне и аз си слагам черните очила. Бърка отново в джоба си и изважда някакъв лист. Поставя го, сгънат, върху масата.

— Донесох ви това писмо.

Опитвам се да го попитам с вдигане на вежди.

— Това е вашият подпис. Адресирано е до дъщеря ми. Сутринта, когато го намериха мъртъв в апартамента, беше върху възглавницата на Хуан Луис.

— А, да. Питам се какво ли може да е станало с писмото. Търсих го навсякъде.

— Да. Помислих си, че бихте желали да го запазите. — Сега се усмихва така, сякаш вече ме познава. — Вие сте много цинична. Не се тревожете. За какво? Вече нищо не може да се поправи.

Става, без да се сбогува. Сините очи ме гледат с тъга и съчувствие. Опитвам се да се усмихна и прибирам писмото. Високоговорителят:

— ... le départ de son vol numero 707... Paris, Gander, New York et Mexico... priés de se rendre à la porte numero 5.^[6]

Прибирам нещата си, нагласявам баретката си и слизам към изхода. Взимам в ръце багажа, тоалетната чанта и пропуска между пръстите, но успявам от вратата до стълбичката на самолета да скъсам писмото и да хвърля късчетата на студения вятър, на мъглата, която може би ще ги отнесе до езерото, където се гмуркаше ти, Хуан Луис, в търсене на един мираж.

[1] Слято произнасяне на „господине“ и „госпожо“ (фр.). — Б.пр.

↑

[2] Картини, изработени с гваш (фр.). — Б.пр. ↑

[3] „Смешна драма“ (фр.). — Б.пр. ↑

[4] „Децата на рая“ (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Пристигнахме, госпожице. Самолетът излита след половин час (фр.). — Б.пр. ↑

[6] ... пътниците за полет 707... Париж, Гандър, Ню Йорк и Мексико... се умоляват да се явят на гише №5. — Б.пр. ↑

НА МОРСКАТА ЗМИОРКА

На Хулио Кортасар

Подофицерът, облечен в бяло, протегна ръце към нея. Исабел се изчерви при докосването на косъмчетата по ръката на младия и сериозен англичанин, който я посрещна с „добре дошли“. Моторната лодка потегли с тихо боботене. Исабел седна на влажната пейка с брезент, видя как осветеният център на Акапулко се отдалечава и усети, че най-сетне пътешествието бе започнало. Притихнал залив се стелеше около белия параход. Среднощният бриз развя шалчето, което жената връзваше под брадичката си. Докато изминаваха късия път от вълнолома до кораба, закотвен в неосветеното огледало на тропическата нощ, Исабел си представи, че е изоставена сама на пристана при продавачите на съмнителни сладоледи, гребени от черупки на костенурка и пепелници от седефени миди. Но лицето ѝ остана все тъй безразлично, едва докосвано от солените пръски на пенестите вълни. Отвори чантата си, извади очилата и набързо прегледа документите за пътуването, неочаквано обзета от страх, че ги е загубила завинаги, но и с непознатия до този момент стремеж това безпокойство да я отърве от спомена, който оставаше на брега, вече далечен, с мигащи светлини. Паспорт. Исабел Валиес. Бяла. Родена на 14 февруари 1926 година. Особени белези няма. Издаден в Мексико, Федерален департамент. Затвори го и потърси билета. Моторен кораб „Родезия“. Отплува на 27 юли 1963 г. от Акапулко за Балбоа, Колон, Тринидад, Барбадос, Маями и Саутхамптън. Имаше нужда от тази дълбока и свободна въздишка. За сетен път очите ѝ се отправиха към брега. Полюшвайки се, лодката спря до стълбичката от дясната страна на кораба и подофицерът отново ѝ подаде ръце. Исабел си свали очилата, пусна ги в чантата и преди да стъпи на стълбичката, разтри с пръсти носа си и решително избегна съприкосновението с младия офицер.

— Четиридесетгодишна, не особено красива; как ще я наречеш?

— Dowdy, I guess.^[1]

— Не, не е такава. Има друга дума, означава нещо като излязла от модата елегантност — сещаш ли се?

— Добре де, нали няма да я сложиш на моята маса.

— Разбира се, че не, Джек. Вече те познавам. В никакъв случай.

— Добре, мисля, че в това да си главен камериер винаги има нещо подозрително.

— Няма нищо общо с подозренията, Джек. Свързано е с добре известни факти.

— Продължавай да се усмихваш, глупако, накрая ще взема да ти дам хубав бакшиш.

— Какво? Хайде изчезвай. Аз си знам мястото, ти също трябва да знаеш твоето.

— Искам само да бъде по-демократичен, Били. Помисли, че за пръв път след осем курса на „Родезия“ като камериер мога да си платя билет за първа класа и да ви карам да страдате, както преди пътниците ми причинявах мъки на мен.

— Стой си тогава на мястото, а аз — на моето.

— Къде ще я сложиш?

— Чакай да видя. На някоя маса с хора на нейната възраст. Не зная дали говори английски. Все едно. Може да я сложа на маса за двама, с оная другата стара мома. Може пък да им е забавно заедно. Да, двадесет и трета маса. С мисис Дженкинс.

— Разбираш ми сърцето, Били.

— Изчезвай оттук, палячо такъв.

— И да се скараш на Лавджой. Кажу му, че когато поръчвам сутрешния си чай, искам истински чай, топъл чай, а не водата, с която долу мият съдовете.

— Хайде! Ще те видя пак на палубата на екипажа, Джек.

— You jolly well won't.^[2]

Камериерът Лавджой ѝ даде ключовете и Исабел започна да разопакова багажа си. Спря с някакво тъжно усещане: апартаментът,

магазинът, Марилу, леля Аделаида, обедите в Санборнс. Меланхолията я накара да седне на леглото и да се загледа вяло в двата разтворени куфара. Надигна се и излезе от каютата. Почти всички пасажери бяха слезли да разгледат Акапулко и нямаше да се върнат преди три сутринта. „Родезия“ щеше да вдигне котва в четири часа. Исабел използва времето, за да обиколи пустите салони, без да си дава сметка все още за новостта наоколо ѝ или може би усещайки я, но с желанието да не мисли за екзотичната обстановка, която ѝ предлагаше този плаващ свят, самостоятелен, подчинен на закони, напълно различни от тези, които регулират поведението в неподвижните градове. В действителност залите не представляваха нищо друго, освен подражание на британското схващане за удобство, а *home away from home*^[3], но басмените пердета, дълбоките кресла, картините с морски сцени, канапетата, облечени с щампирано холандско платно, и облицовката от червено дърво започнаха да се превръщат за Исабел в белези на нещо непознато и ослепително. Отвори една стъклена врата, излезе на *Promenade Deck*^[4] и за първи път доби представа за мириса на един кораб, за своеобразната смесица на дъх от катран и боя, мокри въжета и смазани панти, който разкрива за обонянието дръзката необичайност на морския живот. Басейнът, покрит с мрежа от влакнести въжета, напомняше на грамадна примка, осветена от лампите в мозайката; а останалата по дъното морска вода бе замряла и неподвижна и излъчваше остър солен мирис, който Исабел вдъхна, без все още да е сигурна, че първият повей на новия живот нахлува в ноздрите ѝ и я принуждава, против нейната воля, с уплаха да признае самотата си.

Ритмичен шум я привлече към носа на кораба. Там, както от терасата, оградена с бели тръби, видя как младежите от вахта свиреха на акордеон и пиеха бира: голи до кръста, боси, с тесни ленени панталони, те тананикаха стара шотландска песен, със силни въздишки, притворили очи от романтичната мелодия, която неусетно се превръщаше в пресеклива, бърза и безцелна пародия от весели лица, хитри погледи и кълчения под акомпанимента на звуците, издавани от крака, ръце и устни.

Исабел се усмихна и обърна гръб на буйната група.

Когато се приближи до бара в съседство с басейна, тя се поколеба.

Влезе и седна на една маса, покрита с вълнен плат. Очите ѝ заблестяха и тя приглади гънките на полата си, щом червенокосият барман изникна иззад бара, намигна ѝ и я запита:

— What is your ladyship's pleasure?^[5]

Исабел склочи ръце. Усети, че са влажни. Тайно ги прекара по покривката. Изкуствената ѝ усмивка прикриваше нервното ѝ и объркано усилие да се чувства удобно, като на познато място, заобиколена от познати. Искаше да избегне контакта с този мъж, който се приближаваше към нея с морковено кадифена глава, лишен изненадващо, смешно и ужасно от вежди, така че широката плоскост на челото му, белязано от сини лунички, стигаше чак до миглите. Мудността, с която барманът се приближаваше към нея, сякаш по този начин искаше да подчертае присъствието ѝ, пречеше на Исабел да си спомни името на някое питие и в същото време я навеждаше на мисълта, че никога не си бе поръчвала алкохол в бар. А човекът морков се приближаваше безпощадно и сигурно, за да изпълни едно често повтаряно задължение, но оголените очи, зениците с впръскана в тях злъч подушваха слабостта, смущението, избилата от притеснение пот на дамата, облечена в плетена блуза с къси ръкави и пола на шотландски карета, която потриваше едната си ръка във вълнената покривка на масата, а другата — във вълнения плат на скута си, преди отново да стисне влажните си длани и да изкрещи с невъздържан, нервен глас:

— Whisky soda... Without glass...^[6]

Барманът погледна учудено: с учудването на професионално засегнат човек. Тялото му застина в положението, в което го изненада заповедта на Исабел, и той отпусна рамене, поразен в изпълнение на дълга си от острия вик, издаден от тази склонена глава. Замижа, сразен в предишната си сигурност от тази нечувана досега молба:

— P'raps her ladyship would like a silver goblet... Glass is so common, after all...^[7]

Огнената глава се разтърси в бурен смях, със сбръчкана и луничава гримаса. Барманът вдигна салфетката към лицето си и с нея задуши пресекливия си кикот.

— Sans glace, s'il voul plaît...^[8] — повтори Исабел, без да поглежда бармана. — От леда ме боли гърлото.

Зачервеният човек се подаде иззад салфетката.

— О, госпожата е французайка?

— Не, не... мексиканка...

— Казвам се Ланселот и се надявам да ви обслужа, както ви се полага. Препоръчвам ви едно Southerly Buster: това е най-доброто против ангина и стига да се спазят пропорциите на сместа, алкохолът минава направо в кръвта. Ланселот, знаете, нали? За господата от кръглата маса.

Поклони се пред Исабел, бързо се завъртя на 180 градуса със свити колене и тананикайки, мина на четири крака под бара.

Сърцето на Исабел биеше силно. Остана да седи със сведен поглед, прикован в някаква неопределена точка на покривката.

— Искате ли да сложа някоя плоча? — попита Ланселот.

Исабел чу изливането на някаква гъста течност, църкането на изстискан лимон, свистенето на бутилка за сифон, професионалното, почти виртуозно разбъркване на сместа. Поклати утвърдително глава. Въздишката на Ланселот:

— Малшанс. Не можах да сляза на брега. Вие оттук ли сте?

Исабел поклати отрицателно глава. Ланселот постави една стара и издраскана плоча. „Doing the Lambeth Walk“.^[9] Исабел се усмихна, вдигна поглед и го насочи към бармана; изкрещя, закри очи с ръцете си, после ги сложи върху гърдите си при вида на физиономията на Ланселот с нова маска, чиито черти — разкривени и удължени — образуваха безформена маса с остри зъби и рибешки очи... Стана, катурна стола и се завтече навън, без да обръща внимание на виковете:

— Milady! Look here! Milady! Shall I have it sent to your cabin?^[10]

Спиртосаният морков изтръгна, сякаш това беше качулката на някой инквизитор, прозрачния чорап от лицето си. Сви рамене и смукна със сламката от виолетовата течност.

Исабел се спря в коридора — без дъх, без да знае накъде да тръгне, обърквана от номерацията на палубите и коридорите, и чак когато усети свежестта на възглавницата и бръмченето на вентилатора в своята каюта, се разплака и започна тихичко да повтаря имената, които щяха да я успокоят, имената на близките неща, на познатите, дете не я бяха предупредили, не й бяха попречили да се впусне в тази авантюра. И умората, и страхът, и тъгата я залюляха, приспаха я и я накараха да се откаже от идеята да грабне куфарите си и още същата нощ да се върне на сушата.

— Какво чувстваш, като напусна палубата на екипажа, Джеки боу?

— Повече самоуважение, жалък нещастнико Лавджой. Мога да се оплача на капитана.

— Само се опитай да ни изложиш. Наказанието ти е известно. Нали?

— Какво? Ще ме причакате в някоя тъмна уличка в Панама и ще ме биете, докато помоля за милост ли? И мислите, че после ще си мълча чисто по мъжки?

— Горе-долу това е. Ако не решим да ти обръснем червените къдрици а ла Мънди Райс — Дейвис.

— Забравяш нещо много просто, жалък идиоте Лавджой.

— А, така ли?

— Ами така! При мен няма морални норми. Ще ви предам и всички ви ще натикам в затвора.

— Чувствителност, това е, което ти липсва. Не само на теб, а и на всички тези марионетки, teddy boys^[11], безделници, хора без принципи. Преди добрият моряк струваше колкото солта на морето. Дано да дойде нова война, та да станете хора.

— Кого лъжеш, драги Лавджой?

— Добре, Джеки, всичко е заради миналото. Много мило, че не си сред нас.

— Мило ли? Като бясно куче си, задето трябва да ми прислужваш.

— Не, Джеки боу, не, знаеш, че винаги съм те обичал. Доста хубави мигове сме прекарали заедно. Още имаше жълто около устата, когато се запознахме. Наистина ми липсваш. Не ми разправяй, че не си спомняш...

— Тихо, проскубан папагал такъв. Шантажът е много мръсно престъпление и се заплаща скъпо.

— Не, Джек, не ме разбираш. Работата е там, че ме е страх сам да върша някои неща. С тебе, както преди, се чувствам в безопасност. Хората са толкова небрежни. Помниш ли мисис Болдуин с нейните фалшиви бижута, които...?

— Сбогом, Лавджой. Утре да ми донесеш чая топъл. Това е заповед.

— Чакай, чакай. Знаеш ли, новодошлата, южноамериканката, която се качи в Акапулко...

— Не искам нищо да зная. Ти си най-отвратителната сирена на седемте морета, чудовищен, дърт, плешив, жалък Лавджой.

— Ама тя е толкова небрежна, Джеки boy. Със свещ търси нашата намеса. Слушай: девет хиляди долара в пътнически чекове, да си чувал подобно нещо? Сложени там, върху шкафчето в каютата, като че ли са марули. Зелени и свежи. Готови за салата.

— Лавджой, наивнико. Подписите на пътническия чек трябва да бъдат еднакво подписани отгоре и отдолу. Не пише ли така в упътването? Safer than money.^[12]

— Джеки, Джеки, спомни си, когато фалшифицирахме...

— Стига! Само да чуя още веднъж зловонното ти грачене, ще те наклеветя, кълна ти се, че ще отнеса оплакването чак до капитана. Разговаряш с джентълмен. А един джентълмен винаги запазва приличие, сатана, беззъб вампир, мръсен плешив ястреб...

— А? А! Джеки boy! Ясен си ми вече. О, Джеки, да, как ме развеселяваш. Нападките ти винаги са ми доставяли толкова радост, знаеш го, нали? Но сега това е без значение, Джек, спомняй си за мен в твоето царство, както е казал Барабас, а, Джеки?

— Горещ чай, Лавджой. Заповядвам. Лека нощ.

Както бе заспала, тя не разбра кога корабът отплува от Акапулко, а следващата утрин — най-обикновена за парахода, на който се повтаряха ежедневните церемонии още от Сидни — за Исабел бе спокойно необикновена. От клатушкането на „Родезия“ бурканчетата и дребните вещи по тоалетната масичка се плъзгаха и се блъскаха едни в други. Камериерът влезе, без да чука, докато тя още беше в леглото, каза: „Good morning; I’m Mr. Lovejoy, your cabin steward“^[13] и постави върху коленете ѝ поднос с димящ чай, а през това време тя прикриваше гърдите си със завивката, прокарваше ръка по косите си, балансираше подноса върху коленете си и мислеше, че чужденците решително не зачитат женската интимност. След като изпи чая, се изкъпа във ваната с гореща морска вода и като се видя гола в тази зеленикава и

успокояваща течност, си припомни банята в интерната „Саградо Корасон“. Когато най-сетне слезе на палуба „С“, главният камериер се поклони, каза, че името му е Хигинс и че е на нейните услуги, отведе я на маса за двама и я настани срещу една петдесетгодишна госпожа, която ядеше бъркани яйца.

Представи се като мисис Дженкинс и поклащайки увисналата си гуша, ѝ разказа, че била учителка в Лос Анджелис, че веднъж на три години имала възможност да прави по едно пътуване по море със спестяванията си, но тъй като ваканциите били през лятото, никога не можела да улучи изискания за параходите и за слънчевите острови сезон, който бил през зимата, а пък Исабел бе принудена да ѝ разкаже, че имаше магазин на улица „Ница“ в град Мексико, от който се отделяше за пръв път в живота си, и това беше нейното първо пътешествие в чужбина, макар че имаше една много работлива продавачка на име Марилу, която щеше да се грижи с голямо умение за търговията. Магазинът заслужаваше особени грижи, понеже с много труд му беше създала репутация и клиентела не само от стари приятели — нещо естествено, — роднини и познати от почтени семейства, пострадали от революцията, но и от новобогаташките, на които това магазинче осигуряваше с добър вкус всички дреболии; а и, разбира се, приятна работа беше да избереш едно преспание, да предложиш едни ръкавици от агнешка кожа, да завиеш някое копирено шалче...

Госпожа Дженкинс я прекъсна, за да я посъветва никога да не си поръчва английска закуска, тъй като сухият овес и сушената херинга, които поднасяха британците, можеха да се приемат само като средство за повръщане против препиване:

— Няма да повярвате колко ракия може да изпие човек, ако не го видите със собствените си очи. Вие не обичате ли да пиете? — Исабел се засмя и каза, че тя живее много скромно. И че независимо от новостта и възбудата от пътуването, тъгува за навиците си. Все пак приятно беше да се събудиш и да отидеш от апартамента — в който живееше заедно с леля си Аделаида — в магазина, да влезеш в него и безмълвно да работиш с Марилу, толкова млада и опитна, да пресечеш улицата и да обядваш всеки ден в Санборнс. Леля Аделаида я очакваше в седем, разправяха си стари семейни истории и споделяха какво бе станало през деня, а в осем часа хапваха по малко. В неделя

ходеха на литургия, в четвъртък — на изповед, в петък — на причастие. А хубавото кино „Латино“ беше зад ъгъла. Хубаво беше.

Исабел поръча за закуска портокалов сок, пържени яйца и кафе. Мисис Дженкинс я срита под масата и ѝ каза да обърне внимание колко млади и хубави са келнерите.

— Един няма повече от двадесет и четири години и човек се пита каква е тази страна, която отрежда на своите младежи съдбата да сервират маси, вместо да ги изпрати в университета; с право загубиха всичките си колонии.

Исабел се готвеше да продължи своята история, но успя само да вдигне салфетката към устните си и хладно да погледне американката.

— Нямам навика да говоря за прислугата. Само да покажеш интерес към тях и веднага се приравняват с тебе.

Госпожа Дженкинс смръщи вежди и стана, казвайки, че ще отиде да вземе „своя вестник“:

— Шест обиколки на „Promenade Deck“ правят една миля. Човек трябва всеки ден да ходи, иначе ще му се затрудни храносмилането — сигурно. Good-bye, deary, ще се видим на обед.

Въпреки всичко Исабел отново се почувства защитена в компанията на внушителната госпожа, увита в плат, чиито щампи описваха идването на колонизаторите пуритани при скалата на Плимут, която сега се поклащаше към изхода на столовата, махаше с ръка за сбогом на всички сътрапезници и многократно повтаряше „deary“.

Усмихна се и бавно изпи кафето, с притворени очи. Слабите шумове в столовата — потракването на лъжичките в чашите, звънтенето на стъклените чаши, горещите струи димящ чай — я обгърнаха и най-сетне я убедиха, че е обкръжена от спокойствие, приличие и добър вкус, чувства, засилени от дългата и спокойна сутрин, прекарана в съзерцаване на Тихия океан от палубата, в пиене на чаша консоме, излегната на шезлонг, заслушана във валсовете на Лехар, изпълнявани от струнния квартет в големия салон, и загледана в качилите се преди нея пътници.

В един часа мина някакво момче, което чукаше по една маримба^[14], за да оповести обедата. Исабел слезе в столовата, разгъна

салфетката и докато четеше менюто, си поигра с гердана от перли. Избра си шотландска съомга, ростбиф и сирене „Чедър“, без да поглежда стегнатия келнер, очаквайки с известно напрежение неотменното и точно идване на госпожа Дженкинс.

— Hullo. My name's Harrison Beatle.^[15]

Исабел престана да изстиска лимона върху зачервеното парче и се озова срещу обгорял от слънцето мъж с позлатена коса, срасана на път и пригладена по черепа; видя изящния профил, тънките устни, сивите и усмихнати очи, които разчупваха церемониалността на малко скованата стойка; русият младеж бе дръпнал стола и очакваше знак от Исабел, за да седне.

— Навярно има някакво недоразумение — успя да смънка Исабел. — Тук сяда госпожа Дженкинс.

Мистър Харисън Бийтъл зае мястото, разгъна салфетката върху скута си и с бързо движение издърпа маншетите на ризата си на сини райета и разкопча бялото си ленено сако.

— Разместване. Случва се непрекъснато — каза той с усмивка, докато разглеждаше листа. — В тази столова главният камериер е нещо като Йехова. Открива сходните характери. Премахва несъответствията. Приемете го като шега: навярно вашата приятелка се е оплакала от вас, поискала е смяна...

— О, не може да бъде — каза сериозно Исабел на своя лош английски. — Та ние се разбирахме чудесно.

— Отдайте го тогава на това, че главният камериер знае всичко. Don't know what's becoming of these ships. Rotten serwice nowadays. Voy!^[16] Ще пийнете ли малко вино? Не? Също като на госпожата и половин бутилка „Шато Икем“.

Отново ѝ се усмихна. Исабел сведе поглед и набързо изяде съомгата.

— Suppose we ought to be properly introduced. Pity you didn't show up at the Capitain's gala the other night.^[17]

— Не, едва снощи се качих в Акапулко.

— О, латиноамериканка?

— Да, от Мексико сити.

— Харисън Бийтъл, Филадельфия.

— Исабел Валиес. Имам къща на улица „Хамбург“ 211. Госпожица Исабел Валиес.

— А, значи пътувате без опашка? Мислех, че латиноамериканците са много строги и винаги намират по някоя дама с ментилия, за да придружава госпожиците. Не се притеснявайте. Keer an eye on you.^[18]

Исабел се усмихна и за втори път през този ден разказа историята на своя живот. От една кръгла маса за четирима сбръчканата ръка сякаш изсвири един акорд във въздуха и ѝ извика: „О-о, скъпа“; Исабел отново се усмихна, от което веднага се изчерви и продължи да разказва как леля Адела я бе убедила да си почине, след като петнадесет години бе ръководила магазина за подаръци; но сега ѝ беше мъчно за нейното хубавичко магазинче, цялото украсено в злато и в бяло, а от друга страна, ѝ беше чудно как тези дребни занимания — сметките и спестяванията — да поръчваш, да подреждаш и да продаваш шалчета, запалки и обикновени гердани, чанти, гримове и малки луксозни предмети, можеха да запълват живота и да се превърнат в необходимост. Навярно причината за тази нейна привързаност бе, че след смъртта на баща ѝ и майка ѝ — Исабел още повече сведе погледа си — някои добри приятели на семейството я посъветваха да вложи в магазина всичко, което те ѝ оставиха; е, добре, малкото, което ѝ оставиха. Загорелият от слънцето мистър Харисън Бийтъл я изслуша, подпрял глава на ръката си, със замъглени от Benson & Hedges^[19] очи.

Верен на девиза, според който победата при Ватерло се дължи на тренировките по спортните площадки на Итън^[20], всеки английски пътнически параход наподобява грамадно плаващо състезателно поле, в което сякаш всички учреденски наредби тайно са обсъдени от една армия подофицери, натоварени с организацията на игрите, дългокраки госпожици в бели екипи, моряци в широки панталони и раирани фланелки и други лица, малко или много лишени от съзнанието за своето пародийно сходство с героите на Гилбърт и Съливан, за да бъде превърната в патент британската традиция на феърплей и посредством кръстоносни набези, като максимално се използва краткото пътуване, отредено от Провидението, да се втълпи на нещастните кореняци, че за пръв път влизат в контакт с Албион. Без съмнение спортният дух, установен по палубите на „Родезия“, изискваше описания, валидни за

най-стриктните британски обществени места, но далеч от мисълта да бъдат приемани с пренебрежение; дали имаше един-едничък офицер или пътник, който да не си дава сметка, едновременно съзнателно и гордо, че е пример за действия и държане, срещу които напразно, в продължение на сто години, се бяха притъпявали остриетата на мечовете на присмеха? Друга е тайната: англичанинът изгражда външно своя карикатурен образ и го показва пред хората, за да може вътрешно да се радва, под прикритието на обществените места, на разнообразен, таен, собствен и ексцентричен живот.

— Да се качим при игрите на крикет — щеше да каже мистър Харисън Бийтъл следобед, подходящо облечен с бял фланелен панталон и фланелка с тъмнозелени биета.

— Хайде да гледаме състезанието по плуване за деца — щеше да каже сутринта мистър Харисън Бийтъл, извънредно спортен, с бяла хавлиена риза.

— Не сте ли гледали как се танцува шотландски рил? — щеше да каже след това мистър Харисън Бийтъл, в син блейзър с герба на „Тринити колидж“, избродиран на гърдите, на влизане в танцувалния салон.

— Днес е борбата за първото място в шампионата по тенис на палубата — щеше да каже някоя друга сутрин мистър Харисън Бийтъл, с поло, къси панталони и червени чорапи.

— Довечера ще се проведат конните надбягвания в lounge^[21]. Аз съм за Оливър Туист и ви запovedвам от солидарност да заложите една лира за него. — Смокинг с тъмни ревери и лачени обувки.

Без много да се замисля, Исабел стигна до убеждението, че да ходи на различните състезания, дори и да не взема участие в тях, бе нейно естествено задължение на пътник от кораб под покровителството на знамето на Униън Джек. С господин Бийтъл до себе си, тя, неизменно облечена в обичайните си дрехи (блуза или пуловер в пастелни цветове, гердан от перли, плисирана пола от тергал, найлонови чорапи, ниски обувки — единствената отстъпка за ваканционния дух), обиколи всички палуби, качи се и слезе по всички стълбички, стопли всички столове, присъства на всички състезания на единадесеторките по крикет, получи леки ревматични болки на шията, гледайки турнирите по тенис, сетне стигна дотам, че взе да приветства с викове отбора на туристите по време на разгорещената му борба за

въжето срещу отбора на екипажа, който, предварително предупреден, се оставяше да бъде изтеглен зад бялата черта.

— Горев главата!

— Предайте се!

— Характерът ще реши победата.

— Срамота! Измерете отново двадесетте и два ярда между двата отбора!

— Господин Бийтъл играе като боулер на „Зелените“ от Шърудския лес.

— Хайде, мис Валиес, хванете партньора си през кръста и дръжте горе лявата си ръка.

— Хубав спорт.

— Хубава си! — й пошепна мистър Харисън Бийтъл, притискайки я до гърдите си след края на шотландските танци, когато до започването на концерта от стерео плочи в същия танцувален салон оставаше половин час.

Не се изчерви. Исабел вдигна ръка към бузата си, сякаш за да запази дъха на мистър Харисън Бийтъл; младият американец показваше блестящите си зъби и разглеждаше програмата за концерта: увертюри от Масне, Верди и Росини.

— Да пием ли чай преди концерта? — предложи мъжът.

Исабел се съгласи.

— Твърде много сте англичанин... казвам, за да бъдете американец — промълви тя, докато Харисън избираше пасти и ги нареждаше върху един поднос.

— Филадельфия. Мейн Лейн. Скрантън 64 — усмихна се Харисън и се нареди на опашката за чай.

Погледна Исабел с насмешка в очи. Схвана, че госпожицата не разбира нито един от намеците му.

— И голяма част от детството — в Лондон с родителите ми. Видях Гилгуд в „Хамлет“. Видях как Едуард се отказва от трона. Как Чембърлейн се завръща от Мюнхен със своя чадър и мокри документи. Видях Ана Нийгъл в хиляда филми за шейсетте славни години на Виктория. И Беатрис Лили да пее закачливи песни. И Джек Хобс да печели шампионата по крикет в Лордзе.

— Господине, Грейс беше и винаги ще си остане най-големият играч на крикет, когато Англия е родила — каза, обръщайки се към

него, един як господин с побелели мустаци, сресани към ноздрите.

— Хобс бе славата на Съри — намеси се друг господин, дребничък, отблъскващ и с грамаден транзистор под мишница, почесвайки бялата си брадичка.

— Местните величия на Съри не представляват интерес за нас, които живеем близо до Глостър — изрече високопарно господинът със сресаните мустаци.

— Бристол ли? — полюбопитства мъжът с брадичката.

— Блейкни — мустакатият вдигна гневно глава. — Forest of Dean. On the Severn!^[22] Истински разкош, господине.

— Това не трябва да бъде пречка, за да пийнем по нещо — изкашля се дребничкият човек и отвори своето портативно радио, за да покаже половин бутилка коняк, пъхната на мястото на батериите; извади я, отвори я и я поднесе на господина от Глочестър бързо и ловко; с поклащане на глава последният прие струята питие в чая и двамата избухнаха в смях.

— Довечера ще се видим в „Пул бар“, Томи — изръмжа онзи от Глочестър.

— Непременно, Чарли — отвърна другият от Съри и отново опакова бутилката си, като намигна на Исабел. — Ако не ти харесват крушите, не друсай дървото.

— Мислех, че се карат — каза Исабел полуусмихната. — Симпатични са!

— Приятелството е забранено! — рече Харисън с много сериозна физиономия. — Едната половина от англичаните са най-скромните хора на света, а другата — най-пропадналите.

Седнаха в салона за писане и засушукаха.

— Как познавате света, господин Бийтъл.

— Наричайте ме Хари. Като моите приятели, Исабел.

Исабел млъкна и се заслуша в един писец, скърцащ по твърдия син лист.

— Да... Да, Хари...

А останалите кашляха, прелистваха книги, надписваха пликове.

— Хари... Прекарах толкова добре с вас... Простете... Сигурно ви изглеждам много... много лековерна, както казваме в Мексико... Но... Но отначало си помислих, че ще бъда много самотна... или... че няма да има с кого да разменя една дума... нали знаете...

— Не, не разбирам. На мен също ми беше много приятна вашата компания. Мисля, че вие несправедливо се подценявате.

— Мислите ли? Наистина ли... мислите?

— Най-приятната жена на кораба, за мен. Благородство...

— Аз?

— Да, благородство и скромност. Много съм щастлив до вас, Исабел.

— Вие?

Исабел несъзнателно извади дантелената си кърпичка, пъхната между китката и кадифената каишка на часовника, избърса влажните си длани и бързо излезе от салона.

Тези сини сенки; не, не, не, нали винаги са ѝ казвали, че най-хубавото у нея са очите ѝ; не е нужно да им придава блясък; но може би малко черно на клепачите; къде ли е, боже мой, не е възможно да е загубила молива за вежди; защо ще забрави него, а ще вземе това смешно шишенце със сенки, което никога не употребява? Мистър Лавджой, мистър Лавджой, звънецът, не знае какво да прави, защо звъни и чака идването на мистър Лавджой — плешив и с голям нос, за да го помоли да се качи до магазина и да ѝ купи, ако обича, един молив за вежди, половин корона — задръжте остатъка; и ролките, дали косата ѝ ще стане навреме, не, влажна е, каква идиотка, да си измие главата два часа преди вечеря, във фризьорския салон винаги има много хора, трябва да си запазиш ред двадесет и четири часа предварително — ох, ох, поне парфюмът ѝ е хубав — „Ма Гриф“, много добре се купува в магазина, но вечерната рокля, дали Харисън ще я хареса — не, Хари, прощавай. Дали нямаше да е по-добре с малко деколте, кой знае, дрехите с гръцка кройка винаги са елегантни, това се знае, казват го всички дами, които идват в магазина — гръцка кройка; благодаря, господин Лавджой, да, точно такъв исках, благодаря, задръжте остатъка; можете да си вървите; не е ли попрекавила с фон дьо тена, казаха ѝ, че рапсаке не ѝ стои добре, че кожата ѝ била много хубава, естествена, ох, ох, пръстите ѝ са омацани с тъмнорозов грим, ай, ай, никога няма да се приготви, шишенцата се движат в ритъма на кораба, нищо не стои спокойно, кутията Клеепех пада на пода, течността за навлажняване на молива се разсипва от капачката върху скута ѝ, изцапва чорапите ѝ и тя трябва да стане, при което почти изкрещява, вдига ръце към бедрата си, но сега пък се омазва с лепкавия фон дьо

тен от пръстите; с викове, без да може да се овладее, драци по огледалото с мръсните си ръце, покривайки го със следи от пръсти, розови, с цвета на плът, докато накрая слага и двете си ръце върху огледалото и размазва всичко, хълщайки, изтръгва ролките, плачейки, помита с ръка всичко от неудобната и тясна масичка, помирисва смесицата от пръснати, празни и размазани чернила, парфюми, сенки, пудра, руж, увесва нос, съвзема се, поглежда се в замъгленото огледало, с бразди от сълзи по грима, отваря бурканчето с крем, с една книжна салфетка почиства следите, почервява от срам, взима самообръсначката, вдига ръка и леко се насапунисва под мишниците, обръсва късите косъмчета, избърсва се с един влажен пешкир и иска да си сложи дезодорант — къде ли е? Да го потърси — най-напред под табуретката пред огледалото, после на колене из тясната каюта, да събере всички неща. Хари, Хари — няма да се приготвя навреме, няма да изглеждам добре, ох, Хари, Хари...

— Времето минава бързо. Преди четири дни вдигнахме котва от Акапулко, а утре ще пристигнем в Панама. Къде ще слизаш?

— В Маями. Оттам трябва да отлетя за Мексико. Така е според плановете, така...

— И може би никога вече няма да се срещнем.

— Хари, Хари...

— Всеки ще се завърне в своята страна. Задължения. Ангажименти. Ще забравим това пътешествие. И още нещо — няма да му отдаваме значение. Ще ни се струва, че е било сън.

— Не, Хари, това не.

— Тогава?

— Но аз зная толкова малко за вас... за теб...

— Харисън Бийтъл. Тридесет и седем години. Кълна се, макар да изглеждам по-млад. Роден във Филаделфия, Пенсилвания, САЩ. Католик. Републиканец. Гротън, Харвард и Кеймбридж. Къща с четиринадесет помещения в града. Една барака в резервата за лисици. Ценни предмети. Маслени картини от Сарджънт, Уистлър и Уинслоу Хоумър. Едно емджи, стар модел. Скромни: костюми при Братя Брукс. Порядъчни нрави. Обича кучетата и конете. Отдаден на майка си, очарователна шейсетгодишна вдовица, силен характер и отвратителна

памет. А ето и тъмната страна: десет часа на ден в кантората. Борсов агент. Доволна ли си?

— Аз... аз не... Живели сте по-приятно, казвам. Леля Аделаида казва, че по нейно време всичко е било с много блясък — празниците, хората, всичко. С мен вече не беше така. Ходех в училището „Сакрадо Корасон“ и след това, впрочем... младежите никога не са ме посещавали, но и аз никога не съм ги очаквала. Момичетата говореха за тези неща и аз си мислех, че това са чисти измислици. Но всичко бе хубаво, не е ли така? Не мисля, че моят живот е бил много по-различен от живота на останалите хора, разбирате ли ме... Хари... Хари...

Никога съмнението не бе изразявано с по-гореща сигурност, никога с подобни думи, никога с името на страха или на блаженството, с които имена можеше да бъде назован и слабият и вледенен гръбнак, чувствителен към точните върхове на пръстите, които галеха гърба й: голия й гръб, би могло да се каже, понеже такъв бе допирът на пръстите на Хари до бледосиния, закопчан на гърба вечерен тоалет на Исабел, обсипан с хиляди изгубени звездици; съмнение и сигурност, страх и блаженство — това бе студената пот, безобидна, усещана като нещо извън тялото, с усмивка, чужда до упорство на порядъка и предпазливостта; това бе топлият трепет, който разрушаваше, за да ги направи по-осезаеми, пулсиращите и топли вени, които се изкачваха с туптене, докато докоснеха кожата; това бе сухият и лепкав вкус на езика, притиснат до нежното и мехуресто небце. Беше умората на ръцете, положени върху раменете на Хари. Безжизнената тежест на краката по несъзнателния път през танцувалния салон, слабо осветен от сините разсеяни светлини по тавана. Далечното пулсиране на музиката. Отсъствието на лицата, които се въртяха около нея, свенливо отпусната в ръцете на Хари; тя, която издаваше напред брадичка, за да докосне ревера на Хари, тя, която гушеше глава до врата на Хари и неговия дъх на лавандула. Исабел напразно потърси господина с белите мустаци, несимпатичното човече с посивялата брадичка, калифорнийската учителка в червен сатен, която се носеше, размахвайки пръсти, и шушнеша „о-хо“, русия младеж, който толкова пъти мина покрай тях, като я гледаше настойчиво и от време на време й намигаше, докато те с Хари се въртяха, с приливите и отливите на музиката, в ритъма на своите сърца.

— Ела, Исабел, да отидем на палубата.

— Хари, аз не трябва. Аз никога...

— По това време няма никой.

И флуоресциращата следа на кораба, топлата пяна в неподвижната нощ със своето залутано живачно вълнение увлече към витлото спомена за леля Аделаида и Марилу, за магазина на улица „Ница“ и апартамента на „Хамбург“, изтри ги и ги превърна в тънки ивици море, преди да ги откъсне, да ги изхвърли в мрака и да остави Исабел, изгубена, слаба, изпотена, със затворени очи, полуотворени устни и горещи сълзи, в ръцете на Харисън Бийтъл.

— Как беше сватбата, Джек?

— Романтична, Били, романтична като в стар филм на Филиз Кауърт.

— Но не поканиха никого, а?

— Не, само двамата, в една църква близо до Хилтън. А аз зяпах иззад една колона. Тези неща ме вълнуват.

— Карай по същество.

— Много искаш, а в замяна не даваш нищо. Спомни си, че вече не сме равни.

— Кога сме били? Вече ти казах, пак ще миеш клозети.

— А дотогава?

— Добре. Ще кажа на Ланселот да ти задели една бутилка „Гордън“.

— Това вече са думи на място, Били.

— Макар че маймуната и в коприна да се облече...

— Как го разбра? Да, беше облечена в бяла коприна, с було от много тънък муселин.

— За тебе се отнасяше, глупако.

— Били, you're a blooby bastard.^[23]

— Добре де, искаш ли бутилката или не?

— Бутилка ракия. В сравнение с тебе старият Скрудж беше самата невинност. Мога само да черпя приятелите си, докато се свърши бутилката. Мислиш ли, че това подхожда на тежестта ми на господин?

— Малко ме интересува. Казвай.

— Ами тя през цялото време беше много зачервена и плачеше. Мистър Бийтъл беше олицетворение на самото достойнство със синьото си сако и бял панталон, сякаш за да заслепи всички дами на Брайтън.

— Е, мистър Бийтъл е истински господин. Почти като англичанин е. Добро момче, ако питаш мене, и не ме е срам да го кажа. Само че изглежда много по-млад от нея.

— Нямах сърце ти, казвам ти. Какво ли знае един стар, изсъхнал гуцлер като теб за любовта?

— Ей, бих могъл да те науча на едно-две нещица за любовта, но първо ще трябва да ти избърша сополите. По мое време...

— Хайде, свършвай с праисторията и ме остави да си заслужи бутилката. Казвам ти, на излизане от църквата се разигра една сцена. Тя не искаше да си свали булото, той се запъна и ѝ го смъкна без много увещания. Тя се разплака, стисна булото и го целуна, а той — непреклонен като някой проклет дворецов пазач. Хубаво начало на медения месец.

— Не чу ли какво си казаха?

— Не, глупако, нали трябваше да стоя по-надалеч. И после отидоха пеша от църквата до хотела, в тая панамска жегга, в която като че внезапно си запокитен в ада. От потта роклята на госпожата се бе залепила като опашка на гърба ѝ. А той — все същият, като някой лорд. Щом влязоха в хотела, тя се захвана да изпраца телеграми, докато той сърбаше на бара „Плантърс Пънч“, а всички ония дребосъци, облечени с волани, танцуваха под звуците на барабана.

— Защо не направят още една сватба на борда? Би било много забавно. Виждал съм много сватби на кораби. Капитанът има пълномощия и разни други неща.

— Тя е католичка, нали? Църквата е достатъчна.

— Откъде знаеш?

— Лавджой видя паспорта и документите ѝ. По католичка от Дева Мария. Страхотна еретичка, натъпкана с лири, шилинги и пенсове.

— И ти сега чакаш друг да ти я сготви, а ти да я опиташ? А?

— Ох, Били! Пусни ми ухото! Ох, дърт проклетнико, тебе ще взема да опържа!

— Няма да ти дам, чуваш ли, Джек? Ще те държа под око, знам всичките ти хитрини; или ще оставиш двамата добри, благоприлични и влюбени хора на мира, или ще разбереш на какво е способен Били Хигинс и не забравяй, че преди да стана главен камериер, двадесет години съм бил в екипажа и знаей да удрям в корема. Така че върви си по живо, по здраво и дръж правия път, иначе ще узнаеш защо името Гуендолин Ерофи ми е татуирано на гърдите. — Мамка ти, морски разбойнико.

„Родезия“ вдигна котва от Балбоа, натоварен с леко пийнали пътници, нарамили разни дреболии и дантелени покривки от индийските магазини на „Авенида Централ“, изтощени от кабаретата, пълни със синкав дим и касиерки мулатки, възбудени от червено-черното въртене по зелените килими, зашеметени от мигащите гълтачи на монети, замаяни от тропическата музика на органи, които продължаваха в тръбовидни цветни дъги срещу кръгли стъклени пръчки; успокоени, че са оставили назад жълтите и виолетови сенки на схлупените селца на Каледония, рахитичните, разнебитени дървени замъци, населени от коремести негърки, които вечер въртяха сините си слънчобрани, и са минали към окосените ливади и солидните къщи по канала и вдишвайки, главозамаяни, тихоокеанския бриз, се изкачват по стълбичката на закотвения параход.

— Thanks for the tip!^[24] — извика им шофьорът на таксито и прибави на испански: — Тук нямаме пари, ама не ни и трябват.

Харисън Бийтъл предложи ръка на жена си. И след един час шлюзовете на Мирафлорес, залени от сиво-зеленикава вода, се отвориха, за да приемат тържественото минаване на парахода, теглен от двете механични мулета, които се влачеха в нощта по черните и омаслени релси. И осветената „Родезия“, обречена напред към утрото, навлезе в шлюзовете на Педро Мигел и вече в хоризонталната светлина на раждащия се тропик, премина стриктно през "Ел Кортеле де ла Кулебрам, напомнящ на бял кинжал, който отстрани гъстата и разкошна гора от мангле^[25] и бананови дървета, които при най-малката небрежност щяха отново да нахлуят в следата от инженерната мисъл.

Оловната светлина проникваше през люка, когато мистър Лавджой, камериерът, се наведе, за да свали чаршафите от одеялата и да ги разследва, душейки като овчарско куче, с присвити очи. Застанал на вратата на каютата, Джек се разсмя, скръстил ръце. Мистър Лавджой нервно се изправи и продължи да оправя леглото.

— Каютата ли ще сменят? — попита Джек.

— Да. Лично капитанът им предложи семейната каюта. — Мистър Лавджой се изкашля и изтърси одеялото. — Имаха късмет. Двойката, която я заемаше, слиза в Колон.

— Да, истинско щастие. — Джек се усмихна и изстреля с пръсти фаса си към плешивата глава на Лавджой.

Усмихната, с разперени ръце, Исабел се завъртя из семейната каюта, лека, подтикната от една мелодия, която безмълвните ѝ устни се опитваха да възпроизведат. Босите ѝ крака усещаха гъделичкането на килима, протегнатите ръце докосваха завесите. Спря, ухапала единия си пръст, усмихна се и на пръсти се втурна към шкафа, където Хари подреждаше ризите си.

— Хари, може ли на борда да се получават телеграми?

— Безжичен телеграф, мила — каза Хари, смръщил вежди.

Исабел го прегърна със сила, която продължаваше да я изненадва.

— Хари, представяш ли си каква физиономия ще направи леля Аделаида, когато разбере? Знаеш ли? Когато видях, че имам достатъчно спестявания, започнах да мисля за пътуване, уплаших се да тръгна сама и леля ми каза, че бих могла да се изложя на риска някой приличен петдесетгодишен господин да се влюби в мен. Сега ще се запознаеш с леля Аделаида. Мирише на нещо задушливо. За колко ли време стига до Мексико една телеграма?

— За няколко часа.

Хари подреждаше ризите в първото чекмедже: на една купчина всекидневните, а на друга — спортните.

— А Марилу! Ще се зарадва, да, но и ще ми завиди. Как идиотски ще ми завиди!

Младоженката се разсмя и смъкна ръцете си към кръста на Хари.

— Мила, ако не подредим багажа колкото може по-скоро, каютата ще заприлича на битпазар.

Хари се опита полека да се освободи от ръцете на Исабел, спря се, погали я.

— Да, да, после — Исабел сгуши глава на рамото на съпруга си. — Защото това е нов живот... любов моя. — Спря се, за да прецени тези две думи, повтори ги, без да ги изговаря, помръдвайки устни.

Хари се наведе и прокара ръка по ризите, сякаш за да им осигури почивка и ред:

— Можеш да използваш поличките в тоалетната за твоите неща. Няма да има нужда да се навеждаш. Да разделим помещението на половина. Американските кораби са по-просторни, но трябва да привикнем.

— Да, да, да — затананика Исабел, пусна Хари и отново затанцува.

— Сега тоалетните принадлежности — измърмори Хари, отправяйки се към вратата на банята, следван на пръсти от Исабел, скръстила ръце отпред, играейки си със сянката на стройния рус младеж, който си разкопчаваше ризата и недоверчиво гледаше към тънката мрежа на отдушника.

— Можеш да вземеш аптекката — прибави той, — аз ще използвам масичката до ваната. По-безопасно е за твоите шишенца. — Отвори аптекката и поклати утвърдително глава.

Исабел мушна ръка в разгърдената риза на Хари, погали гърдите му, докосна влагата под мишниците, опита се да одраска гърба му, накара го да доближат глави пред огледалото и двамата погледнаха отражението на долепените си лица.

— Аз не знаех, не знаех, не знаех — каза Исабел и дъхът ѝ замъти огледалото. — Мислех, че момичетата лъжат. Срамувах се да ги слушам. Подигравах ми се, защото се изчервявах. Затова млъквах, когато влезех някъде. Запушвах устата си с ръце. И не говорех повече. Знаеш ли? Понякога гледах снимките от моето детство, след това се поглеждах в огледалото и през ума ми минаваше, че нещо се е случило, че вече не съм същата, че са ми останали само лъскавата коса, големите очи, кожата... Но устните ми като че ли бяха изтънели и носът ми се бе изострил... Най-сетне се отдръпнах. Забравих. Не научих. Разбираш ли ме, Хари?

— Прескъпа Исабел.

Исабел вдигна очи и видя, че тя и Хари гледаха в огледалото Хари. Жената прокара длан по бузите на мъжа:

— Трябва да се избъръснеш за вечеря. Добре би изглеждал с брада. Ще бъде почти бяла, толкова си рус.

— Грещиш. Пониква ми червеникава — Хари издаде напред челюстта си.

— Много жени ли си обичал преди? — Исабел чертаеше въображаеми вълни по голата гръд на Хари.

— Точно колкото е било необходимо — усмихна се младият съпруг.

— Мен никой не ме е обичал преди, никой... — Исабел целуна гърдите с къдрави косъмчета, а Хари рязко се отдръпна.

— Стига, Исабел! Стига самосъжаления. Поболявам се от хората, които се оплакват.

Хари излезе от банята. Исабел за пръв път погледна себе си в огледалото, свали очилата си и докосна устните си.

— Ще трябва да се понаучиш — каза с твърд глас мистър Бийтъл от кабината. — Знаех си, че в тропиците характерът се изражда. Сигурно не съм прочел внимателно Конрад.

— В тропиците... — повтори Исабел, без да успее да се погледне отново в огледалото. — Не, височината на град Мексико... Харисън, за втори път ме укоряваш, откакто се оженихме вчера...

Отвърна ѝ шум от отваряне и затваряне на кутии, дърпане на завеси, последван от дълга тишина. Исабел почака. Хари се изкашля.

— Исабел.

— Да.

— Извини ме, ако съм малко рязък. Бях възпитан строго. Но и ти също. Това най-вече ме привлече към теб. Твоята скромност и благоразумие. Само че си малко безхарактерна. Сега си моя жена и никога вече не трябва да се самосъжаляваш. Ясно ли е? Няма да търпя такова нещо. Съжалявам, но няма да го търпя. Съпругата на Харисън Бийтъл трябва да гледа света гордо, с вдигната глава, Исабел. Казвам ти всичко това, защото те обичам, Исабел. Прелестна Исабел.

Стиснала очилата с влажните си ръце, Исабел излезе тичешком от банята, хвърли се в прегръдките на Хари и заплака с благодарност, в която при всяко приглушено хлипане се сливаха физическите ласки в

тъмнината на каютата и милувките на душата, които, както през първата нощ, освобождаваха от греховния знак този неудържим трепет, тази тайно желана и неохотна влага и като завивките, внимателно отмятани от Хари в мрака, предлагаха свежест и задържаха топлота, защото в далечните представи на Исабел ръцете на Хари докосваха едновременно едно тяло и един дух. Значи това беше благословената любов, духовното единение, закриляната от тайнството плът. Напразно търси думи на благодарност. Напразно съчини още една телеграма до леля Аделаида, като я успокояваше, обясняваше ѝ, че е обичана — как да го каже? — както навярно са се обичали родителите ѝ, по същия начин. И тези мисли ѝ донасяха нежно успокоение, обгръщаха я в ярка светлина, със съзнанието, че друга сила, една обратна вълна от забравените още през юношеските години мечти, я хвърляше под черните вълни и я давеше, но в същото време ѝ давеше право да прошепне: — Щастлива съм, щастлива съм.

Исабел погледна часовника си, когато дългият понтонен мост се вдигна, за да пропусне „Родезия“. Корабът бавно навлезе в пристанищния залив на Вилемстад. Исабел си даде сметка, че отброяването на хода на дните бе спряло. До нея Хари се подпираше с лакти на избелялото дървено перило и гледаше как преминават върховете на холандските покриви на столицата на Кюрасао^[26], високите, почти отвесни покриви с два наклона, пренесени от Харлем, Гуда и Утрехт^[27], на този карибски остров, равен и горещ, по чийто слънчев небосвод преминаваха проникващите навсякъде облаци дим от рафинериите. Исабел го попита за датата и Хари, с много разсеян поглед, ѝ отвърна, че е неделя. Тя се засмя: вчера също ѝ бе казал, че е неделя и затова не бе погледнала часовника и чак сега разбираше, че всички дни приличаха на празник и че от Панама насам не бе обръщала внимание на часовника календар, който показваше часа, деня и месеца и чиято точност бе доказана от работното време на магазина на улица „Ница“. Преди неточността можеше да ѝ докара някоя глоба: понечи да обясни това на Хари, но се спря усмихната, той, бедничкият, имаше такава живописна представа за живота в Мексико — липсата на характер у хората от тропика, неомъжените момичета, придружавани от компаньонки с ментилия, неточността, земята на

бъдещето, невинността... Погали го по ръката и двамата продължиха да гледат бавното преминаване на сградите, тесни, с високи покриви от плочи и фасади в убити цветове, често увенчани със стари гербове. Бяха навлезли в пристанището и Исабел погледна към задната част на кораба, за да види как отново ще се задвижи целият, от край до край, старият мост с масивни понтони, докато на двата бряга се трупаше върволица от автомобили, автобуси, велосипеди и пешеходци. Чу се остро изсвирване, когато мостът пак докосна топлата кожа на паважа и шумът на мотори, клаксони, гласове и звънци се възобнови, сякаш тържественото преминаване на „Родезия“ бе наложило кратък отдих в живота на Кюрасао, сякаш, като се плъзгаше по спокойните води на залива и тихо ги цепеше, без да образува почти никакви вълни, белият кораб бе предизвикал чудотворното възхищение, унищожавано от всекидневието. Без да мисли за това, Исабел почувства отдалеч възхищението на тълпата от беззъби негърки и невъздържани стройни негри, потни венецуелци, студени чистоплътни холандци, лошо обръснати испанци и жени мелеси — разпасани, с отпуснати гърди и стегнати бедра, — които гледаха бавния и спокоен ход на парахода и накрая, сред знойните пристанищни улици, го обгърнаха с разноезичните си крясъци, тананикания и настойчиво предлагане на банани и тропически пъпеша, сладки картофи и кокосови орехи, домати и портокали, плодове от манго и манга^[28], паргос и корбиняс^[29], подредени надлъж по кейовете, продавани и от закотвени край брега лодки с покриви от зебло. Негрите, излегнати сред дълбоките сенки на корабите, използваша за дългите си следобедни почивки възглавници от касетки, пълни с дъхави плодове, и мърмореха заповедите си на отдалечените мудни негърки, с движения като от забавени кадри, които крещяха на възможните клиенти имената на стоките и се редуваха в тежката работа, като от време на време си поемаха дъх, за да сплетат с мъка късите си къдрави коси или да завържат на главите си черни и влажни от пот забрадки. Но неспокойствието на плуващия пазар, както и северната яснота на Хелфриплейн с губернаторските си къщи и статуята на кралица Вилхелма върху пиедестал в стил рококо, за Исабел, която ги обхождаше заедно с Хари, не контрастираха нито помежду си, нито пък с нейния минал живот, а просто бяха продължение на усещането за времето, спряло в часовника ѝ: неподвижното и забързано време на

един раждащ се, открит живот, който сякаш заличаваше завинаги действителността на нейното предишно съществуване. Изправеният гръб и младежката походка на Хари насреща ѝ, когато влизаха в Койкенстраат и вдъхваха аромата на тропическото кафе, бяха доказателство за този нов живот, в който ценностите, научени и възприети в продължение на всичките нейни години, изненадващо се сливаха с удоволствията от предварително забраненото и отхвърленото. Проследи с поглед движенията на съпруга си, видя го да се спира пред едно кафене на открито, да избира маса, да дърпа един стол и да чака тя да се приближи: Исабел спря с насълзени очи и гърлото ѝ неволно се сви. Този красив мъж със сиви очи, в които достойнството бе овладяло веселостта, този русокос младеж със стиснати устни беше нейният мъж с дълги сръчни ръце...

Докато пиеха капучиното, Исабел разказа на Хари, че това пътуване я карало да си припомня игрите от нейното детство, преди смъртта на родителите ѝ, когато всички живеели в една голяма къща, близо до „Тиволи дел Елисео“. На тавана в тази къща беше останал, още от времето на бащиното ѝ детство, нещо като гимнастически салон и братовчедите се събираха там през съботните следобеди. Момчетата използваша лостовете и халките, гредите и един голям обезглавен кожен кон за прескоци. Момичетата играеха мексикански игри, съвсем различни, винаги илюстрирани с поетични думи: Доня Бланка е затворена зад златни и сребърни решетки. Ще ступим една пръчка, за да видим Доня Бланка. Исабел повтори спомените си, припявайки:

*На змиорката, морската змиорка — морето,
откъде се минава ли — ето!*

Хари наведе глава и я помоли да повтори последния припев. Исабел запя, а през това време той превеждаше със склучени ръце и поглед, отправен към отвесния небесен простор на острова.

— The snakes of the sea. Quite. The sea-snakes. Oh, God.^[30]

И беззвучно се засмя. Плати сметката. Исабел посочи един магазин, чиято табела „Моки Джоб“ съобщаваше, че там се поправят часовници и бижута. Хвана с лявата си ръка китката на дясната и му

припомни, че нейният часовник бе повреден. Влязоха в магазина. Бижутерът, стар червендалест холандец с увиснали бузи, огледа часовника, отвори го и почовърка зъбните колелца, преди да го върне на Исабел. Жената си сложи очилата и започна да рови в чантата си.

— Колко струва? — попита. — Мога ли да ви платя в долари? Струва ми се, че нося само пътнически чекове.

— Един долар — съгласи се бижутерът.

Хари извади една банкнота и я постави върху тезгяха. Исабел остана с отворената чекова книжка в ръка, смутена, зачервена и накрая се засмя.

— Благодаря. Пак заповядайте.

— Извинявай — промълви Исабел. — Това е, защото винаги сама съм плащала. Забравих, Хари.

— Не се тревожи, скъпа. Ще свикнеш с брака. Кажки как е понататък твоята детска песничка?

*На змиорката, морската змиорка — морето,
откъде се минава ли — ето. Първите тичат,
изчезнаха вече, последен
последният остана далече.*

— Oh, God.^[31]

— Да, чувствам се така, като че ли отново ще започна да играя като момиченце. Оттогава не съм била щастлива, Хари.

— Признавам, че през първата нощ корабът ме изплаши — каза Исабел, докато внимателно раздипляше нощницата си, прибрана под възглавницата.

Хари, който бе легнал, пусна списанието „Форчън“ върху покритите си с чаршаф колене.

— Ами че този добър английски кораб е самото плаващо приличие.

— Да, сега го зная. Но тогава бях замаяна от навалищата. Гледай! Светлините на Кюрасао останаха далеч.

— Капитанът, така гладко обръснат, не ти ли вдъхва доверие? Преподобният англиканец? Почтената възраст на пътниците?

— Ох, протестантските свещеници ме плашат повече от оня луд барман...

Исабел се засмя. Хари се прозя. Тя погледна наскоро поправения си часовник, той пак започна вяло да прелиства списанието. Напомни му, че приближава време за вечеря. Той се извини и каза, че се чувствал като пребит. Тя стеснително наведе поглед:

— Хората ще коментират твоето отсъствие.

Хари протегна ръце и погали жена си по ръката:

— Кажи да ми донесат едно консоме и един сандвич. That's a nice girl.^[32]

— Ако искаш, да остана с теб.

Хари я погледна, навел глава настрана, с някакво лукавство в очите:

— Знаеш толкова добре, колкото и аз, че не искаш да пропуснеш нито една вечер.

— Да, наистина, само че с теб!

— Много добре. Отлично. Иди да вечеряш, тъгувай много за мен, разговаряй с хората, пийни една чаша, мисли какъв би бил животът без мен и когато вече не можеш да понасяш раздялата, дотичай в каютата и ми кажи, че ме обичаш.

Исабел седна до Хари и го прегърна през врата с въздишка:

— С теб всичко е толкова различно. Във всяко нещо откриваш веселата страна. А същевременно си толкова сериозен... Много съм щастлива и заедно с това — уплашена...

— Уплашена? — Хари вдигна глава и допря буза до бузата на Исабел. Списанието падна на земята. — Вече излизаме от залива.

— Никога не сме говорили за бъдещето.

— Непростима грешка. Ще дойдеш с мен във Филадельфия, разбира се.

— А леля Аделаида?

— Може да живее с нас. Ще стане добра приятелка с майка ми. Може ли да играе бридж?

— Ще ни бъде в тежест. Толкова е стара. И обича да налага свещената си воля. Ако не дава заповеди, не е доволна.

— Бедничката Исабел. Много ли те тормози?

— Не, не ме разбираш. Тя е щастлива по свой начин, а и аз — също, след като ме отменя в работата. Изобщо не се притеснявам. Аз нося отговорността за магазина, а къщата остава за леля. Освен това умее да се справя с прислугата. Това е нещо, което аз никога не бих могла да свърша. Мога да говоря с търговци, с данъчните, с всякакви от този род. Но не и с прислужниците. Слугините ме побъркват, Хари. Марилу е друга. Тя е от бедно семейство, но е почитателна, а вече се и облича по друг начин и си знае мястото. Веднъж се почувствах зле и слугинята, която имахме, се осмели да пипне челото ми, за да види дали имам температура. Изпитах ужасно отвращение. На всичко отгоре имат деца, без да знаят кой е бащата. Такива работи. Ужасно ми действат наистина.

— Исабел, обещавам ти, че слугите в нашия дом ще се движат незабележимо като летни облаци.

— Прощавай. Зная, че не обичаш да слушаш оплаквания. И как да се оплаквам? — погледна втренчено Харисън, с крива усмивка. — Като си помисля как бях възпитана. Монахините обличаха момичетата в зелени униформи с дълги ръкави и затворени яки. Къпеха ни, увити в дълги ризи. Трябваше да гасим светлината, за да се съблечем преди сън...

— Darling, вече е осем часът и още не си готова. Уверявам те, веднага ще започна да чета, на теб ще ти бъде мъчно за мен и ще се върнеш по-влюбена. И още нещо, Исабел. Трябва да превъзмогнеш този страх. Иди сама и поговори с пасажерите. Спомни си, че във Филадельфия ще трябва да водим обществен живот.

— Да, Хари. Имаш право. Благодаря, Хари.

— Hurry on now. That's a nice girl. ^[33]

— Спешна работа, мистър Джек — Лавджой се наведе почитателно, за да се приближи до ухото на младежа, който дъвчеше калкана на кръглата маса за четирима; шепотът на плешивия камериер се загуби сред глъчката от гласове, добре възпитани смехове и потракването на приборите по порцелана.

— Можеш да говориш, Лавджой.

— Съпругът не слезе на вечеря.

— Какъв съпруг, човече? Да не съм корабният регистър на гражданското състояние.

— Мъжът на латиноамериканката.

— А, онзи ли? Болен ли е? Викал ли е лекар? Преждевременна преумора, ясно ми е.

— Не, не, мистър Джек. Поръча консоме и сандвич с пастет. Току-що му го занесох.

— Добре, Лавджой. Можеш да си вървиш.

— Разбира се, господине, на вашите заповеди.

Джек се усмихна на своите сътрапезници, избърса устата си със салфетката и вдигна пръст.

— *Sommelier*^[34] — каза тихо на младежа с очилата, който галеше медальона, висящ на гърдите му. — „Дом Периньон“ на госпожата на двадесет и трета маса.

Подписа чека и отново се усмихна.

— Чудесно! — каза на Джек госпожа Дженкинс, когато русият младеж протегна врат и най-сетне се убеди, че бутилката в сребърна кофичка, покрита с влажни салфетки, бе сложена на масата на Исабел.

— Какво „чудесно“? — грубо промърмори Джек.

— Мистър Джек, как е възможно да бъдете такъв грубиян? — засмя се мисис Дженкинс. — Господа, защо търпим този размирник на нашата маса?

Англичанинът от Глостър изтупа реверите на белия си смокинг и приглади мустаците си, засукани нагоре.

— Демокрация, това е. Вие я искахте, но сега виждате какво представлява. Не съм и помислял, че мога да вечерям с бившия си камериер.

Засмя се гръмко, но Джек вече не го слушаше — с кръстосани под брадата ръце, следеше реакциите на Исабел, докато ѝ поднасяха шампанското.

— *Oh you wicked boy*^[35] — измърка мисис Дженкинс, приличаща все повече на хибрид между слон и котка. — Ако искаш, ще ти кажа. Тя се изчерви. Казва, че изобщо не е поръчвала шампанско с вечерята. Келнерът обяснява, че ѝ я изпраща младежът от кръглата маса в израз на уважение. Тя пак се изчервява. Ще помисли, че това е по случай скорошната ѝ сватба. Мистър Чарли, виждали ли сте по-неподходяща двойка от тази мексиканка и моя сънародник от Филадельфия?

Старецът с белите мустаци изръмжа:

— Размирници, без нищо свято, черноризци, stiliagha, pezem, rарагаzzi — те са болестта на века.

— Не бъди груб, Чарли — старецът с брадичката извади с великолепен жест една кост от калкана. — Rарагаzzi-те не са сърдити млади хора. Това са вид макарони.

— Ха, ха — засмя се, сега като слон, мисис Дженкинс. — Вече ви е ясно колко струва английската преса. Rарагаzzi-те са точно толкова спагети, мистър Томи, колкото и евнусите са мъже, макар че на пръв поглед са от едно тесто...

— Ох, затваряйте си устата де — изломоти Джек сред кисканията на тримата старци и миг след това отправи блестяща усмивка към Исабел, която я прие объркана, сведе глава и продължи да вечеря.

— Какво тогава е rарагаzzi? — каза мистър Томи, онзи от Съри, като опитваше филето от калкан.

Чарли: — Италиански войник с пера от петел на главата.

Мисис Дженкинс: — Египетска кокошка с пера от италианец на опашката.

Томи: — Средство за средновековно изтезание, което нажежено, е било вкарвано откъм опашката.

Чарли: — Опашката ли ще бъде темата на вечерта? Добре, да предположим, че хората се разпознават по опашката, а не по физиономията си.

Томи: — Добър ден, колко е разкошна опашката ви днес.

Мисис Дженкинс: — Ако сложите малко руж на опашката си, никой няма да може да ви устои.

Томи: — Как ще те разпозная на карнавала с тази маска на опашката?

Чарли: — Сега опашната хирургия може да те превърне в кинозвезда, ще те наречем Анус Циклопс.

Томи: — Ще ти купим монокъл за астигматизма на сфинктера.

Мисис Дженкинс: — И храненето ще бъде нещо неприлично и тайно, но ходенето по голяма нужда ще става в приятната компания от подобрани приятели.

Чарли: — В ресторантите ще има цукала вместо чинии.

Томи: — И келнерите, вместо да предлагат, ще получават.

Чарли: — Oh what a jolly world!^[36]

Джек удари с юмрук по масата:

— Shut your bloody mouths!^[37]

— А така! — изписка Томи. — Точно така. Да си затворим устата и да си отворим...

— А raparazzi са едни развратни копелета, които снимат циците на Анита Екберг — провикна се Джек и избухна в смях и всички започнаха да му пригласят в хор.

— Нищо не може да се сравни с това, да се смесиш с по-долните класи — прихна Чарли, като запуши уста и почервеня от смях.

— Навикът на викария — да гледаш ревниво към миналото, усещайки вкуса на мед в устата си, и да живееш в настоящето заедно с нашия сърдит англичанин и Щастливецът Джим — въздъхна дълбоко Томи.

— Salve, Британия! — Чарли вдигна чашата и се оригна. — Земя на изборите на стоическата лудост.

— Really, some people overdo it^[38] — заяви с леден глас една дама от групата, която последна напусна столовата.

— Salve! — повтори Томи, вдигайки своята чаша с презрителен поглед към дамата. — Този курвенски кралски трон, този остров с взети назаем ядрени скиптри, тази земя на величието, това кресло на Стивън Уорд, другия Идън Антони и demi-tasse, this happy breed of nymphs and kinkys^[39], тази кърмачка на ямайски здравеняци, този корем, оплоден от Батенберг, тази благословена земя, това кралство, тази Англия!

Томи се свлече на стола си и се опули срещу госпожа Дженкинс:

— Я да видим янките имат ли такава поезия?

Мисис Дженкинс величествено се изправи и запя, с увиснала гуша, а наоколо ѝ групите младежи, които присъстваха на представлението в празната столова, едва сдържаха смеха си:

— О, каааж, мо-о-жеш ли да видиш в светлината на утрото това, което толкова горди свалихме в последните отблясъци на здрача!...

Старицата драматично протегна ръка и лицевите ѝ мускули се изопнаха:

— Бум! В школото в Алабама отлетяха децата. Джаз! Семейство Дикенлиз налягаха в леглата. Прас! Бързо си намерете бърлоги, че не е глупав, ще ви продаде Роки. Дум! Джеки Паар е Омир същи, Фултън

Шиин — бавачка вкъщи. Б-р-р-р! Всички ни разплака кучето на Никсън, в Сан Куентин на шиш ще опечем Чесмън. Едно-две-три чукат най-накрая, на търга чук-чук чукат, а ти се моли да идеш в рая. Какво ни липсва, а? Небето ли искаш? Спилмън ти го дава. Чувства ли искаш? Послушай как Либерас свири на пиано. Приятели ли искаш да спечелиш и да имаш власт над хората? Подари милиони на Испания и Виетнам. На пирати ли искаш да играеш? Потопи се в Залива на прасетата. Култура ли искаш? Джеки украсява Белия дом. О, вчерашна невинност, о, дървени къщурки, о, пионери на далечния запад, о, нападения на индианците от племето сиукс, о, буколическа локва на Уолдън, о, лов на вещици в Салем: Милър, *thy name is Dimmesdale*^[40]. Да живее Линкълн — хубаво напудрен, да живее Грант — дезодориран, да живее Джеферсън — на клозета страшен. Да плюскаме, да плюскаме от щедрата земя. С носа на Дуранте душим своите лайна.

Като желатин, дебелокожо или дебела свещ, мисис Дженкинс се отпусна задъхана в прегръдките на Чарли: червендалестото ѝ лице срещна отворената уста на Исабел, седнала до Джек:

— Вие не пиете ли, бивша дево? — изстена мисис Дженкинс и припадна.

— Какво ѝ става? — извика Исабел. — Нищо не разбирам! Господине, бяхте много мил, но трябва да се прибирам в каютата си...

Джек нежно я задържа за лакътя:

— Трябва да ни помогнете за госпожа Дженкинс.

— Накъде с розовия цепелин на свободата? — заклатушка се Томи, вземайки портативното си радио.

— По-бързо я махнете от мен! — извика задъхан Чарли, който крепеше деветдесет и осемте драпирани кила.

— „Пул бар“ — викна Томи и размаха напред като дайре транзистора си със скритата бутилка.

Мисис Дженкинс отвори едното си око:

— Приличаш на Джордж, когато преминава Делауър.

— Река от уиски с айсберги! Независимост и революция по скалите! — изсвистя Чарли, хвана мисис Дженкинс под мишниците, докато Томи я хващаше за краката, и веселата армия, следвана от Джек и Исабел, замарширува към „Пул бар“.

— Човек може да се забавлява на борда, госпожа Бийтъл.

— Госпожа? А, да, да, госпожа Бийтъл. Добре, той каза... съпругът ми де, да се забавлявам... не знаех...

— Какво знаехте, госпожо Исабела? Мога ли да ви наричам Исабела?

Вратата на асансьора се отвори и всички криво-ляво успяха да влязат. Пиколото скри носа си, за да не се разсмее. Мисис Дженкинс бе подпряна като стена без основи от Томи и Чарли, които, от своя страна, търсеха опора в стихналата полирана клетка. Исабел и Джек останаха притиснати в един ъгъл.

— Казвам се Исабел, не Исабела. Вие откъде знаете?

Джек махна с ръка — жест на вдъхновение, на небрежно високомерие или равнодушно самодоволство:

— Исабела е по-романтично, по-латинско. Има списък на пътниците, нали?

— Освен това...

— Злоупотреба с доверието? Неуважение? Погледнете наоколо! Всички сме луди!

Исабел се засмя. Вратата се отвори и те минаха през салона, където пътниците, в непрестанна надпревара, играеха на въпроси и отговори. Водещият игрите задаваше въпроси по микрофона и отборите от двадесетина маси пишеха отговорите и номера на масата, а някой от групата изтичваше да остави листчето на масата на журито. Морякът с широки панталони отбелязваше точките на отборите на една дъска, а двамата старци, Чарли и Томи, мъкнеха благополучно мисис Дженкинс. Исабел и Джек ги следваха и мексиканката прикри едната половина на лицето си с чантата, а водещият попита:

— Кой измисли психоанализата?

Чарли се провикна:

— Монтгомъри Клифт!

А Томи изкрещя:

— Не е вярно! Един хитър производител на дивани.

А Чарли добави:

— Кое първо, дивана или психоанализата?

И двамата пуснаха мисис Дженкинс наред салона като чувал с картофи, прегърнаха се през кръста, заклатиха крака като танцьорки на канкан и зареваха с пиянските си гласове:

*Едип, Едип, ах, Едип бил един тин,
дето на майката светия празник
отпразнувал в сън чак до заниз.
Ах, Йокаста, Йокаста, Йокаста,
ах, майко, ти страстна,
своя син с челяд дарила,
признала си тя, че ги родила.*

Органистът засвири музика от Офенбах, а Чарли и Том вдигнаха припадналата и сред смехове и ръкопляскания тичешком излязоха от осветения салон и ето ги в сумрака на „Пул бар“, където мисис Дженкинс най-сетне бе положена върху едно високо столче пред бара и подкрепена от бармана Ланселот, докато Томи превземаше пианото и удряше по клавишите откъслечни изблици от Дебюси, а Чарли нареждаше с ясен глас, облакътен на бара: — Ще има още да те побърквам, Ланселот! Среднощен мазнико!

Мъжът с морковената глава се усмихна, показвайки едни черни изкуствени зъби:

— Champagne and stout, M’Lord...^[41]

— Blast it!^[42] — Чарли тропна по бара. — Скарлет О’Хара!

Барманът се засмя с изкуствената гнилоч в устата, наведе се, изникна с позлатено пенсне и светкавично разбърка уиски, лимонов сок и една кутия смлени малини в шейкър, пълнен с натрошен лед, и го размаха пред почервенялото и освирепяло лице на Чарли.

— Зад борда, Ланселот, зад борда! Ясно е, че човек с теб не може да се разбере! Губиш си времето на тази черупка с украински преселници! Марли, Фонтенбло, Уиндзор, Петерхоф, Сан Суси, Шьонбрун, Сарди, Робер Ватие о-з-Ал, световните дворци и княжеските уста хвалят услугите ти... Щурец! Grass-Hopper!^[43]

Ланселот отново се наведе, този път се показа с цилиндър и монокъл с черна копринена лентичка и изсипа в друг изстуден шейкър унция чист каймак, още една — какаов крем и трета — ментов крем; предложи студената чаша на разгорещения Чарли. Пред трите смеси — черната, червената и зелената — онзи от Глоучестър не продума: сръбна от трите подред, без да докосва чашите, като изцапа белите си

мустаци, докато, леко опиянен, се оказа с цветовете на някаква все още неосвободена нация по устните си.

— Един Аламо... — успя да промълви, преди да се строполи завинаги — в чест на нашата мексиканска гостенка...

Исабел, седнала до Джек, встрани от пианото, пое високата чаша грейпфрут с уиски.

— Remember the Alamo?^[44] — попита, премигвайки с очите си без вежди, барманът с фригийска шапка на главата.

— Това е сок от грейпфрут — каза Джек.

Исабел отпи с гримаса на отвращение.

— Ама аз изобщо не пия.

— Значи пренебрегнахте моето шампанско?

— Не, взех го. Но то не е питие за пияници.

— Спомням си годините, които прекарах в Калифорния — говореше Томи с много сладък глас и замечтан поглед, докато удряше клавишите на пианото. — Един бар в Оукланд, по времето на сухия режим. Бяхме млади, безотговорни. Все още върху раменете ни не тежаха отговорностите на зрялата възраст. Само веднъж човек е млад, госпожо — намигна той на Исабел, — аз обичах една кинозвезда и тя твърдеше, че се казва Лейвърн О'Мейли, която пускаше въжето на Дъглас Феърбенк, за да се изкатери по стената на замъка. Бяхме млади, романтични и пеехме.

Томи удари силно по клавишите и от диафрагмата му се изтръгна едно ръмжене.

— Now ya gonna keep'em down at the farm, now that they've seen Paraaaa...^[45]

Погледна Исабел и Джек с влажни очи:

— Не губете време, мечета. Леглото е единственото място за приятелство и любов, за опознаване и жестокост, за разочарование и вълнение. Ал Джонсън засенчи Лаверн, аз пристигнах в Сан Франциско, точно откъдето тръгнах, Соуни, колко те обичам, скъпи мой, Соуни, момчето ми, ако не получиш писмо от мен, ще знаеш, че съм в затвора. Тра-ла-ла... защото Лаверн имаше глас, който можеше да пресече пътя на насочена междуконтинентална ракета, а се провали заедно с Джон Гилбърт и Рамон Новаро и сега е собственик на един пансион за оттеглили се вече артисти, в една задънена уличка на края на булевард „Уилшър“...

Гласът на Томи секна и ридаещата му глава се строполи върху клавишите. Джек стисна ръката на Исабел. Госпожа Бийтъл, замаяна, не я отдръпна от здравата шепка на младежа. Обходи със замъглен поглед трите безжизнени трупа: мисис Дженкинс, която хъркаше върху бара, подпряна на столчето; Чарли, сгушен на пода, с глава върху един меден плювалник; Томи, скимтящ до безмълвните клавиши. А Джек, без да откъсва втренчения си поглед от Исабел, без да изпуска влажната ръка, изсвири началото на „Бог да пази кралицата“ и Ланселот отиде на пръсти до грамофона, пусна го и се чу да звучи гласът на Сара Воон. Джек повдигна Исабел, хващайки я за ръцете, хвана с пръсти кръста на младоженката и я задвижи в бавен, почти неподвижен ритъм, както госпожа Бийтъл никога досега не бе люляна, и то права. През обърканата глава на Исабел преминаха спомени за песничките от нейното детство, за кожата на Хари, за вълните, които се разбиваха в кила на „Родезия“, за миризмата на английското средство за дезинфекция и разлени коктейли. А този друг мъж не я притискаше, не я насилваше, държеше се на разстояние, втренчил поглед в нея, почти неподвижен, както се казваше в бавната песен: *My little girl blue*^[46]. Тя бе друга, както бе друга жената, останала на кея на Акапулко, толкова далечен, толкова недействителен. И заучените норми пропадаха, и тя не знаеше как да отвърне на изречените думи, на положението, създадено от бандата на Чарли, Томи, мисис Дженкинс и Джек, Джек, който не преставаше да я гледа...

— Откак се качи на кораба, не съм откъсвал очи от теб, Исабела...

— Доня Бланка е затворена зад златни и сребърни решетки...

— Добре ли се чувстваш?

— Ще счупим една пръчка...

— Но ти никога не погледна към мен...

— Никога не погледнах към теб...

Гореща вълна се надигна в стомаха ѝ.

Придърпа Джек и го целуна по устата. Веднага се отдалечи с ужас, вторачи се в него, както той в нея, сега усмихнат, с притворени очи и закри лицето си с ръце, преви се на две от оня срам, който разсейваше горещината по слепоочията, но не успяваше да изстуди топлината в стомаха, и падна на колене пред Джек, неподвижен, с пълни със сила, яки като дървета крака.

— О, Джек, Джек, о, Джек...

— Ела. Стани. Дай ръце. Ще излезем на чист въздух...

— Прощавай. Повдига ми се. Изобщо не пия. Изобщо...
Изобщо...

Отново солените пръски, остъргани сякаш от заледено езеро, от острието на кораба са по бузите ѝ. Само че този път не с освежителната сила на първия, а с ужасяващото напомняне, че ѝ се повръща.

— Заведи ме в моята каюта, Джек. Моля те. Лошо ми е.

— Искаш да се върнеш при мъжа си в това състояние?

— Не, не. Какво да правя?

— Въздухът ще те освежи. Опри се на рамото ми.

— Какво ще си помислиш за мен?

— Същото, каквото винаги. Че си най-прелестното момиче на кораба.

— Не е вярно. Не се подигравай.

Тя си даде сметка, че като крещеше, вятърът отнасяше с все сила думите ѝ, че да крещиш сега, тук, е все едно да си ням. Безшумните светкавици, и те неми, осветяваха една ивица на хоризонта. Джек движеше устни и тя не го слушаше. Вятърът развяваше косите им: червената подстригана коса на Джек, черната коса на Исабел, която влизаше в очите ѝ и се овлажняваше в устата ѝ. Джек свали очилата на Исабел и ги захвърли в морето. Исабел протегна ръка и срещна само празнотата на черния океан, безтелесен и шумен. Джек, усмихнат, взе чантата на Исабел, извади молива за вежди и червилото и започна да рисува, бързо, но старателно, новото ѝ лице: изви веждите, удебели устните, оправи косите с ръце. Исабел усети ласката на пръстите по слепоочията, по челото, по устните си и накрая Джек ѝ показва отражението на Исабел в едно огледалце, с малките, но съществени промени: веждите искаха да изразят нещо, пълните устни придаваха нова симетрия на лицето, а косата — безпорядък на цялото тяло. И вятърът спря, и гласовете отново можеха да се чуят.

Когато се върнаха в салона, тримата старци се бяха оправили. Седяха в зелените кожени кресла и играеха някаква игра, измислена от самите тях: да разговарят с цитати от Шекспир. Услужливият Ланселот им беше приготвил коктейли от портокалов сок и грейпфрут, а Чарли обясняваше:

— Защо да хабим сиви клетки, както би казал моят любим детектив, за да измисляме отново това, което вече е казано, казано завинаги, и то прекрасно? За здравето на стария Уил! Педераст или Марлоу? Хайде, ЦРУ, разбери го. Той е казал всичко, така че, за бога, да седнем на земята и да разказваме тъжни истории за смъртта на кралете. Ричард II.

Мисис Дженкинс се сдържа да не се разхълца:

— Струва ми се, че главата ми е доста слаба, за да пия. Отело.

Томи засвири на пианото Сватбения марш от Менделсон:

— Покъртително веселие. Сън... — Не можа да сдържи сълзите по ухилената си мутра — в лятна нощ.

— Но на леката жена ѝ се полага тежък мъж.

Чарли въздъхна.

— Венецианският търговец.

Мисис Дженкинс изкудкудяка:

— Кога отново ще се срещнем и тримата... гръмотевици... светкавици... порой...

Чарли и Томи се изправиха, напрегнати и весели, с вдигнати чаши и възкликнаха в хор:

— When the hurly-burly's done, when battle's lost and won!^[47]

— Bloody fools.^[48] — Джек сви рамене и им обърна гръб. — После голтаците ще ги избесят и има да се питат защо и ще се изкачват на гилотината ужасени, невинни и изпълнени с проклетото достойнство. Тутакси бих им напъхал един фишек в задника.

— Джек... този език... — промълви Исабел. — Струва ми се, че сега наистина трябва да се прибирам.

Джек вдигна вежди и показа зъбите си.

— Какво, романът приключи, защото свърши вежливостта? Ей, малката, ти наистина си зелена. С кого си мислиш, че си имаш работа? Свърши ли комедията? Тогава се запознахте с мръсника Джек Мърфи, който осем години е работил като камериер на това корито и сега пропиля всичките си спестявания, за да поживее един-единствен път с любезните господа и прелестните дами.

— Ти... вие... слуга... аз... аз целунах един слуга?

— И то от най-долните, миличка. С тия ръчички с маникюр съм мил клозети и съм обирал лайна, как ти се струва?

— Пуснете ме да си вървя...

— Седни. Все още ми липсва запознанство с високопоставена дама, на която не ѝ се нрави да я обича слугата ѝ. Емоции, всички искат емоции. С колко ли почтени дами бих спал по време на всяко от тези пътувания?

— Госпожа Дженкинс! Моля ви! Помогнете ми!

— И няма съмнение, че се боя от твоята природа — изграчи отдалеч мощната калифорнийка. — В теб прелива млякото на човешката доброта. Макбет.

Джек задържа Исабел за китката:

— И днес получих телеграмата, как ти се струва?

— Не зная, не зная, каква телеграма? За бога... ох, Марилу или леля, те...

— Старата, моята майка, цял живот е продавала цветя по улиците на Блэкпул, пред театрите, знаеш ли, както в старите мелодрами, под сняг и дъжд... а аз профуках всичките си пари за билета. Дават ми да пия от съжаление.

— Причинявате ми болка. В името на най-скъпото, пуснете ме. Мъжът ми...

— Не искаш ли да знаеш за майка ми? Много си жестока.

— Господине, нищо не разбирам, пуснете ме да си вървя, умолявам ви...

— Сърцето. Сигурна смърт за три месеца. Без нито едно пени, за да плати проклетата болница. А пък аз флиртувам тук с тебе. А аз... — хлипайки, Джек се свлече върху скута на Исабел.

Исабел остана с вдигнати ръце, като че искаше да прогони някой демон, и накрая ги отпусна върху русата глава на Джек.

— Джек... господин... о, боже мой, какво се прави в такива случаи, аз никога...

Отвори чантата и извади носна кърпа. Леко си издуха носа.

— Fair is foul and foul is fair^[49] — каза Чарли, хълцайки.

Исабел извади от чантата синьото портмоне. Откопча го, намери автоматичната писалка и бързо се подписа отдолу на всеки чек, със заврънкулките, на които я бяха научили в „Саградо Корасон“. Заговори със сух и горчив глас:

— Колко ви трябват? Двеста долара, петстотин? Кажете ми.

Джек не отговори. Хлипането му премина в дълго стенание, като непрекъснато поклащаше отрицателно глава.

Исабел пхна пътническите чекове в джоба на сако на Джек, отстрани главата на мъжа, като да беше някакво крехко кристално кълбо, и бавно излезе от бара, следвана от злъчния поглед на Ланселот, сред безразличието на тримата пияни, които неусетно изпопадаха от цитати.

— По дяволите — избълва Чарли.

— Ще се почувствуващ добре, ако повърнеш — каза мистър Харисън Бийтъл.

Носеше своя любим костюм: синьо ленено сако и бял фланелен панталон. Оправяше се пред огледалото, а Исабел, изтегната под щампата на Богородица от Гуадалупе, закрепена с кабарче, което бе доставил Лавджой, също се погледна в своето огледало. По физиономията ѝ се изписа неудоволствие от видяното отражение: изплези се, огледа езика си и вдъхна благоуханието на одеколона, с който Хари напръска носната кърпа.

— Ох, Хари, гледай. Никога не съм виждала езика си такъв. Ох, какъв срам.

Хари сякаш се поколеба пред вида си в огледалото:

— Не мога да повярвам, Исабел. Да се събереш с тези развратници.

Развали възела на вратовръзката.

— Ох, Хари, по-добре нищо да не бях ти казвала.

Отвори вратата на тоалетната, смръщвайки вежди.

— Моля те. Не трябва да има тайни помежду ни. Освен това, благодаря ти за искреността. Сега поне знаеш, че от две чаши шампанско и един коктейл можеше да паднеш в морето. А трябва да те науча и да пиеш в общество.

Въздъхна и избра една тъмносиня връзка на червени ивици.

— Виждаш ли? По-добре да бях останала при теб. Ти настоя да отида да се забавлявам...

Вдигна яката на ризата.

— Да, но си мислех, че ще го направиш с други хора. Има толкова много почтени двойки. Трябваше да отидеш при хора с твоя произход.

Направи възел на връзката си.

— В три часа ще спрем в Тринидад. Are you up to it?^[50]

Огледа щателно отражението си.

— Не, Хари, струва ми се, че няма да мога да сляза. Чувствам, че стомахът ми е разбъркан, а пък главата ми като че ли е от камък. Хари...

На лицето му се появи лека усмивка на задоволство от собствения си блясък.

— И през ум не ми е минавало, че ще трябва да оправям пиянството на собствената си съпруга. Nasty business^[51], Исабел. Ако ние не поддържаме някаква норма на поведение, кой?...

Исабел се надигна, разчорлена, със сенки под очите, с прежълтяло лице.

— Хари, Хари, не ми причинявай повече болка... Хари, има нещо още по-лошо, което не съм ти казала... О, Хари...

Хлипайки, жената коленичи. Прегърна краката на мъжа си.

— Какво? — Хари не я докосна. — Исабел. Човек се опитва да бъде търпелив. Но има една граница, която не може да бъде премината. Какво направи с честта ми, Исабел?

— Не, не, не — заекна Исабел, обляна в сълзи. — Не е това... Хари! Как можеш да си помислиш? О, Хари, Хари, любов моя, съпруге мой, Хари. То е, защото сметнах, че по този начин го оскърбявам, карам го да си плати за оскърбленията, карам го...

— Speak up, woman.^[52]

Исабел вдигна очи и видя съпруга си, висок и рус като обжарена от слънцето житна нива.

— Дадох му пари, за да го унижа, разбираш ли, само затова...

— Каква безотговорност. — Хари рязко се освободи от прегръдката. — Преди всичко не е било нужно да се оправдаваш пред този глупак. Още днес ще го намеря и ще го накарам да върне парите, колкото и да ми е неприятна една среща с подобен измамник. Колко му даде?

— Не зная — Исабел продължи да седи на пода. — Мисля, че петстотин долара. Трябва да се преброят чековете, за да се разбере... Хари, не го търси. Да забравим всичко това, моля те. — С мъка се изправи. Най-напред трябваше да се закрепил на четири крака. — Вече зная, Хари. Толкова неща се случиха, че съм объркана. Вече зная. Разпореждай се ти с парите ми, От душа те моля.

Хари ѝ подаде ръце и Исабел се изправи, залитайки.

— Не искам и да знам за твоите пари. Ако желаеш, подари ги на леля си. Забравяш с кого говориш. Ще ме опознаеш с времето. Тогава ще разбереш, че моята чест...

Исабел му запуши устата с ръка, с мъка стигна до нощното шкафче и взе чантата си. Седна и започна бързо да подписва един след друг чековете.

— Поеми грижата за тях, моля те. Повръща ми се само като помисля, че снощното би могло да се повтори, Хари...

— Моите и твоите пари винаги трябва да стоят отделно. Това е необходимо условие, за да живеем заедно.

— Тези чекове ме парят. Вземи, вземи, вземи.

Откъсваше чек по чек и ги даваше на Хари.

— Много добре. Щом така искаш. — Хари ги взе — отначало с неудоволствие, после с решителност. — В Тринидад ще открия сметка на твое име в моята банка и когато се върнем в Америка, ще можеш да теглиш. Надявам се, че дотогава ще си възвърнеш присъщите ти добродетели.

— Да, Хари, да. Сега искам да ме глезиш, искам ти да ми купуваш разни неща, ти да ми даваш дори за фризьор. — Прокара ръка по косата си. — Сигурно приличам на плашило, нали?

Хари взе ръката ѝ и я целуна.

— Прелестна Исабел.

— Да, Хари. Сега се приготви за слизане и не се безпокой. През целия следобед ще си почивам.

Корабът намали ход. Исабел оправи кърпичката и връзката на Хари. Изтича до нощното шкафче, отвори едно чекмедже и му подаде паспорта.

— Вземи. Щеше да го забравиш.

— А, благодаря.

Хари излезе от каютата. Исабел, по нощница, коленичи в леглото пред люка и оттам видя как се приближават кейовете на Пуерто Еспаня. При акостирането корабът вдигаше пръски жълта тиня. Гласовете на негрите, които хващаха хвърлените от „Родезия“ въжета, и шумът на спускането на стълбичката на кея останаха от другата страна на стъклото. Отвъд суетнята на докерите — само стари, дълги складове с олющени стени и тъмни вътрешности. Видя Хари да слиза.

Почука с юмрук по стъклото. Хари не погледна към люка. Влезе през една от тъмните врати на складовете. Някой друг чукаше на вратата на каютата. Исабел се зави и легна на възглавниците.

— Come in. ^[53]

Показа се дългият нос на Лавджой, който искаше разрешение и се извиняваше. Влезе раболепно, с една целофанена кутийка под мишница и плик в бледите пръсти. Остави двете неща върху скута на Исабел и излезе, без да обръща гръб, като японски посланик.

Исабел отвори кутията — влажна, с капчици пот, — където лежаха една жълта и една розова орхидеи. Разкъса плика, размаха го и върху скута ѝ паднаха три пътнически чека, няколко банкноти по пет лири и една бележка. Затвори очи. Най-после се осмели да прочете:

„Скъпа Исабел, обичам те. Ще повярваш ли някога? Джек. П.П: Л. купи цветята с твоите пари. Надявам се, че обмяната на парите е окей. Безсрамен, но обожаващ те, Дж.“

Отново ѝ се повдигна, приседна ѝ на гърлото, а после отвратителна сладост се разля до зъбите ѝ. Исабел не посмя да докосне орхидеите, нито чековете или парите. Доближи бележката до гърдите си и прошепна със затворени очи:

— Обичам те. Подчертано. Дали някой ден ще повярваш? Скъпа Исабела. — Скри лице във възглавницата и след няколко секунди протегна ръка и пипнешком потърси целофанената кутия. Най-сетне успя да напипа кадифения мъх на цветето и да помилва месестите листчета.

— О, Джек! Причиняваш ми болка...

— И каква физиономия направи?

— Започва да се учи.

— Какво искаш да кажеш? Плънка такава, плацентата, мразя те...

— Остави ме да кажа, Джеки boy!

— Целият съм слух.

— Нито едно мускулче не трепна по лицето ѝ.

— Това ли е всичко, което можеш да ми кажеш?

— Помъчих се да чуя от другата страна на вратата. Само въздъхна.

— Вземи за услугата!

— Ах. Не, Джеки, моля те! Вече не! Да! Друг път! Не се бой от мен! Удари ме в името на най-скъпото ти, на всичко свято!

— Мръсен смок, черен сперматозоид, космат сопол, дръж...

— О, Джек, вече не, кажи какво искаш да направя за теб...

— На колене, Лавджой, нещастнико. Не чуваш ли сирената? Сбогом, Тринидад. Не разбираш ли, че пътуването продължава и скоро ще свърши. Какво ще правиш, когато пътешествието свърши?

— Не зная, Джек, но ако някога, ако един-едничък път ти поискаш, въпреки всичко това...

— Никога, Лавджой. Никога няма да ме видиш в такова положение. Стани, проклет паяк. Върви да се оплиташ в паяжината си.

— О, Джеки, о!

Корабът вдигна котва от Пуерто Еспаня по време на вечерята и след десерта Хари покани Исабел да се качат в салона, да пият кафе. Седнаха на един дълбок диван и учтиво кимаха с глава на всяка двойка във вечерно облекло, която се разхождаше под ръка, в очакване да почне филмът. Капитанът спря да ги поздрави („О, младоженците. Наслаждавате ли се на пътешествието? Кога искате да посетите мостика?“), както и англиканският пастор („Съжалявам, наистина съжалявам, че ми се изплъзна възможността да ви свържа, но в края на краищата всички сме чада божии, нали така, и най-важното е вярата, а не формите, нали“), вторият механик („Корабът сигурно ви се струва малък, за да побере щастието ви, а, но щом пожелаете, ще слезем да разгледате машините, за да получите представа за размерите“), водещият игрите на борда („Липсват ни на състезанията по крикет, мистър Бийтъл. Вие сте омъжена за най-добрия бияч на кораба, госпожо. Прилича дори на англичанин. No offense meant, I'm sure“)^[54], една двойка американци на средна възраст („Нямахме възможност да ви честитим. Това е най-романтичната случка по време на пътуването. Всички го казват“), други едни — англичани в напреднала възраст („Няма по-добра почивка от пътуването по море. Мъчно ни е, че се завръщаме у дома. Тридесет и четирима внуци“). Но само една колумбийка, с тъмни кръгове под очите и облечена в черно, застави Исабел да се загледа в един от компанията: няколко метра по-нататък Джек играеше карти на една маса. Разбъркваше ги, раздаваше,

прибираше своите карти, залагаше, губеше или печелеше, без да изпуска от погледа си Исабел.

— Трябваше да се видим, та нали сме единствените латиноамериканци на борда.

— Да, приятно ми е... Може ли иначе.

— Ясно ми е, разбира се. Вие току-що се омъжихте за русичкия.

— Какво!

— Русичкият, червенокосия, светлокосия, русокосия, как всъщност казвате вие?

— А, русия. Да.

— В такъв случай до скоро виждане.

— Да. Разбира се. На вашите услуги.

— Какво гледаш, Исабел, скъпа? — каза Хари, след като колумбийката се отдалечи.

— Нищо, Хари. Наистина. Гледам салона.

— Разбираш ли, че на борда може да се прекара една наистина приятна вечер?

— Да, Хари.

— Тогава защо ми изглеждаш тъжна?

— Не, не съм тъжна. Само съм спокойна, а то не е едно и също.

— Всяка жена би била щастлива.

— Да, това исках да кажа. Да бъдеш спокойна означава да бъдеш щастлива, нали?

— Разбира се. С двама мъже. Мисля, че никоя друга жена на кораба не води за носа двама мъже.

— Какво искаш да кажеш? Хари, много те моля. Помолих те да не говорим повече за това.

— Много си небрежна. Un billet-doux^[55] не се крие под възглавницата.

— Хари.

— Oh God, „Безсрамен съм, но те обожавам, Дж.“ Толкова си небрежна, колкото и объркана, любов моя.

— Но аз не...

— Да, разбирам. Нямах причина да се отличавах от останалите жени. Сега знаеш, че ревнувам и ще се опиташ да ме измъчваш.

Хари се изсмя нервно и със сериозно лице. Исабел не намери какво да отговори. Но вдигна очи с чувството за суетна сила.

— Дори си променила грима и прическата си, виждам. Откъде се взеха тези изписани вежди и тези устни?... Исабел, на теб говоря.

И безочливо се втренчи в настойчивия поглед на Джек. Русокосият младеж безмълвно продължи да разбърква картите.

„Here, sir“, „Look here, daddy-o“, „Come, sir“, „Penny, daddy“.^[56]

Младите негри плуваха ожесточено покрай „Родезия“, крещяха и се гмуркаха, за да събират монетите, които пътниците хвърляха от лявата палуба. Две-три лодки с гребла се полюшваха на вълните близо до групата поривисти гмурци, които излизаха над водата без въздух в дробовете, с кървясали очи и дълга слюнка по брадата. Но между всички тях — една-единствена жена, една петнадесетгодишна негърка, стройна, без гърди, крещеше повече от всички, гмуркаше се, показвайки задничето си, като стрела изплуваше от водата, облечена с вехт зелен бански костюм, и ревеше с все сила:

— Look at me, daddy-o! Silver here, sir! Please!^[57]

И очакваше монетата с блестящи в бяло замаяни очи, сякаш това занимание не беше начин да припечелва хляба си, а вълнуваща и забавна игра:

— Gimme, sir, ooooh Daddy-oooooh...^[58]

В облачното и влажно пладне, в най-голямата жега, моторните лодки на „Родезия“ превозваха на групи пътниците, които желаеха да слязат в Бриджтаун. В далечината по брега на Барбадос постройките от червено дърво и черната висока трева контрастираха с белотата на водата, заляла безцветния пясък.

„Утре ще бъдем в Барбадос — бе казал Хари на Исабел, когато се прибраха в каютата и започнаха да се събличат. — Това е последното пристанище преди Маями. От Маями ще отлетим за Ню Йорк и след това ще заминем с влак за Филадельфия. Искам да бъда възпитан и търпелив с теб. Разбирам възбудата ти. Против волята ти, в това не се съмнявам, този нещастник се е влюбил в теб. За теб това е необикновено положение. Толкова необикновено, че няма да се повтори. Никога. Тъй като в моя дом те очаква друг живот. В края на краищата същият, какъвто, доколкото разбирам, си водила винаги и за какъвто си била възпитавана. Затова оправи тази работа, Исабел. Слез сама в Бриджтаун. Ако искаш, пийни една чашка и се поразходи с твоя

безсрамен обожател. Искам да ти дам това доказателство за доверие. Да, уверявам те. Искам да видиш този човек хладнокръвно, на дневна светлина. За да се убедиш, че той е само един слуга. Нещо повече, настоявам. Искам да се отървеш от тази илюзия и отново да заживеем спокойно.“

В действителност, докато слизаше по стълбичката в лодката и докато пресичаше ръкава, който отделяше кораба от пристанището, Исабел мислеше единствено как да изпрати картичка на леля Аделаида и още една — на Марилу, за да им разкаже за чудните си преживявания. Сватба, любов, ново лице, Исабел, пожелана от двама мъже. На няколко пъти се опита да уточни в ума си текста на тези картички, които щяха да предизвикат учудване, завист, разочарование, чувство на изгубен авторитет, на неизбежна старост пред лицето на възвърнатата младост, на потиснатата ненавист срещу свободното въодушевление. Какви ли физиономии щяха да направят? — си каза още веднъж Исабел с усмивка, която не можеше да спре непрекъснатото свиване и отпускане на стомаха.

— Винаги когато слизаме тук, Джек отива на плажа в Акра — беше й казал Лавджой, като й намигна и стисна банкнотата от пет лири. — Там водата е като чай, госпожо, и Джек се показва по бански и подлудява всички фусты.

Исабел подаде банкнотата, без да докосва ръката на Лавджой: беше сигурна, че е влажна, лепкава и хладна. И думата „сводник“, смътна и недоказана обида, я гъделичкаше по небцето със своята реалност.

Но сега, на кея, оркестрите свиреха с напрегната умора калипсото от островите. Негрите в бели панталони и жълти ризи изкусно барабаняха по празните бъчви и металните капаци, нашарени и номерирани с бяла боя: „Shut your mouth“, „Go away“, „Mamma“, „Look-a Bubu-dad“.^[59]

Взе едно такси на изхода на пристанището и се насочи към плажа на Акра. Колата се движеше покрай брега и се отдалечаваше от града, оставяйки назад издокараните негърски семейства, които излизаха от литургия, излъсканите младежи, които влизаха и излизаха от пристанищните кръчми, отдалечавайки се бързо от викторианския ужас на боядисаните в червено сгради с високи мансарди, с ветропоказатели на върха на покривите с фалшиви кули и дълги

балкони от ковано желязо. Таксито спря пред един розов хотел. Исабел мина през салоните и излезе на плажа. Беше ѝ трудно да върви с високи токове, а вятърът развяваше полата ѝ. Събу обувките си и усети по ходилата си парещата жарава на пясъка. С другата ръка прибра полата между коленете си и тръгна напред, леко прегърбена, към пясъчната ивица. Пусна обувките и полата си, за да потърси в чантата си резервните очила и като премигваше срещу слънцето, се помъчи да открие Джек между хората, които почиваха с лице срещу слънцето, или между ония, които лежах по корем, играеха на топка и се гмуркаха в морето. Карибското слънце бе далечен лимон, изстискан в палещата мараня. Исабел засенчи очите си с ръка и няколко пъти обиколи пясъчната ивица. Най-сетне седна да чака под един чадър. Накрая задряма и в съня си даде сметка за нервната си преумора, за цената, която ѝ костваше необичайната възбуда. В дрямката си продължаваше да чува гласовете и шумовете по плажа. В съня си остави един отворен прозорец, сякаш щеше да се осмели да разпознае със затворени очи гласа, стъпките или потта на Джек. Отвори очи с чувството за глад. Погледна часовника. Три часът следобед. Стана, взе обувките и чантата, изтърси пясъка от полата си и тръгна към хотела. Успя да разпознае разни пътници от „Родезия“, които излизаха от морето, отиваха към душовете, сядаха на шезлонгите. Минаха също Чарли и Томи, които джапах по брега, мокреха обувките си и пееха някаква мръсна песничка. Помисли, че може би Джек беше в бара.

Седна сама, леко замаяна от слънцето, в едно сепаре. В бара имаше малко хора. Няколко мъже, очевидно чиновници от острова, седяха по столовете. И две-три групички в сепаретата. Исабел се почувства сигурна на своето място: успя да си поръча един херес, без да сведе поглед, без да ѝ се изпотят ръцете, без да заекне. Иззад преградата от полиран кедър тя чу зад себе си неравния глас на госпожа Дженкинс, седнала с група пътници.

— ... като англичаните. Не съм виждала някой да пие повече. Трябва да стана нов Том Колинс, за да се доближа до олимпийския рекорд. Ей, момче, подир това още три години в училището „Фремънт“...

Келнерът постави чашата с херес пред Исабел. Мексиканката се усмихна и през ума ѝ мина да стане и да поздрави мисис Дженкинс.

Може би знаеше нещо за Джек. Но реши преди това да пийне една глътка.

— ... половината от момчетата свършват като малолетни престъпници, чудесно! Аз на тази възраст бях една нахална flapper^[60]. Обличах се като Клара Боу и по цяла нощ крещях в един автомобил...

Хересът приятно се плъзна към стомаха и там разпали лек и приятен огън. Исабел се усмихна. Гласът на госпожа Дженкинс надвишаваше смеховете на тези, които бяха с нея в съседното сепаре.

— Но и най-лошият размирник в Калифорния е невинно дете в сравнение с тези англичани. Пияници, жигола, порнографи, всякакви ги има и все с едни такива важни лица, сякаш кралицата ей сега ще влезе и ще им закачи „Ордена на Жартиерата“... А-а-а-х.

Исабел сдържа смеха си и чу как госпожа Дженкинс се изплю точно в целта.

— Чарли и Томи just don't have any visible means of support^[61]. Не зная кой ги издържа от бар на бар и от море на море. И този простак Джек, как се урежда да пътува в първа класа. Казват, че спестил от миенето на клозети. Ja. Very fishy^[62]. И защо ли вчера се криеха из парка в Тринидад с оня тип, мъжа на мексиканката, дете се облича като главен дворецов шамбелан? И какво ли намира този толкова симпатичен господин Бийтъл в една стара мома без никакъв чар като тази мекси...?

Исабел задържа с две ръце чашата с херес. Стисна я, сякаш се боеше да не би от несъзнателния ѝ жест чашата да се пръсне върху бяло-черния мраморен под.

Влезе в каютата, разтреперана от напрежение, завладяна от яснотата на преглътнатите думи, като крещеше безмълвно името на своя съпруг, търсеше го безсмислено в банята, в клозета, под леглото, сякаш вярваше, че Хари се бе скрил, за да не говори с нея. Седна пред огледалото, без да се гледа. Бръкна в бурканчето с крем и намаза веждите и устните си. С почистено лице, си сложи очилата и разпусна косата си.

Почака неподвижна пред огледалото.

Стана и излезе в коридора.

Мина между юнгите, които дезинфекцираха и миеха подовете, постлани с линолеум. Спъна се в един леген със сива сапунена вода.

Лавджой надникна от кабината на слугите.

— Отведете ме в каютата на господин Джек...

— Разбира се, госпожо, с удоволствие.

Лавджой се поклони с протегнатата ръка. От стърчащия му пръст висеше връзка ключове.

— Ще прощавате, милейди — каза лицемерно плешивият и дългонос слуга, по риза с къси ръкави на бели и сиви райета. — Използваме пристанищата, за да почистим кораба, без да причиняваме безпокойство на никого.

Юнгите лисваха кофи с вода, търкаха с четка подовете, миеха клозетите с парцали. Исабел последва Лавджой по палуба „Б“.

— Не мислете лошо за мистър Джек. Неговата каюта не е от тези, на които вие сте свикнали. Вътрешна е, без люк. Толкова е спестявал, бедничкият.

Влязоха през един тесен и тих коридор, задънен от вратата на една каюта.

Спряха пред нея и Лавджой вдигна пръст към устните си, докато избираше един ключ от връзката.

Бавно отвори вратата, като се усмихна. Исабел се спря на прага. Лавджой се извърна на една страна и тутакси застана зад Исабел, надничайки над рамото на жената към каютата, едва осветена от нощна лампа, която очертаваше и дори като че ли подчертаваше легналите в леглото голи силуети, спящи, прегърнати, уморени, русокоси. Исабел погледна очертания профил на двамата мъже, които спяха спокойно, един срещу друг. Лавджой запуши устата си с ръка и смехът му не смути съня на любовниците. Леко затвори вратата.

Някой и беше казал, че носът е най-тихото място на кораба. Но за да се стигне дотам, трябваше да слезе три палуби по-надолу и да мине през каютите на екипажа. Изглежда, миризмите я насочиха. Както в началото, корабът отново се бе превърнал в онова първично усещане на обонянието — далеч от дезинфекционните средства и сапунената вода, далеч от басмените пердета и дебелите килими, далеч от бялата боя и басейна със солена вода, към миризмите на кухня, на развалено сирене и панирано месо, към тези разтворени стаи, които миришеха на мръсни дрехи, на изгорели стари грамофони, на влажни чаршафи. При

минаването на Исабел младежите от екипажа се показаха с бели от крема за бръснене лица, с мокри мишници, с татуирани ръце. „Родезия“, в движение, търсеше диханието на Атлантика. Без да ги поглежда, Исабел мина покрай пепелявите индийци, насядали по ветровитата палуба, с разнищени тюрбани, боси и с широки панталони с копринени краища, които играеха на зарове и разговаряха с плътни гласове. Някои брадати лица се вдигнаха да я огледат, няколко чифта очи като угаснали въглени ѝ намигнаха и този тайнствен екипаж, който не се виждаше никога по корабните палуби, остро се разсмяха, показвайки пожълтели от никотин зъби. Исабел се качи на стълбичката, която водеше към носа — чело и край на кораба. Шумът и миризмата останаха назад. Исабел се хвана с две ръце за една ръждясала пръчка. Диханието на кораба, както и на люлеещото го море, тук бе по-дълбоко. Носът се издигаше и спускаше отвисоко, бавно и безшумно. През отвора за котвата, между дебелите железни плетеници, можеше да се види син отрязък от морето по залез. Не пусна железното перило. Океанът бе туптящо безспир сърце, огледало без светлина, което Исабел се наведе да погледне, необятна репродукция на неестествените цветове на небето, подвижен именящ се живак, върху който никое човешко око не може да намери своето подобие. Пусна железото и огледа дланите си, изцапани с ръжда. Падна на колене и накрая прегърна сама себе си с опрени в брадичката колене, усещайки отново солта по бледите устни и ласката на вятъра по косите, които той бе сресал. Атлантикът се разтваряше насреща ѝ и я подканваше. Били Хигинс я беше видял да минава към носа. Стариият главен камериер използваше часовете на залеза, за да се пече, изтегнат в един шезлонг, гол до кръста, с името на Гуендолин Брофи, татуирано сред посивелите косми на гърдите, ухапал една къса пура, с която се беше сдобил в Тринидад. Видя я да минава и се запита какво ли правеше госпожа Бийтъл в сектора, предназначен за екипажа. Забеляза бавната и отнесена походка на Исабел и тъжния ѝ поглед. Помисли за Джек и си спомни заплахата, която му бе отправил. Въздъхна и вдигна от голия си корем романа на Макс Бранд. Каза си, че би се получила хубава бъркотия, ако отидеше при госпожата, и продължи спокойно да чете и пуши. Прочете една глава и погледна към носа. Кой друг, ако не той, бе получил бакшиш от мистър Бийтъл, за да го сложи на двадесет

и трета маса? Разтревожи се, захвърли романа на една страна и стана от стола.

— Успокой се, Хари, още три дни и ще бъдем в Маями.

— Омръзна ми тази роля.

— Остави това. Трудно ни е да се виждаме. Хубава идея беше да я изпратиш сама в Барбадос.

— Представяш ли си я, Джеки? Как те търси по плажа, с очилцата, изпълнена с илюзии...

— Бъди по-състрадателен, любими. Благодарни на щастието, което ни доведе, и това е.

— Осем хиляди и петстотин долара. Лесно се произнася. Три-четири месеца можем да живеем като принцове, без да работим. Ще наемем един етаж в Ню Йорк, всяка вечер ще излизаме, ще приемаме приятели.

— Разбира се, Хари. В Маями напускаме кораба и след няколко часа ни се усмихват светлините на Бродуей. И после?

— Когато си отпочинем, ще помислим. Тия неща трябва да се планират идеално. Вече пет години се занимавам с тези работи. Въпреки че невинаги човек има такъв късмет.

— It's Breeding that does it, Harry.^[63] С твоето възпитание можеш да измамиш самия лорд Астор. И всичко, на което си ме учил: *sommelier, Dom Perignon, all those fancy things*^[64]. Никога няма да мога да ти се отплатя, наистина, повярвай ми, Хари. *You're real cool.*^[65]

— Много интересно. Беше ме страх само да не види паспорта ми и да не разбере, че съм я лъгал за възрастта. Един-единствен път ми се разтупа сърцето, когато тя ми подаде паспорта на слизане в Тринидад. Помислих, че тук приказката свършва. Голям смях, от какви неща се плаши човек.

— А в църквата?

— Аз съм съботянин и никога не се женя за дама от моята религия.

— Така харесва ли ти?

— Само ти и никой друг. Откакто те видях в оная кръчма миналата пролет, помниш ли?

— Вземи си своето, след толкова ноци на саможертва.

— Не знаех, че мексиканките са били толкова постни. Все пак, бедничката. Бях започнал да я обичам като някоя стара леля. Като си помисля, че още три дни трябва да играем комедия, о-о-ох!

— Сега забрави за това. Ела, Хари, ела.

— На змиорката, морската змиорка, от морето, от морето.

[1] Повлекана, предполагам (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Сигурно няма да стане (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Дом, далече от дома (англ.). — Б.пр. ↑

[4] Палубата за разходки (англ.). — Б.пр. ↑

[5] Какво желае ваше благородие? (англ.). — Б.пр. ↑

[6] Уиски със сода... без чаша... (англ.). — Б.пр. ↑

[7] Ваше благородие предпочита сребърна чаша... Стъклото е толкова просто, все пак... (англ.). — Б.пр. ↑

[8] Без лед, ако обичате (фр.). — Б.пр. ↑

[9] Разхождайки се по „Ламбет Уолк“ (англ.). — Б.пр. ↑

[10] Милейди! Погледнете насам! Милейди! Да ви го донеса ли в каютата? (англ.). — Б.пр. ↑

[11] Гамени, хулигани (англ.). — Б.пр. ↑

[12] По-сигурно от парите (англ.). — Б.пр. ↑

[13] Добро утро. Аз съм господин Лавджой, вашият камериер (англ.). — Б.пр. ↑

[14] Негърски барабан. — Б.пр. ↑

[15] Здравейте. Казвам се Харисън Бийтъл (англ.). — Б.пр. ↑

[16] Не зная какво става с тези кораби. Лошо обслужват в наши дни. Момче! (англ.). — Б.пр. ↑

[17] Предполагам, че трябва да бъдем представени един на друг, според етикета. Жалко, че не се появихте на капитанската вечер миналата нощ (англ.). — Б.пр. ↑

[18] Държа под око (англ.). — Б.пр. ↑

[19] Марка цигари. — Б.пр. ↑

[20] Итън — университет в Англия за децата на висшите кръгове. — Б.пр. ↑

[21] Салон (англ.). — Б.пр. ↑

[22] Гората на Дийн. При Севърн (англ.). — Б.пр. ↑

[23] Били, ти си мръсно копеле (англ.). — Б.пр. ↑

[24] Благодаря за бакшиша (англ.). — Б.пр. ↑

- [25] Вид тропическо дърво. — Б.пр. ↑
- [26] Един от Антилските острови, холандска колония. — Б.пр. ↑
- [27] Градове в Холандия. — Б.пр. ↑
- [28] Разновидност на манговото дърво, която се среща в Индия.
— Б.пр. ↑
- [29] Видове океански риби. — Б.пр. ↑
- [30] Морските змии. Достатъчно. Змиорките. О, господи! (англ.).
— Б.пр. ↑
- [31] О, господи (англ.). — Б.пр. ↑
- [32] Така, моето момиче (англ.). — Б.пр. ↑
- [33] Сега побързай! Браво, моето момиче (англ.). — Б.пр. ↑
- [34] Келнер, барман в ресторант (фр.). — Б.пр. ↑
- [35] О, ти, жестоко момче (англ.). — Б.пр. ↑
- [36] О, какъв весел свят (англ.). — Б.пр. ↑
- [37] Затвори си мръсната уста! (англ.). — Б.пр. ↑
- [38] Наистина някои хора прекаляват (англ.). — Б.пр. ↑
- [39] Този щастлив полъх на нимфи и странни същества (англ.).
— Б.пр. ↑
- [40] Твоето име е Димсдейл (англ.). — Б.пр. ↑
- [41] Шампанско и портър, милорд (англ.). — Б.пр. ↑
- [42] Дявол да го вземе (англ.). — Б.пр. ↑
- [43] Скакалец (англ.). — Б.пр. ↑
- [44] Помниш ли Аламо? (англ.). — Б.пр. ↑
- [45] Как ще ги задържиш във фермата, след като са видели Пари-
и-иж... (англ.). — Б.пр. ↑
- [46] Мое малко тъжно момиче... (англ.). — Б.пр. ↑
- [47] Когато суматохата е свършила, когато битката е загубена и
спечелена (англ.). — Б.пр. ↑
- [48] Мръсни глупаци (англ.). — Б.пр. ↑
- [49] Красотата е непристойна и непристойността е красива
(англ.). — Б.пр. ↑
- [50] Готова ли си за това? (англ.). — Б.пр. ↑
- [51] Долен бизнес (англ.). — Б.пр. ↑
- [52] Говори, жено (англ.). — Б.пр. ↑
- [53] Влез (англ.). — Б.пр. ↑
- [54] Сигурен съм, че не иска да ви обиди (англ.). — Б.пр. ↑
- [55] Любовно писмо (фр.). — Б.пр. ↑

[56] „Тук, господине“, „Погледни насам, тате“, „Хайде, господине“, „Дай пени, тате“ (англ.). — Б.пр. ↑

[57] Погледни ме, тате! Дай някоя монета, господине! Моля! (англ.). — Б.пр. ↑

[58] Дай ми, о, татенце (англ.). — Б.пр. ↑

[59] Пасажи от известна фолклорна песен. — Б.пр. ↑

[60] Момиче (англ.). — Б.пр. ↑

[61] Нямаат никакви видими средства за преживяване (англ.). — Б.пр. ↑

[62] Да, да, много подозрително (англ.). — Б.пр. ↑

[63] То е въпрос на възпитание, Хари (англ.). — Б.пр. ↑

[64] Келнер, „Дом Перегрин“, всички тези привлекателни неща (англ.). — Б.пр. ↑

[65] Ти наистина си нахакан (англ.). — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Карлос Фуентес

Заглавие: Песен за слепци

Преводач: Райна Стефанова

Година на превод: 1982

Език, от който е преведено: испански

Издание: първо

Издател: Издателство „Христо Г. Данов“

Град на издателя: Пловдив

Година на издаване: 1982

Тип: сборник разкази

Националност: мексиканска

Печатница: Полиграфически комбинат „Дим. Благоев“ — София

Излязла от печат: 30.V.1982 г.

Редактор: Екатерина Делева

Художествен редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Ирина Йовчева

Художник: Силва Бъчварова

Коректор: Жанета Желязкова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/14654>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.